

ทุกเรื่องราวมุสลิม

ข้อมูลตั้งเบบของชุมชนมุสลิม
ในศูนย์อพยพผู้ลี้ภัย
ตามชายแดนประเทศไทย-พม่า

ไทยแลนด์ เบอร์มา บอร์เดอร์ คอนซอร์เตียม

กรกฎาคม 2553

หมายเหตุ : “สามมูม” ในชื่อของรายงานนี้ หมายถึง ชนมุสลิมสามกลุ่มในศูนย์อพยพ ที่แบ่งกลุ่มตนเองตามเหตุผลที่เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ
(อ่าน “วิถีชีวิต และรสนิยม / สังคมและวัฒนธรรม / การระบุเอกลักษณ์ตนเอง” ประกอบ)

Cover design: <http://library.wustl.edu/subjects/islamic/MihrabIsfahan.jpg>

ทุกเรื่องราวมีสามมุม

ข้อมูลตั้งเขปของชุมชนมุสลิม
ในศูนย์อพยพผู้ลี้ภัย
ตามชายแดนประเทศไทย-พม่า

ไทยแลนด์ เบอร์มา บอร์เดอร์ คอนซอร์เตียม

กรกฎาคม 2553

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	7
สรุปสถิติ จำแนกตามศาสนา/ศูนย์อพยพ	9
คำนำ	13
ภูมิหลัง	
ศาสนาอิสลามเข้ามาในประเทศไทย	15
ชุมชนมุสลิมจากพม่าหนีภัยเข้ามาในประเทศไทย	15
• เหตุการณ์ตามชายแดน	
• สถานการณ์ในแต่ละศูนย์อพยพ	
• กระแสการอพยพอื่นๆ	
สถานการณ์ปัจจุบัน	
ชุมชนมุสลิมภายใน และรอบศูนย์อพยพ	19
• ชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ	
• ชุมชนมุสลิมรอบศูนย์อพยพ	
• ผลกระทบต่อความมั่นคงของศูนย์อพยพ	
วิถีชีวิต และรสนิยม	
• สังคม และวัฒนธรรม	21
○ มุสลิม “สามมูม”	
○ ศาสนา และความเชื่อ	
○ บทบาทของคนแต่ละเพศ	
○ การเกี่ยวพาราฮี การสมรส และการหย่า	
○ การรวมกลุ่มในสังคม	
• อาหาร และที่พักอาศัย	29
○ การรับแจก / การบริโภคอาหาร	
○ การเสริมอาหารที่ได้รับแจก/บริโภค	
○ รสนิยมการบริโภค	
○ การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา	
○ ความจำเป็นพิเศษ	
• สุขภาพ	33
• การศึกษา	35
○ ประเภทโรงเรียน	
○ การเข้าถึง และการรวมกลุ่ม	
○ หอพัก	
○ การศึกษานอกโรงเรียน	
• การหาเลี้ยงชีพ	41
○ การค้าขาย และบริการ	
○ ปศุสัตว์ และเกษตรกรรม	
○ กิจกรรมหาเลี้ยงชีพทั่วไปอื่นๆ	
• การมีผู้แทน	45
○ การบริหารศูนย์อพยพ	
○ ประชาสังคมมุสลิม	
• ความคุ้มครอง	49
○ ผู้ลี้ภัยรายใหม่ และการขึ้นทะเบียน	
○ กระบวนการยุติธรรม – การเข้าถึง และบังคับใช้กฎหมาย	
○ การแก้ปัญหาย่างยั่งยืน	
ข้อสรุป	55
ข้อเสนอแนะ	56
ภาคผนวก	
○ คำอธิบายอักษรย่อ	59
○ บรรณานุกรม	60

แผนภูมิข้อมูลเปรียบเทียบจำแนกตามศาสนา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สรุปสถิติ

• แม่หละ	9
• อู๋มเปี่ยมใหม่	10
• นุ โฟ	11

สถานการณ์ปัจจุบัน

ชุมชนมุสลิมภายใน และรอบศูนย์อพยพ

• ประชากรศูนย์อพยพ	19
--------------------	----

อาหาร และที่พักอาศัย

• ทีมตรวจควบคุมและแจกจ่าย และเจ้าหน้าที่ดูแลโคคัง	30
• ผู้รับประโยชน์ที่สัมผัสเพื่อติดตามผลการแจกจ่ายสิ่งของของทีบีบีซี	30
• การจัดสรรสิ่งจำเป็นเพิ่มเติมให้แก่โครงการบริหารศูนย์อพยพ	32

สุขภาพ

• เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่พบภาวะขาดอาหารเรื้อรัง/เฉียบพลัน	33
• กิจกรรมของ RTP – การรวมกลุ่ม	34

การศึกษา

• การเข้าเรียน และเจ้าหน้าที่ สำหรับปีการศึกษา 2552/2553	36
• จำนวนรวมนักเรียนในหอพัก	37
• เด็กไม่มีผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในหอพัก	38
• นักเรียน และครูในโครงการการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2552	38
• กิจกรรมของ SVA – การรวมกลุ่ม	39

การหาเลี้ยงชีพ

• เจ้าหน้าที่โครงการ CAN ของ TBBC ในศูนย์อพยพ	44
---	----

การมีผู้แทน

• เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์อพยพ	46
• เจ้าหน้าที่องค์กรฐานชุมชน	47
• ผู้เข้าอบรมโครงการเสริมความสามารถให้องค์กรฐานชุมชนของทีบีบีซี	48

ความคุ้มครอง

• ประชากรไม่ขึ้นทะเบียนในศูนย์อพยพ	49
• การคัดกรองผู้ลี้ภัย	49
• จำนวนผู้ให้บริการศูนย์ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย	50
• จำนวนผู้ลี้ภัยที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม	53

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ระหว่างหลายปีที่ผ่านมา ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากในพลวัตทางสังคมของศูนย์อพยพผู้ลี้ภัยตามชายแดนประเทศไทย-พม่า จนในปัจจุบันเผยให้เห็นความหลากหลายอย่างยิ่งของชาติพันธุ์ ศาสนา และธรรมเนียมปฏิบัติ เพื่อให้เข้าใจพลวัตที่เปลี่ยนแปลงนี้ได้มากขึ้น ใน พ.ศ. 2552 ทีบีบีซี จึงดำเนินการวิจัยเพื่อให้เข้าใจคนกลุ่มหนึ่งมากขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงนี้ คนกลุ่มนี้คือชุมชนมุสลิม รายงานนี้เป็นผลมาจากกระบวนการวิจัยดังกล่าว และเป็นผลวิเคราะห์ที่จะช่วยให้มองเห็นแนวทางในการจัดโครงการความช่วยเหลือที่เข้าใจธรรมเนียมปฏิบัติและรสนิยมของคนกลุ่มนี้

ชาวมุสลิมที่เป็นส่วนหนึ่งของประชากรผู้ลี้ภัยตามชายแดนประเทศไทย-พม่า เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพในจังหวัดตาก กล่าวคือ ศูนย์แม่ละ (ML) ศูนย์อุ้มเปี้ยมใหม่ (UM) และศูนย์โนโพ (NP) และมีกลุ่มเล็ก ๆ อยู่ในศูนย์แม่ละมาหลวง (MRML) ประชากรเหล่านี้ประกอบด้วยสามกลุ่มย่อย ซึ่งแตกต่างจากผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ ทั้งด้านถิ่นที่อยู่เดิม ความคิดทางการเมือง และการรวมกลุ่มทางสังคม

เราไม่สามารถระบุสาเหตุและแรงจูงใจหนึ่งเดียวที่ทำให้คนเหล่านี้เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ เพราะจุมุ่งหมายของคนเหล่านี้มีตั้งแต่ความต้องการขอลี้ภัยอย่างแท้จริง ไปจนถึงการฉวยโอกาสด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าสามารถสรุปธรรมเนียมปฏิบัติในวิถีชีวิต และรสนิยมได้ เนื่องจากทุกกลุ่มมีธรรมเนียมเฉพาะตัวหลายอย่างที่เหมือนกัน

สังคม และวัฒนธรรม

เนื่องจากมีเหตุจูงใจที่ต่างกันในการเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ จึงมีการแยกกลุ่มในระดับหนึ่งภายในชุมชนมุสลิม โดยบางกลุ่มไม่เข้าร่วมในวิถีชีวิตของศูนย์อพยพ จึงยากที่ผู้ลี้ภัยกลุ่มอื่นจะเข้าใจและยอมรับชนกลุ่มน้อยเข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคม แม้จะมีปัญหานี้ แต่ชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพเป็นสังคมที่มีโครงสร้างชัดเจนที่เน้นคตินิยมรวมหมู่ (Collectivism) มีความผูกพันทางสังคม และพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีหลักศีลธรรมและศาสนาที่เคร่งครัดเป็นรากฐาน บทบาทของคนแต่ละเพศถูกกำหนดและแบ่งแยกไว้อย่างชัดเจน ทำให้มีโอกาสล่วงละเมิด และแสวงหาประโยชน์มากขึ้น ทั้งในบ้าน และในสังคม

วัฒนธรรมมุสลิมมีหลายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสมรส ซึ่งรวมถึงบทบาทสำคัญของผู้นำทางศาสนาในการสมรส วัยที่สมรสได้ (ซึ่งตัดสินจากพัฒนาการทางกายภาพของฝ่ายหญิง และไม่ให้ความสำคัญมากนักว่าฝ่ายหญิงควรสำเร็จการศึกษาหรือไม่) ระบบสินสอด และสิทธิขอหย่า และกระบวนการหย่า

เช่นเดียวกับประชากรส่วนอื่นๆ วิถีชีวิตสมัยใหม่ และค่านิยมที่ซึมซับจากสังคมภายนอกชุมชน มีส่วนทำให้ชีวิตมุสลิมเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ทำให้ชนมุสลิมที่อายุน้อยเปลี่ยนไปมาก และลดความผูกพันระหว่างคนต่างรุ่นซึ่งในอดีตเคยแน่นแฟ้น

อาหาร และที่พักอาศัย

น้อยครั้งที่ชนมุสลิมรับแจก หรือบริโภคปลาแร่ ทำให้ขาดสารอาหารที่จำเป็น

เนื่องจากวิถีปรุงอาหารของชนมุสลิมแตกต่างจากของชุมชนอื่นในศูนย์อพยพ ทำให้น้ำมันปรุงอาหารและเชื้อเพลิงหุงต้มที่ได้รับแจก ซึ่งผู้รับประโยชน์กลุ่มอื่นมองว่าไม่เพียงพอ กลับยิ่งขาดแคลนในครัวเรือนมุสลิม และเป็นสาเหตุให้คนเหล่านี้ออกไปหาเชื้อเพลิงเพิ่มเติมนอกบริเวณศูนย์อพยพ ดังนั้น จึงเสี่ยงที่จะถูกจับกุม ถูกละเมิดสิทธิ และส่งตัวกลับประเทศ

ในขณะที่ผู้ลี้ภัยอื่นๆ ในศูนย์อพยพรับประทานอาหารที่ทำจากข้าวเป็นหลักเพียงสองมื้อในแต่ละวัน “วัฒนธรรมร้านน้ำชา” ทำให้ชนมุสลิมแปลกแยกจากคนทั่วไป

สุขภาพ

ชนมุสลิมไม่มีบุคลากรทางการแพทย์ที่ถือศาสนาเดียวกัน ทำให้ไม่สะดวกที่จะแก้ไขปัญหสุขภาพที่ละเอียดอ่อน แม้จะมีความมั่นใจในระดับต่ำในผลสำรวจภาวะโภชนาการประจำปี แต่มีข้อบ่งชี้ว่าเด็กมุสลิมเป็นโรคขาดอาหารเฉียบพลันในสัดส่วนที่มากกว่าประชากรส่วนอื่น ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อยืนยันว่าสถานการณ์เป็นเช่นนี้จริง และถ้ายืนยันได้เช่นนั้น ก็ควรสำรวจหาสาเหตุ

การศึกษา

เด็กมุสลิมมีโอกาสได้รับการศึกษาทั้งตามหลักสูตรมาตรฐาน และจากโรงเรียนสอนศาสนา แม้ว่ามีข้อจำกัดเกี่ยวกับภาษาที่ใช้สอนกันในโรงเรียนใหญ่ๆ ในศูนย์อพยพ และเด็กต้องเรียนภาษาต่างๆ เรียนรู้หลักศาสนาเป็นเวลานานในแต่ละวัน สาเหตุเหล่านี้ทำให้เข้าใจได้ว่าเหตุใดจึงมีนักเรียนมุสลิมจำนวนน้อยลงที่สำเร็จการศึกษาขั้นประถม และมีมัธยมในศูนย์อพยพ เด็กหญิงมุสลิมต้องพบกับความท้าทายมากกว่าที่จะสำเร็จการศึกษาระดับสูง เนื่องจากมีความคาดหวังให้เด็กหญิงปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ ครุมุสลิมที่มีจำนวนน้อยในระบบการศึกษา ถือว่าเป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งที่ขัดขวางการรวมกลุ่มกับสังคม และความเสมอภาค

นักเรียนมุสลิมน้อยคนใช้บริการหอพัก อาจเป็นเพราะปัจจัยต่าง ๆ ด้านศาสนา และจำนวนประชากร อีกทั้งความผูกพันในชุมชนมุสลิมอาจทำให้มีความจำเป็นลดลง

การค้าเลี้ยงชีพ

ชนมุสลิมส่วนใหญ่หาเลี้ยงชีพด้วยการค้าขายและงานบริการ รวมถึงการเพาะพันธุ์และเลี้ยงสัตว์ การค้าขายส่วนใหญ่ประกอบด้วยการค้าปลีก และขนส่งสินค้าระหว่างเมืองต่างๆ ในประเทศไทยและศูนย์อพยพ ในขณะที่งานบริการมักเกี่ยวข้องกับการซ่อมเครื่องใช้ในครัวเรือนและงานรับจ้างทั่วไป การค้าปลีกและการเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ต้องพึ่งพา “คนกลาง” ซึ่งหากำไรจากการจัดหาสัตว์มาให้เลี้ยงด้วยเงินเชื่อ แม้ว่ามิชนมุสลิมฐานะดีบางคนที่สามารถลงทุนและเลี้ยงสัตว์ได้ด้วยตนเองก็ตาม การจัดการปศุสัตว์เป็นงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับบุคคลในพื้นที่โดยรอบ

กลุ่มคนที่เป็กระดุกสันหลังของเศรษฐกิจของศูนย์อพยพ คือบุคคลที่เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพเพื่อฉวยโอกาสด้านเศรษฐกิจ – และส่งผลกระทบต่อกรรวมกลุ่มและความผูกพันทางสังคมทั่วไปในศูนย์อพยพ – ในขณะที่บุคคลที่ทำงานรับจ้างทั่วไป ที่ยังไม่มีสิทธิได้รับแจกเครื่องอุปโภคบริโภค ต้องทำงานเพื่อบรรเทาความยากจน

ขอบเขตและระดับของกิจกรรมทางการเกษตร ทั้งภายในและภายนอกศูนย์อพยพ มีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละศูนย์ ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย รวมถึงการใช้ที่ดินเพาะปลูก ซึ่งชนมุสลิมไม่เห็นความสำคัญของการเพาะปลูกพืชผักไว้บริโภคในครัวเรือนมากเท่ากับประชากรในส่วนอื่นๆ ของศูนย์อพยพ การรับจ้างทำงานในฟาร์มของราษฎรไทยเป็นอาชีพส่วนใหญ่ที่ได้รับรายงาน ไม่ว่าจะเป็นการรับจ้างในฟาร์มที่ดำเนินการเชิงพาณิชย์ในศูนย์อพยพที่จังหวัดตาก หรือในการเกษตรเพื่อยังชีพในศูนย์แม่เลาหลวง

การมีผู้แทน

ระหว่างที่กำลังรณรงค์สนับสนุนความเสมอภาคทางเพศ ปัญหาเร่งด่วนที่สุดของชนมุสลิมในศูนย์แม่ละและศูนย์อู๋มเปี้ยมใหม่ คือการมีผู้แทนของตนในคณะกรรมการศูนย์อพยพ แม้จะดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตย แต่ยังไม่มีการเลือกตั้งชนมุสลิมขึ้นมาเป็นผู้แทนมากพอ ดังนั้นจึงกระทบต่อความสามารถของคณะผู้บริหารศูนย์อพยพในการยุติความขัดแย้งระหว่างศาสนา นอกจากนี้ ชนมุสลิมยังไม่มั่นใจในความคาดหวังขององค์กรนอกศูนย์อพยพ และไม่แน่ใจว่าถ้าพวกเขาเป็นผู้บริหารศูนย์อพยพ เขาจะบริหารศูนย์อพยพในลักษณะเดียวกัน

คณะผู้บริหารศูนย์อพยพส่วนใหญ่ไม่มีสมาชิกจากกลุ่มมุสลิม โดยเฉพาะในคณะกรรมการศูนย์อพยพ และเจ้าหน้าที่แจกเครื่องอุปโภคบริโภค

ในปัจจุบันมีองค์กรฐานชุมชน (CBO) ของชนมุสลิมเฉพาะในศูนย์อู๋มเปี้ยมใหม่เท่านั้น แต่องค์กรเหล่านี้ไม่มีบทบาท ตรวจสอบภายในชุมชนของตน เพราะผู้นำศาสนามีอิทธิพลมากในสังคมมุสลิม พลวัตทางสังคมยังจำกัดอิทธิพลของชนมุสลิมในโครงสร้างระดับศูนย์อพยพ ดังนั้น งานบริการส่วนใหญ่ขององค์กรเหล่านี้จึงเป็นบริการด้านสุขภาพ ให้ความคุ้มครอง และช่วยให้ชนมุสลิมมีอำนาจควบคุมชีวิตของตนเอง ที่ศูนย์อู๋มเปี้ยมใหม่ บุคคลเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายองค์กรฐานชุมชนที่ทำงานภายใต้การกำกับดูแลจากศูนย์สนับสนุนชุมชน (Community Support Centre) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อกระจายทรัพยากร และสนับสนุนทั้งบุคคล และกลุ่มบุคคล ให้เป็นปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ แทนชุมชน

การเดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามส่งผลให้เกิดการสลายตัวของกลุ่มสตรีและกลุ่มเยาวชนมุสลิมในศูนย์โนโพอและแม่ละ และทำให้ขาดบุคลากรที่มีศักยภาพในการเป็นผู้แทนของชุมชนเพื่อประสานงานในศูนย์อพยพ นอกจากนี้ แกนนำมุสลิมยังถูกกันออกแทบจะโดยสิ้นเชิงจากการหารือระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน แกนนำมุสลิมไม่เพียงไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการวางแผนและดำเนินโครงการ แต่ยังไม่มีฉวยโอกาสอันมีค่าที่จะรวมกลุ่มในสังคม และทำให้คนกลุ่มอื่นเข้าใจชนมุสลิมมากขึ้น นอกจากนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนยังว่าจ้างชนมุสลิมเพียงส่วนน้อยให้ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์อพยพ

ความคุ้มครอง

เช่นเดียวกับผู้ลี้ภัยส่วนอื่นๆ ชนมุสลิมที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนไม่มีสถานภาพผู้ลี้ภัย และไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

แม้ว่าชนกลุ่มน้อยเผชิญกับความท้าทายมากกว่าในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศูนย์อพยพ และขาดความมั่นใจในระบบนี้ แต่ชนมุสลิมไม่แสดงความกังวลในด้านนี้มากนัก อาจเป็นเพราะเขามีกระบวนการยุติธรรมของตนเอง ซึ่งสามารถตัดสินตามกฎหมายชาเรีย (Sharia) ในกรณีที่เป็นความผิดสถานเบา ผู้นำศาสนาจะพิจารณาเฉพาะคดีแพ่งระหว่างชนมุสลิมเท่านั้น และจะยื่นคดีอื่นๆ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ตัดสิน

การแบ่งแยกทางศาสนาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในศูนย์อพยพ และไม่ได้เป็นเพียงการขาดความอดทนอดกลั้นต่อกัน แต่เกิดจากการมองเห็นความแตกต่างของวิถีชีวิตมากกว่าจะเป็นการต่อต้านอย่างชัดเจน แม้ว่าเคยมีเหตุการณ์ที่จัดได้ว่ามีสาเหตุมาจากเชื้อชาติหรือศาสนา แต่ผู้นำมุสลิมขอให้บุคคลภายนอกอย่าสรุปอย่างกว้างๆ โดยตัดสินจากพลวัตทางสังคมแบบตายตัวที่อาจพบเห็นจากที่อื่น

ชนมุสลิมรู้สึกว่าความปลอดภัยส่วนบุคคลถูกคุกคามมากขึ้น เนื่องจากมีแก๊งเยาวชนเพิ่มมากขึ้นในศูนย์อพยพ และมองเห็นผลกระทบต่อบรรยากาศทางสังคม เพราะเยาวชนมุสลิมก็มีส่วนร่วมในพัฒนาการด้านนี้

สำหรับการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ชนมุสลิมเชื่อว่าการส่งตัวกลับถิ่นที่อยู่เดิมเป็นการก้าวถอยหลัง ทั้งในแง่เศรษฐกิจและการเมือง และการไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับครอบครัวที่มีคนรู้จักอยู่ในประเทศปลายทางเท่านั้น การบูรณาการเข้ากับสังคมท้องถิ่นถือว่าเป็นวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดและเป็นไปได้มากที่สุด เมื่อบุคคลเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับศูนย์ชุมชนต่างๆ ในเมือง

สรุปสถิติ จำแนกตามศาสนา – ศูนย์แม่หละ

ภาคส่วน	ข้อป่งชี้	เกณฑ์	วิญญูณนิยม	พุทธ	คริสต์	อิสลาม	อื่นๆ
จำนวนรวมประชากรศูนย์อพยพ (%)			0.4	50.3	37.7	11.6	0.1
การมีผู้แทน	เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์อพยพ	คณะกรรมการศูนย์อพยพ	-	8.0	92.0	-	-
		คณะกรรมการโซน	-	33.3	66.7	-	-
		คณะกรรมการเขต	-	35.5	53.6	10.9	-
		หัวหน้าครอบครัว	-	46.0	42.0	12.0	-
		เจ้าหน้าที่แจกสิ่งของ	-	23.5	76.5	-	-
		เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	-	27.8	68.7	3.5	-
		ที่ปรึกษา/ศาล	-	12.5	75.0	12.5	-
	คณะกรรมการองค์กรฐานชุมชน (CBO)	CCEG	-	40.0	60.0	-	-
		IEKNG	-	30.0	70.0	-	-
		KHWA	-	-	100.0	-	-
		KSNG	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
		KWO	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
		KYO	-	22.8	77.2	-	-
		MWO	-	-	-	100.0	-
		PKLCC	-	94.1	5.9	-	-
		TYG	-	100.0	-	-	-
ความคุ้มครอง	ประชากรศูนย์ที่ไม่ขึ้นทะเบียน		0.0	46.5	40.8	12.7	0.1
	จำนวนบุคคลที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม		-	20.5	58.4	21.0	0.1
อาหาร และที่พักอาศัย	เจ้าหน้าที่ตรวจควบคุม และดูแลโคดัง		-	23.5	76.5	-	-
	เจ้าหน้าที่ติดตามผลผู้รับประโยชน์ของทีบีบีซี		-	57.2	42.8	-	-
	การจัดสรรสิ่งจำเป็นให้แก่ CMP	ข้าว	-	42.0	50.0	8.0	-
		ถั่ว	-	28.5	55.5	16.0	-
		พริก	-	36.0	47.0	17.0	-
		ปลาร้า	-	42.0	58.0	-	-
		น้ำมัน	-	35.5	56.5	8.0	-
		เกลือ	-	30.0	53.0	17.0	-
		ถ่าน	-	30.0	60.0	10.0	-
สุขภาพ ¹	เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่พบภาวะขาดอาหารเรื้อรัง/เฉียบพลัน	เรื้อรัง/ทุกพื้นที่สำรวจ	n/a	n/a	n/a	10.4/11.6	n/a
		เฉียบพลัน/ทุกพื้นที่สำรวจ	n/a	n/a	n/a	13.6/11.3	n/a
	การจ้างงานโดย Right to Play	เจ้าหน้าที่	n/a	n/a	n/a	0.0	n/a
		ครูอาสา	n/a	n/a	n/a	0.0	n/a
		ครูหอพัก	n/a	n/a	n/a	10.0	n/a
		ผู้เข้าอบรมในหอพัก	n/a	n/a	n/a	8.8	n/a
		ครูพลศึกษา	n/a	n/a	n/a	3.2	n/a
		นักเรียนพลศึกษา	n/a	n/a	n/a	12.0	n/a
		นักเรียนประถม	-	50.0	40.7	8.9	0.4
		นักเรียนมัธยม	-	22.4	76.5	1.0	0.1
การศึกษา	นักเรียน และเจ้าหน้าที่ปีการศึกษา 2552/53	เจ้าหน้าที่โรงเรียน	-	17.5	81.0	1.3	0.2
		RTT	-	-	100.0	-	-
		เจ้าหน้าที่ VT	-	-	100.0	-	-
		เจ้าหน้าที่ OCEE	-	18.7	81.3	-	-
	จำนวนรวมนักเรียนในหอพัก		0.1	46.1	52.6	1.4	-
	เด็กไม่มีผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในหอพัก		0.7	56.6	41.7	1.0	-
	การจ้างงานโดย SVA ¹	คณะกรรมการห้องสมุด	n/a	n/a	n/a	0.0	n/a
		ผู้ใช้ห้องสมุด	n/a	n/a	n/a	1.4	n/a
		กิจกรรมทางวัฒนธรรม	n/a	n/a	n/a	10.9	n/a
		กิจกรรมอื่น	n/a	n/a	n/a	1.7	n/a
การหาเลี้ยงชีพ	เจ้าหน้าที่โครงการ CAN ในศูนย์อพยพ		-	20.0	80.0	-	-

¹ ข้อมูลจากองค์กรด้านบริการสาธารณสุข และด้านอื่น ที่แยกตามกลุ่ม “อิสลาม” และ “อื่นๆ”

สรุปสถิติ จำแนกตามศาสนา – ศูนย์อุ้มเปี้ยมใหม่

ภาคส่วน	ข้อบ่งชี้	เกณฑ์	วิญญูณนิยม	พุทธ	คริสต์	อิสลาม	อื่นๆ
จำนวนรวมประชากรศูนย์อพยพ (%)			-	45.6	34.4	20.0	0.1
การมีผู้แทน	เจ้าหน้าที่บริหาร ศูนย์อพยพ	คณะกรรมการศูนย์อพยพ	-	40.0	60.0	-	-
		คณะกรรมการเขต	-	43.8	30.0	26.3	-
		หัวหน้าครอบครัว	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
		เจ้าหน้าที่แจกล้างของ	-	14.6	72.9	12.5	-
		เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	-	32.0	48.0	20.0	-
		ที่ปรึกษา/ศาล	-	16.7	50.0	33.3	-
	คณะกรรมการองค์กร ฐานชุมชน (CBO)	CCSC	-	6.3	75.0	18.8	-
		KSNG	-	32.4	67.6	-	-
		KWO	-	28.1	50.9	21.1	-
		KYO	-	20.0	80.0	-	-
		MWA	-	-	-	100.0	-
		MYA	-	-	-	100.0	-
	ผู้เข้าอบรมเสริมความสามารถให้องค์กรฐานชุมชน		-	-	-	-	-
ความคุ้มครอง	ประชากรศูนย์ไม่ขึ้นทะเบียน		-	46.4	40.0	13.6	0.1
	จำนวนบุคคลที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม		ไม่มีข้อมูล ขณะทำการวิจัย				
อาหาร และ ที่พักอาศัย	เจ้าหน้าที่ตรวจควบคุม และดูแลโกดัง		-	14.6	72.9	12.5	-
	เจ้าหน้าที่ติดตามผลผู้รับประโยชน์ของทีบีพีซี		-	40.2	49.8	10.0	-
	การจัดสรรสิ่งจำเป็นให้แก่ CMP	ข้าว	-	37.0	35.0	28.0	-
		ถั่ว	-	37.5	37.5	25.0	-
		พริก	-	39.0	28.0	33.0	-
		ปลาแห้ง	-	52.0	48.0	-	-
		น้ำมัน	-	42.0	37.0	21.0	-
		เกลือ	-	33.3	33.3	33.3	-
		ถ่าน	-	33.3	33.3	33.3	-
สุขภาพ ¹	เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่พบภาวะ ขาดอาหารเรื้อรัง/เฉียบพลัน	เรื้อรัง/ทุกพื้นที่สำรวจ	n/a	n/a	n/a	18.2/17.9	n/a
		เฉียบพลัน/ทุกพื้นที่สำรวจ	n/a	n/a	n/a	45.5/20.2	n/a
	การจ้างงานโดย Right to Play	เจ้าหน้าที่	n/a	n/a	n/a	0.0	n/a
		ครูอาสา	n/a	n/a	n/a	0.0	n/a
		ครูหอพัก	n/a	n/a	n/a	5.9	n/a
		ผู้เข้าอบรมในหอพัก	n/a	n/a	n/a	7.2	n/a
		ครูพลศึกษา	n/a	n/a	n/a	4.9	n/a
		นักเรียนพลศึกษา	n/a	n/a	n/a	18.0	n/a
การศึกษา	นักเรียน และเจ้าหน้าที่ ปีการศึกษา 2552/53	นักเรียนประถม	-	61.9	23.7	14.3	0.0
		นักเรียนมัธยม	-	52.1	39.5	8.3	-
		เจ้าหน้าที่โรงเรียน	-	26.7	65.8	6.8	0.8
		RTT	-	8.3	91.7	-	-
		เจ้าหน้าที่ VT	-	4.5	95.5	-	-
		เจ้าหน้าที่ OCEE	-	20.0	80.0	-	-
	จำนวนรวมนักเรียนในหอพัก		-	61.7	35.5	2.9	-
	เด็กไม่มีผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในหอพัก		-	67.2	30.1	2.7	-
	การจ้างงานโดย SVA ¹	คณะกรรมการห้องสมุด	n/a	n/a	n/a	4.8	n/a
		ผู้ใช้ห้องสมุด	n/a	n/a	n/a	6.0	n/a
		กิจกรรมทางวัฒนธรรม	n/a	n/a	n/a	20.3	n/a
		กิจกรรมอื่น	n/a	n/a	n/a	1.3	n/a
การหาเลี้ยงชีพ	เจ้าหน้าที่โครงการ CAN ในศูนย์อพยพ		-	-	100.0	-	-

¹ ข้อมูลจากองค์กรด้านบริการสาธารณสุข และด้านอื่น ที่แยกตามกลุ่ม “อิสลาม” และ “อื่นๆ”

สรุปสถิติ จำแนกตามศาสนา – ศูนย์นุโ

ภาคส่วน	ข้อบ่งชี้	เกณฑ์	วิญญูณนิยม	พุทธ	คริสต์	อิสลาม	อื่นๆ
จำนวนรวมประชากรศูนย์อพยพ (%)			-	43.4	48.5	8.2	0.0
การมีผู้แทน	เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์อพยพ	คณะกรรมการศูนย์อพยพ	-	26.7	66.7	6.7	-
		คณะกรรมการเขต	-	22.4	63.5	14.1	-
		หัวหน้าครอบครัว	-	22.0	64.0	13.3	-
		เจ้าหน้าที่แจกสิ่งของ	-	16.2	83.8	-	-
		เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	-	27.1	67.1	5.7	-
		ศาล	-	16.7	66.7	16.7	-
	คณะกรรมการองค์กรชุมชน (CBO)	KSNG	-	15.8	84.2	-	-
		KWO	-	18.9	81.1	-	-
		KYO	-	23.3	76.7	-	-
	ผู้เข้าอบรมเสริมความสามารถให้องค์กรชุมชน		-	73.3	46.7	-	-
ความคุ้มครอง	ประชากรศูนย์ไม่ขึ้นทะเบียน		0.0	56.8	39.0	4.1	-
	จำนวนบุคคลที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม		ไม่มีข้อมูล ขณะทำการวิจัย				
อาหาร และที่พักอาศัย	เจ้าหน้าที่ตรวจควบคุม และดูแลโคด้ง		-	16.2	83.8	-	-
	เจ้าหน้าที่ติดตามผลผู้รับประโยชน์ของทีบีพีซี		1.7	20.8	74.0	3.0	0.6
	การจัดสรรสิ่งจำเป็นเพิ่มให้แก่ CMP	ข้าว	-	69.0	31.0	-	-
		ถั่ว	-	62.0	38.0	-	-
		พริก	-	73.0	27.0	-	-
		ปลาร้า	-	77.0	23.0	-	-
		น้ำมัน	-	63.0	37.0	-	-
		เกลือ	-	74.0	26.0	-	-
		ถ่าน	-	69.0	31.0	-	-
สุขภาพ ¹	เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่พบภาวะขาดอาหารเรื้อรัง/เฉียบพลัน	เรื้อรัง/ทุกพื้นที่สำรวจ	n/a	n/a	n/a	4.6/7.0	n/a
		เฉียบพลัน/ทุกพื้นที่สำรวจ	n/a	n/a	n/a	22.2/6.8	n/a
	การจ้างงานโดย Right to Play	เจ้าหน้าที่	n/a	n/a	n/a	-	n/a
		ครูอาสา	n/a	n/a	n/a	-	n/a
		ครูหอพัก	n/a	n/a	n/a	5.3	n/a
		ผู้เข้าอบรมในหอพัก	n/a	n/a	n/a	4.1	n/a
		ครูพลศึกษา	n/a	n/a	n/a	1.7	n/a
		นักเรียนพลศึกษา	n/a	n/a	n/a	14.0	n/a
		นักเรียนประถม	-	43.6	53.7	0.7	2.0
การศึกษา	นักเรียน และเจ้าหน้าที่ปีการศึกษา 2009/10	นักเรียนมัธยม	-	25.4	73.8	0.5	0.3
		เจ้าหน้าที่โรงเรียน	-	31.7	67.8	0.5	-
		RTT	-	-	100.0	-	-
		เจ้าหน้าที่ VT	-	13.6	86.4	-	-
		เจ้าหน้าที่ OCEE	-	11.1	88.9	-	-
	จำนวนรวมนักเรียนในหอพัก		-	53.6	46.4	-	-
	เด็กไม่มีผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในหอพัก		-	63.3	36.7	-	-
	การจ้างงานโดย SVA ¹	คณะกรรมการห้องสมุด	n/a	n/a	n/a	7.1	n/a
		ผู้ใช้ห้องสมุด	n/a	n/a	n/a	2.6	n/a
		กิจกรรมทางวัฒนธรรม	n/a	n/a	n/a	7.2	n/a
		กิจกรรมอื่น	n/a	n/a	n/a	1.0	n/a
การหาเลี้ยงชีพ	เจ้าหน้าที่โครงการ CAN ในศูนย์อพยพ		-	-	100.0	-	-

คำนำ

- Muslim Refugee at Umpiem Mai*
(© Jason Miller, 2002)

เพื่อให้สามารถเข้าใจกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมมากกว่าประชากรส่วนอื่นในศูนย์อพยพ ใน พ.ศ. 2552 ทีบีบีซี จึงทำการวิจัยชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- แต่เดิมโครงการนี้กำหนดระยะเวลาไว้ 12 เดือน โดยให้ 9 เดือนแรกของปี 2552 เป็นช่วงเวลาวิจัย และให้ไตรมาสสุดท้ายของปี เป็นช่วงเวลารวบรวม และตรวจสอบความถูกต้องของผลวิจัย เนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ รวมถึงการเจรจาในประเด็นที่อ่อนไหว โครงการนี้จึงใช้เวลาเกิน 20 เดือน โดยใช้เวลา 14 เดือนเพื่อวิจัย (มกราคม 2552 ถึงกุมภาพันธ์ 2553) และอีก 6 เดือน เพื่อร่างรายงาน ตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงรายงานจนเสร็จสมบูรณ์

เราใช้เวลา 4 เดือนแรกทำงานวิจัยภายในสำนักงาน รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่มีอยู่จากองค์กรสมาชิกของ CCSDPT และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกำหนดหัวข้อและวิธีการที่จะใช้สืบค้น และบันทึกผลการสำรวจพื้นที่เป็นเอกสาร นอกจากนี้ ยังได้จัดปฐมนิเทศและประชุมวางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาคสนามของทีบีบีซี การวิจัยภาคสนามใช้เวลาดำเนินการ 11 เดือน ดังต่อไปนี้

[illegible]

ระยะวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย การหารือกับผู้นำศาสนา และตัวแทนชุมชนมุสลิม รวมถึงการเยี่ยมชมบ้าน ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่เป็นชายสูงอายุ ในขณะที่ตัวแทนชุมชนมีทั้งชายและหญิง – ทั้งในวัยหนุ่มสาวและสูงอายุ – การหารือกระทำทั้งเป็นกลุ่ม (เพศ และอายุ) และทุกกลุ่มรวมกัน สมาชิกของชุมชนมุสลิมที่หารือมีจำนวนรวมกันทั้งสิ้น 139 คน (หญิง 47, ชาย 92) ซึ่งเป็นการหารืออย่างเป็นทางการ แต่ได้พูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการในร้านน้ำชาและตลาดสด เพื่อรวบรวมความคิดเห็นอื่นๆ ด้วย รวมถึงรวบรวมข้อมูลจากการติดต่อพูดคุยเป็นส่วนตัว และในงานสังคม

เนื่องจากอาจมีหัวข้อที่อ่อนไหวเกี่ยวกับโครงการนี้ เราจึงติดต่อคณะกรรมการศูนย์อพยพลี้ภัยหน้า เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากระบวนการของโครงการจะโปร่งใส และทุกคนมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับเป้าหมายของโครงการ นอกจากนี้คณะกรรมการศูนย์อพยพ เราได้เชิญองค์กรฐานชุมชนเข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมทัศนะ/ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ และสถานภาพของชนมุสลิมในวิถีชีวิตในศูนย์อพยพ วิธีนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจความอ่อนไหวมากขึ้น และขยายขอบเขตการสำรวจ และสืบค้นให้กว้างขึ้นมาก การหารือทุกครั้งจัดทำในรูปของการสนทนากลุ่ม รวมถึงการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ แทนที่จะใช้วิธีสำรวจ และตอบแบบสอบถามอย่างเป็นทางการ

วิธีการหารือ	2552									2553	
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.
แม่ลามะหลว – สนทนากลุ่มกับผู้นำศาสนา						✓					
แม่ลามะหลว – สนทนากลุ่มกับผู้แทนชุมชน								✓			
แม่ลามะหลว – หารือกับคณะกรรมการศูนย์ฯ			✓								
แม่ลามะหลว – หารือกับ CBO	✓										
แม่หละ – สนทนากลุ่มกับผู้นำศาสนา						✓			✓	✓	
แม่หละ – หารือกับผู้แทนชุมชน		✓					✓		✓		
แม่หละ – เยี่ยมตามบ้าน											✓
แม่หละ – หารือกับคณะกรรมการศูนย์ฯ			✓	✓							
อุมมัยเยมใหม่ – สนทนากลุ่มกับผู้นำศาสนา						✓	✓		✓		
อุมมัยเยมใหม่ – สนทนากลุ่มกับผู้แทนชุมชน							✓		✓		
อุมมัยเยมใหม่ – เยี่ยมตามบ้าน										✓	✓
อุมมัยเยมใหม่ – หารือกับคณะกรรมการศูนย์ฯ		✓									
อุมมัยเยมใหม่ – หารือกับ CBO		✓									
นูโผ – สนทนากลุ่มกับผู้นำศาสนา			✓			✓	✓			✓	
นูโผ – สนทนากลุ่มกับผู้แทนชุมชน								✓		✓	
นูโผ – เยี่ยมตามบ้าน										✓	
นูโผ – หารือกับคณะกรรมการศูนย์ฯ		✓									
นูโผ – หารือกับ CBO		✓									

ขั้นตอนการร่างรายงาน ตรวจสอบความถูกต้อง และเรียบเรียงรายงานจนเสร็จสมบูรณ์ ก็ใช้เวลานานกว่าที่วางแผนไว้เช่นกัน เนื่องจากมีกระบวนการที่ไม่คาดหมาย และขัดข้องในการรวบรวมข้อมูลป้อนกลับจากชุมชน และทางวิชาการเกี่ยวกับผลสำรวจ และเพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับการรับรอง

รายงานฉบับนี้เริ่มต้นด้วยคำอธิบายภูมิหลังเกี่ยวกับการนำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ในประเทศพม่า และการพลัดถิ่นของชนมุสลิมจากประเทศพม่าในประเทศไทย บทต่อจากนั้นจะกล่าวถึงผลการวิจัย ซึ่งดำเนินการในศูนย์อพยพที่รองรับชุมชนมุสลิม กล่าวคือแม่หละ (ML) อุมมัยเยมใหม่ (UM) นูโผ (NP) และแม่ลามะหลว (MRML) และให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อธรรมเนียมปฏิบัติและระสนิยมของชนเหล่านี้ ซึ่งแตกต่างมากจากประชากรทั่วไปในศูนย์อพยพ รายงานฉบับนี้ปิดท้ายด้วยข้อสรุป และข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงความเหมาะสมของการดำเนินโครงการช่วยเหลือในปัจจุบันของทีบีบีซี รวมถึงการให้ชุมชนมุสลิมรวมกลุ่มในสังคมอย่างเสมอภาคมากขึ้น บรรณานุกรมที่เป็นภาคผนวกของรายงานนี้ประกอบด้วยรายชื่อเอกสารสำหรับอ่านเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อนี้

“ความอ่อนแอของกลุ่มคนที่เด่นชัดน้อยกว่าเช่น ... ชนมุสลิมที่อยู่ในศูนย์อพยพ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นคริสต์ หรือพุทธ ไม่ได้ได้รับการตรวจสอบบ่อยนัก” Edith Bowles (1997)¹

ภูมิหลัง

ศาสนาอิสลามเข้ามาในประเทศไทย

แหล่งข้อมูล ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศพม่า ระบุว่าศาสนาอิสลามมาถึงรัฐอารากัน ตั้งแต่ ค.ศ. 712 พ่อค้าที่เดินทางโดยเรือ เป็นผู้นำศาสนาเข้ามาเผยแพร่ และเป็นนิกายซูฟี ประชาชนท้องถิ่นเปลี่ยนมาถือศาสนาอิสลามโดยสมัครใจมากกว่าเพราะถูกบังคับ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เหมือนกับแนวโน้มของชนชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ เช่น มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ไม่มีความพยายามของชนมุสลิมที่จะรุกรานประเทศพม่าจากภายนอก หรือชักชวนให้เปลี่ยนศาสนาจากภายในประเทศ

ชนมุสลิมในประเทศพม่าส่วนใหญ่อยู่ในนิกายสุหนี่ จากสำนักฮานาฟี โดยมีมุสลิมนิกายชีอะห์ จำนวนน้อย และลดจำนวนลงเรื่อยๆ ในปัจจุบันอาจมีชนมุสลิมมากถึงร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเทศพม่าสันนิษฐานว่ามีชนมุสลิมประมาณร้อยละ 4 หรือน้อยกว่า ตามที่ระบุในสำมะโนประชากรอย่างเป็นทางการของประเทศพม่า ชนมุสลิมเองคาดประมาณว่าประชากรมุสลิมทั้งหมดมีจำนวนประมาณ 8 ล้านคน

ชนมุสลิมในพม่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ไม่นับรวมชนมุสลิมกลุ่มน้อยบางกลุ่มดังนี้

- ปันทาย (Pantay) มุสลิมกลุ่มใหญ่ที่สุดประกอบด้วย ชาวโรฮิงยาในรัฐอารากัน ซึ่งมีจำนวนประมาณหนึ่งล้านคนทั่วประเทศ
- บามาร์ (Bamar) ที่เปลี่ยนมาถือศาสนาอิสลามในยุคของกษัตริย์บามาร์ และเรียกตนเองว่า “มุสลิมบามาร์แท้”
- มุสลิมเชื้อสายอินเดียที่เกิดในประเทศพม่า และทั้งบิดามารดาเป็นมุสลิมเชื้อสายอินเดีย
- เซอร์บาดิส (Zerbadees) ซึ่งเป็นบุตรที่เกิดจากการสมรสระหว่างบิดาที่เป็นมุสลิมเชื้อสายอินเดีย และมารดาเชื้อสายเบอร์มัน (Burman)¹ fathers and Burman mothers.¹

ชุมชนมุสลิมจากพม่าหนีภัยเข้ามาในประเทศไทย

รายงานหมวดนี้เสนอเหตุการณ์ และบริบทเฉพาะต่างๆ ของชุมชนมุสลิมในพม่า และการเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งไม่ใช่รายละเอียดที่สมบูรณ์ แต่นำเสนอเพื่อให้ทราบระยะเวลา และสาเหตุของการพลัดถิ่น

เหตุการณ์ตามชายแดน

ทศวรรษ 1980-1990 – สหภาพมวลชนมุสลิมแห่งพม่า (All Burma Muslim Union - ABMU) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2526 มีกองกำลังเป็นของตนเอง และต่อสู้ร่วมกับกองทัพปลดปล่อยกะเหรี่ยงแห่งชาติ (KNLA) หลังจากเกิดการจลาจลต่อต้านชนมุสลิมในเมือง Martaban, Moulmein และเมืองอื่น ๆ ทางตอนใต้ของประเทศพม่า องค์การปลดปล่อยมุสลิม หรือ Muslim Liberation Organization of Burma (MLOB) จึงถูกก่อตั้งขึ้น ทั้ง ABMU และ MLOB เป็น “สมาชิกระดับปฏิบัติการ” ของ DAB²

พ.ศ. 2538-2541 - ชุมชนมุสลิม โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้ตลาด กลายเป็นเป้าหมายการโจมตีข้ามพรมแดนจากกองทัพพม่า และผู้ปฏิบัติการแทนกองทัพพม่า

พ.ศ. 2540 – ชนมุสลิมประมาณ 10,000 คน จากประเทศพม่าเข้ามาหลบภัยในประเทศไทย³

มีนาคม 2540 – เกิดการจลาจลต่อต้านชนมุสลิมในเมืองมันตะเล และภาคอื่นๆ ของประเทศพม่า

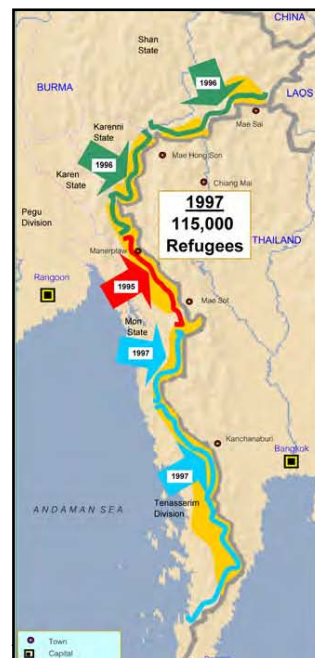
พ.ศ. 2541 – เจ้าหน้าที่คนหนึ่งขององค์กรสิทธิมนุษยชนของบริเตน ซึ่งมาเยี่ยมศูนย์อพยพหลายแห่งเมื่อต้นปีเดียวกันได้ รายงานว่า “มีชนมุสลิม 10,000 คนจากทั่วทุกภาคของประเทศพม่า เข้ามาอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนในปัจจุบัน”⁴

พ.ศ. 2541 – องค์กร Human Rights Watch รายงานว่า “ชนมุสลิมที่มีสัดส่วนประชากรสูงกว่าได้เข้ามาอยู่ร่วมกับผู้ลี้ภัยเชื้อสายกะเหรี่ยง” ที่หลบหนีมาจากอำเภอ Papun และ Dooplaya ระหว่าง พ.ศ. 2540 และ “ผู้ลี้ภัยชาวมุสลิมรายงานว่าทหาร ได้ทำลายมัสยิด และโรงเรียนของเขา และสั่งให้เขาเปลี่ยนไปถือศาสนาพุทธ หรือมิฉะนั้นก็ต้องออกนอกประเทศ”⁵

กุมภาพันธ์ 2541 – ตลาดที่คนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมที่แม่สลิด ประเทศไทย ถูกโจมตี ตลาดนี้ตั้งอยู่ตรงข้ามกับตลาดมืดของหมู่บ้านชนกะเหรี่ยงที่ Po Pa Ta ในประเทศพม่า เมื่อถึง พ.ศ. 2544 ตลาดนี้ “เหลือเพียงเงาๆ ของสภาพในอดีต มีแผงค้าเพียงสามหรือสี่แผง” “ในปัจจุบันมีชนมุสลิมเพียง 20 คนที่แม่สลิด”⁶ ชนมุสลิมจำนวนมากที่เคยอาศัยอยู่ที่ตลาด Po Pa Ta ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพแม่หละ⁷

กรกฎาคม 2544 – ผู้ลี้ภัยมุสลิมประมาณ 2,000 คน เข้ามาขอลี้ภัยที่ศูนย์อพยพแม่หละระหว่างเดือนมิถุนายน/กรกฎาคม ซึ่งในเวลานั้นจำนวนผู้อพยพมีมากถึงเกือบ 200 คนต่อวัน ผู้อพยพจำนวนมากที่ทะลักเข้ามานี้มาจากเมืองใหญ่ในใจกลางประเทศพม่า รวมถึงเมืองย่างกุ้ง และมันตะเล มากกว่ามาจากหมู่บ้านในรัฐกะเหรี่ยงเหมือนชนมุสลิมที่อยู่ในศูนย์อพยพมาก่อน หลายคนหลบหนีจากการจลาจลต่อต้านชนมุสลิมที่เพิ่งจะปะทุขึ้นในเมือง Tounghoo⁸

พ.ศ. 2545 – ผลการสำรวจศูนย์อพยพพม่ากะเหรี่ยงเปิดเผยว่าร้อยละ 11 เป็นชนมุสลิม⁹

ธันวาคม 2545 – ความรุนแรง และการเลือกปฏิบัติต่อชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ในเขตเมืองใหญ่ๆ เช่น ย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ Prome และ Moulmein เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอ และทำให้เกิดความตึงเครียดในชุมชนในประเทศพม่า หลังจากการโจมตี เวิลด์เทรดเซนเตอร์ เมื่อเดือนกันยายน 2549 ชนมุสลิมถูกทำร้ายมากขึ้น โดยมีกองกำลังของรัฐ หรือพุทธศาสนิกชนชาตินิยมปลุกปั่นให้คนท้องถิ่นเกิดความเจ็บแค้น¹⁰

เมษายน 2546 – ชนมุสลิมจากหมู่บ้าน Kamaw Kashu ในเมืองเลงบาน (Hlaing Bwe) หลบหนีเข้าประเทศไทย ประชาชนประมาณ 200 คนนำโดยพระภิกษุกะเหรี่ยง และทหาร DKBA ได้เผาทั้งหมู่บ้านที่มีบ้าน 60 หลัง รวมทั้งมัสยิด ทหาร DKBA ชักขวางไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปดับไฟ และเก็บทรัพย์สินของคน¹¹

กรกฎาคม 2547 – แกนนำผู้ลี้ภัยเชื้อสายกะเหรี่ยงร้องเรียนกับผู้แทน UNHCR เกี่ยวกับ “ปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมการค้าที่ไม่พึงประสงค์ในศูนย์อพยพ” โดยเฉพาะที่ศูนย์แม่หละ “ตั้งแต่มีผู้ลี้ภัยรายใหม่อพยพมาจากบริเวณรอบเมืองเมียวดี – หลายคนเป็นนักธุรกิจมุสลิม – ก็เกิดกลุ่ม ‘เบงกอลน้อย’ ผุดขึ้นทั่วไป ประกอบด้วยบุคคลที่ลี้ภัยเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ และหาเงินด้วยการขายสินค้า”¹²

สถานการณ์ในแต่ละศูนย์อพยพ

ศูนย์แม่ลามะหลว

พ.ศ. 2538 – ชนมุสลิมที่มาจากรัฐกะเหรี่ยง และเข้ามาสมทบกับชาวกะเหรี่ยงที่เข้ามาอยู่ก่อนหน้านั้น หลังจากกองทัพพม่าเข้ายึดเมือง Manerplaw (กองบัญชาการเดิมของ KNU) และบริเวณโดยรอบ¹³

กรกฎาคม 2541 – ชาวมุสลิม 1,401 คน ที่อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพที่บ้านแม่สามแลบในอำเภอสบเมย ถูกย้ายไปอยู่ที่ศูนย์แม่ลามะหลว¹⁴ ซึ่งน่าจะเท่ากับร้อยละ 19 ของจำนวนผู้ลี้ภัย 7,350 คนที่แม่ลามะหลว เมื่อเดือนธันวาคม 2541 ไม่นับชนมุสลิมที่อาศัยอยู่ที่นั่นแต่เดิม

พ.ศ. 2553 – หัวหน้าอิหม่ามเพิ่งเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพเมื่อไม่นานมานี้ – เขาเคยอยู่ที่เมืองเลงบาน แต่ไม่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้ เพราะศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาในภาคกลางของประเทศพม่า¹⁵

ศูนย์แม่หละ

มกราคม 2540 – ชนมุสลิมประมาณ 200 คนจากหมู่บ้านนาบู (Nabu) ในเมือง Kawkareik เข้ามาขอลี้ภัยที่แม่หละ ชนมุสลิมประมาณ 1,000 คนถูกจับด้วยปืนให้ละทิ้งบ้านเรือน และมัสยิดของเขาถูกกองกำลังของสภา SLORC ทำลาย¹⁶

กรกฎาคม 2544 – ผู้ลี้ภัยมุสลิมประมาณ 2,000 คน เข้ามาขอลี้ภัยที่ศูนย์อพยพแม่หละระหว่างเดือนมิถุนายน/กรกฎาคม ซึ่งในเวลานั้นจำนวนผู้อพยพมีมากถึงเกือบ 200 คนต่อวัน ผู้อพยพจำนวนมากที่ทะลักเข้ามานี้มาจากเมืองใหญ่ในใจกลางประเทศพม่า รวมถึงเมืองย่างกุ้ง และมัณฑะเลย์ มากกว่ามาจากหมู่บ้านในรัฐกะเหรี่ยงเหมือนชาวมุสลิมที่อยู่ในศูนย์อพยพมาก่อน หลายคนหลบหนีจากการจลาจลต่อต้านชนมุสลิมที่เพิ่งจะปะทุขึ้นในเมือง Toungoo¹⁷

ตุลาคม 2544 – หนึ่งในสามของชาวพม่าที่เข้ามาขอลี้ภัยที่ศูนย์แม่หละ เป็นชนมุสลิม¹⁸

มกราคม 2549 – มีชนมุสลิม “ประมาณ 8,000 คน” อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพ¹⁹ (ประมาณร้อยละ 16) รายงานระบุว่ามิชนมุสลิมจำนวน 4,000-5,000 คน ใน พ.ศ. 2542 หรือประมาณร้อยละ 12 ถึง 15 ของประชากรทั้งหมด 33,000 คน ในศูนย์ขณะนั้น²⁰

ศูนย์ห้วยกะโหลก

มกราคม 2540 – ถูกโจมตีข้ามพรมแดนเมื่อวันที่ 28 มกราคม จาก DKBA และกองกำลังพม่า – มัสยิดในศูนย์อพยพถูกเผา²¹

มีนาคม 2541 – ถูกโจมตีอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 11 มีนาคม จากกองกำลังผสม DKBA และกองกำลังพม่า 200 นาย – มัสยิดในศูนย์อพยพถูกเผาอีกครั้งหนึ่ง

ผู้ลี้ภัยมุสลิมที่ห้วยกะโหลก
(ช่างภาพนิรนาม, 2540)

¹ ดัดแปลงจาก ‘Islamic education in Myanmar: a case study’, Mohammed Mohiyuddin Mohammed Sulaiman, from ‘Dictatorship, Disorder and Decline in Myanmar’, Monique Skidmore and Trevor Wilson (editors), The Australian National University, 2008.

² Rianne ten Veen, ‘Myanmar’s Muslims: The Oppressed of the Oppressed’, Islamic Human Rights Commission (IHRC), Wembley, UK, October 2005, at www.ihrc.org.uk.

³ ‘Burma Says No to Return of Muslims’, Bangkok Post, 11 August 1997.

⁴ ‘Burma: The Great Betrayal – and Another Tragedy is Waiting to Happen’, Jubilee Campaign, 24 February 1998, at <http://www.jubileecampaign.co.uk/world/bur3.htm>.

⁵ Human Rights Watch, ‘Human Rights Watch Report 1998: Burma’, at <http://www.hrw.org/worldreport/Asia-01.htm>.

⁶ การสัมภาษณ์ แม่สลิด อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก, 19 ตุลาคม 2549

⁷ Christian Goodden, ‘Three Pagodas: A Journey Down the Thai-Burmese Border’, (Jungle Books, Halesworth, Suffolk, Second edition, 2002), p. 276.

⁸ ‘Muslims Fleeing Religious Riots Swell Numbers at Thai Border’, DVB News, 4 July 2001.

⁹ ‘Crisis Education Project Profile: Education Assistance to Refugees from Burma’, March 2005, at http://pdf.dec.org/pdf_docs/PDADF24.pdf.

¹⁰ Human Rights Watch, ‘Crackdown on Burmese Muslims’. New York, Human Rights Watch: 12, 2002.

¹¹ ‘Muslim Village Torched in Karen State’, The Irrawaddy, 30 April 2003.

¹² Hugo Rami, ‘Mission Report: Mae Sot, ML Camp, NP Camp, Umpiem Camp, 19-24 July 2004’, United Nations High Commissioner for Refugees, Regional Office for Thailand, Cambodia, Laos and Vietnam, Bangkok, 28 July 2004, p. 3.

¹³ สัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนมุสลิม, 12 มกราคม 2553.

¹⁴ Cheewin Satha, ‘Relocation: Tougher Measures to Control Refugees’, Bangkok Post, 15 July 1998, p. 2.

¹⁵ สัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนมุสลิม, 12 มกราคม 2553.

ศูนย์มอเกอ (Mawker)

สิงหาคม 2540 – ชนมุสลิม 280 คน ถูกทางการไทยจับกุมพร้อมกับผู้อพยพอื่น ๆ ทั้งหมด 499 คน ในข้อหาเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย คนเหล่านี้ส่วนใหญ่ทำงานในหมู่บ้านชายแดนในอำเภอพบพระ ทหารพม่า และ DKBA ยอมรับผู้ลี้ภัย 219 คนกลับประเทศ แต่กล่าวว่าชนมุสลิมเป็น “คนต่างด้าว และไม่ใช่ชาวพม่า” คนเหล่านี้จึงถูกนำตัวไปอยู่ที่ศูนย์มอเกอ “เพื่อรอดำเนินการต่อไป”²²

มีนาคม 2541 – ถูกโจมตีจากกองกำลัง DKBA 40-50 นาย เมื่อวันที่ 23 มีนาคม บ้าน 50 หลังถูกเผาไหม้ในโซน 6 และ 7 ทำให้ผู้ลี้ภัยมุสลิม 200 คนไม่มีที่อยู่อาศัย²³ กองกำลังที่เข้าโจมตีนี้หรือคลื่นความรุนแรงในศูนย์อพยพก่อนจะเผาทำลาย ผู้ลี้ภัยหลายคนรายงานภายหลังว่า “ถูกทหาร (DKBA ที่โจมตี) สอบถามว่าชนมุสลิมอาศัยอยู่ในส่วนใดของศูนย์อพยพ”²⁴

(หมายเหตุ : ศูนย์ห้วยกะโหลก และมอเกอ ถูกย้ายไปอยู่รวมกันที่อุ้มเปี้ยมใหม่ ใน พ.ศ. 2542 ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงของชาติ)

ศูนย์นูโพ

ครอบครัวมุสลิมพลัดถิ่น
(ช่างภาพนิรนาม, 2541)

มีนาคม 2540 – ศูนย์นี้จัดตั้งขึ้นให้เป็นที่อยู่อาศัยของ “ผู้ลี้ภัยมุสลิมจากพม่าประมาณ 2,000 คน” และผู้ลี้ภัยเชื้อสายกะเหรี่ยงประมาณ 8,000 คน ที่ย้ายมาจากศูนย์ชั่วคราวที่ตั้งอยู่รอบหมู่บ้านหลายแห่งตามชายแดนในอำเภออุ้มผาง ผู้ลี้ภัยข้ามเข้าไปในเขตอำเภออุ้มผาง หลังจากกองกำลังพม่าเผาทำลายและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามหลายแห่งรอบ Kyaikdon เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ชนมุสลิมประมาณ 4,000 คน ถูกบังคับให้ย้ายจาก Kyaikdon และหมู่บ้านใกล้เคียงสามแห่ง ไปอยู่ในพื้นที่ใหม่ที่ “ขาดสาธารณูปโภค เช่นน้ำ”²⁵

พฤศจิกายน 2540 – “รายงานสถานการณ์” ขององค์กรพัฒนาเอกชนหนึ่งระบุว่า เขต (Section) 12 ทางตะวันตกเฉียงใต้ของศูนย์อพยพ เป็น “ที่พักอาศัยของชนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่” ในเวลานั้น มีมัสยิดหนึ่งแห่งในศูนย์นูโพ ซึ่งตั้งอยู่ในเขต 12 เช่นกัน²⁶ ในปัจจุบัน ศูนย์รวมของชนมุสลิมคือส่วนที่ 11, 12 และ 14 ซึ่งตั้งอยู่ติดกัน

กระแสการอพยพอื่นๆ

“เรือมนุษย์” ของชาวโรฮิงยา²⁷

ระหว่างฤดูแล้งสามปีที่ผ่านมา มีชาวโรฮิงยาเดินทางด้วยเรือเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น โดยเข้ามาทางฝั่งอันดามัน ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทย ผู้อพยพส่วนใหญ่เป็นคนวัยหนุ่มที่หลบหนีความยากจนอย่างกว้างขวางในรัฐอารากัน ซึ่งคนเหล่านี้เป็นบุคคลไร้รัฐภายใต้กฎหมายสัญชาติพลเมืองของประเทศพม่า และไม่ได้มีสิทธิในการเดินทาง ทำงาน หรือศึกษา สมรส และมีบุตร เขาจ่ายเงินให้นายหน้าเพราะเชื่อว่านายหน้าจะพาเขาเข้ามาทำงานในประเทศมาเลเซีย หรือประเทศไทย แบบแผนการลักลอบนำพาเข้าเมือง และวิธีปฏิบัติต่อผู้อพยพโดยเรือมนุษย์เหล่านี้ในประเทศไทยเปลี่ยนไปในแต่ละปี เมื่อทางการพยายามสกัดกั้นการทะลักเข้าเมืองของผู้อพยพ

เมื่อปลาย พ.ศ. 2551 ปัญหาเพิ่มขึ้นจนถึงจุดวิกฤติ เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของประเทศไทยถูกกล่าวหาว่าได้ผลักดันชาวโรฮิงยา ให้กลับออกไปในทะเลในเรือที่ไม่ติดเครื่องยนต์ และไม่มียานพาหนะและน้ำเพียงพอ รายงานระบุว่าหลายร้อยคนสูญหาย แม้ว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของไทยปฏิเสธข้อกล่าวหาก็ตาม

เนื่องจากมีหลายประเทศในเอเชียที่ได้รับผลกระทบ ปัญหาของชาวโรฮิงยาจึงกลายเป็นความห่วงใยประเด็นหนึ่งของภูมิภาคนี้ และถูกหยิบยกรื้อฟื้นมาหารือในการประชุมอาเซียนหลายครั้ง รวมถึงระหว่าง “กระบวนการบาห์ลี” ประเทศที่รับผู้อพยพเรียกร้องให้รัฐบาลพม่ายอมรับพลเมืองของตนกลับไป เพื่อแลกกับความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความยากจน ซึ่งเป็นสาเหตุเบื้องต้นของการหลบหนีของคนเหล่านี้ แต่รัฐบาลพม่าไม่ยอมรับว่าคนเหล่านี้มีสิทธิอยู่อาศัยในประเทศพม่า และยอมรับเฉพาะบุคคลที่ตรวจสอบแล้วว่ามิถิณที่อยู่ในพม่าจริง ซึ่งเป็นข้อเสนอที่เป็นไปไม่ได้ และอันตราย เว้นแต่จะรับรองได้ว่าคนเหล่านี้จะได้รับความคุ้มครอง

หลังจากประเด็นนี้ได้รับความสนใจจากนานาประเทศ ดูเหมือนว่าการเดินทางเข้าประเทศทางเรือแทบจะยุติลงเมื่อถึงปลายปี 2552 แม้จะมีรายงานในระยะหลังว่าบัดนี้ นายหน้าหันมาใช้เส้นทางเข้าเมืองทางบก และทางอากาศ

¹⁶ 'Burmese Muslims Say forced to Flee Homes', Reuters, 22 January 1997; and 'Muslims Forced to Flee Homes', Burma Alert, (Vol. 8, No. 3), March 1997.

¹⁷ 'Muslims Fleeing Religious Swell Numbers at Thai Border', DVB News, 4 July 2001.

¹⁸ 'Forced Conversion Order Drives Muslims from Karen State'.

¹⁹ Edward Blair and Aung Zaw, 'A Seat at the Table', The Irrawaddy, January 2006.

²⁰ สัมภาษณ์คนงานขององค์กรพัฒนาเอกชน, แม่สอด, จังหวัดตาก, กุมภาพันธ์ 2549.

²¹ 'Burma Urged to Probe Raids on Karen Camps', The Nation, 5 กุมภาพันธ์ 2550; และ 'Burning Down of Karen Camps', Asia Human Rights, 8 February 1997.

²² 'Burma Says No to Return of Muslims', Bangkok Post, 11 August 1997.

²³ 'DKBA Incursion: Army Told to Protect Border at All Costs', Bangkok Post, 24 March 1998.

²⁴ 'A Question of Security: A Retrospective on Cross-border Attacks on Thailand's Refugee and Civilian Communities Along the Burmese Border Since 1995', Images Asia and Borderline Video, Chiang Mai, May 1998, p. 8.

²⁵ Supamart Kasem, 'Cleric Says Mosques and Schools Torched; Forced Relocation of Villagers Reported', Bangkok Post, 10 March 1997.

²⁶ 'Situation Report on Noh Poe Camp', 26 November 1997.

²⁷ ดัดแปลงจาก "TBBC 6-monthly report, July-Dec 2009".

สถานการณ์ปัจจุบัน – ชุมชนมุสลิมภายใน และรอบศูนย์อพยพ

ชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ

ศูนย์อพยพสามแห่งซึ่งเป็นที่พักพิงของชนมุสลิมจำนวนมาก คือ ศูนย์แม่หละ อู๋มเปี่ยมใหม่ และนูโพน เช่นเดียวกับประชากรกลุ่มอื่นในศูนย์อพยพ ชนมุสลิมมักอยู่รวมกันเป็นกลุ่มภายในเขตต่างๆ ของศูนย์ จึงเกิดเป็นชุมชนของตนเองภายในกลุ่มประชากรทั่วไป ศูนย์แม่เลามาหลวง ก็เป็นที่พักพิงของชนมุสลิม แต่มีจำนวนน้อยกว่าสามศูนย์ที่กล่าวถึงข้างต้น

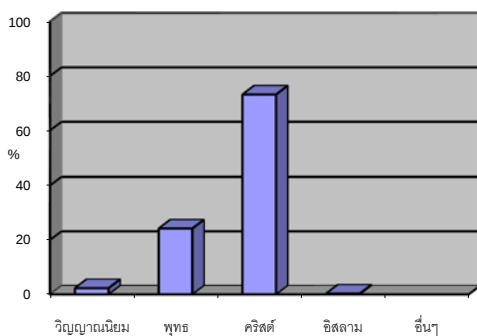
สถานที่ตั้งชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ

แม่หละ	-	ส่วนใหญ่อยู่ในโซน C2 และ C4 และมีประชากรจำนวนมากในโซน B3 และ B1 ด้วย
อู๋มเปี่ยมใหม่	-	เขต 6, 7 และ 8
นูโพน	-	เขต 11, 12 และ 14
แม่เลามาหลวง	-	เขต 2 (11 ครอบครัวจากครอบครัวมุสลิมทั้งหมด 13 ครอบครัวในศูนย์อพยพ)

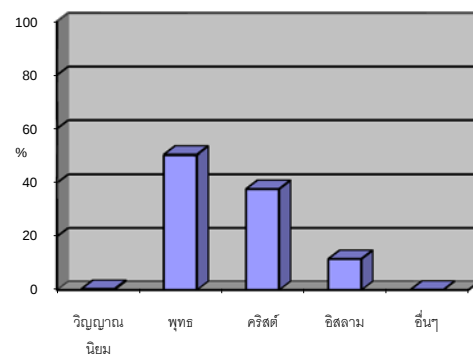
แผนภูมิต่อไปนี้จะแสดงสัดส่วนของประชากรปัจจุบันในศูนย์อพยพที่จำแนกตามศาสนา ดังที่ได้อธิบายแล้วว่าประชากรมุสลิมส่วนใหญ่ในศูนย์อพยพอาศัยอยู่ในศูนย์ต่างๆ ในจังหวัดตาก และมีจำนวนรวมกันทั้งสิ้นมากกว่า 10,000 คน

ประชากรศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC, กุมภาพันธ์ 2552)

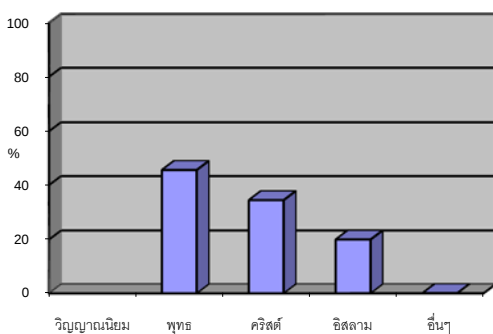
แม่เลามาหลวง

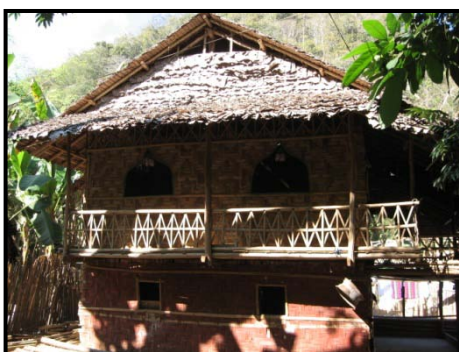
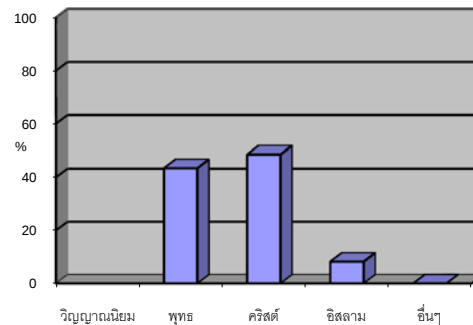
แม่หละ

อู๋มเปี่ยมใหม่

นูโพน

มัสยิดที่ศูนย์แม่เลามาหลวง (2552)

มัสยิดกลางที่ศูนย์นูโพน (2552)

ชุมชนมุสลิมรอบศูนย์อพยพ

เช่นเดียวกับในประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศไทยมีประชากรมุสลิมจำนวนไม่น้อยกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในภาคเหนือ และภาคใต้ ชุมชนมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดและมีบทบาทมากที่สุดในภาคเหนืออยู่ในจังหวัดพิจิตร³²

- แม่ฮ่องสอน
- ขุนยวม
- แม่สะเรียง
- แม่สามแลบ
- แม่สลิค
- ท่าสองยาง
- แม่สอ
- พบพระ
- อุ้มผาง
- กาญจนบุรี
- สังขละบุรี

มัสยิดกลางที่อำเภอแม่สอ (David Mathison, 2548)

ผลกระทบต่อความมั่นคงของศูนย์อพยพ

ระหว่างหลายปีที่ผ่านมา มีสองประเด็นที่ทำให้ชุมชนมุสลิมในประเทศไทยกลายเป็นกลุ่มที่ต้องจับตามองทางการเมืองประเด็นเหล่านี้ คือ การก่อความวุ่นวายในระดับอำเภอต่อเนื่องในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการค้ามนุษย์ โดยการนำชาวโรฮิงยาเดินทางผ่านประเทศไทยไปหางานทำในประเทศมาเลเซียและไต้หวัน ตลอดจนหลายปีที่ผ่านมา พลวัตเหล่านี้ทำให้ชุมชนมุสลิมกลายเป็นจุดเด่นและอ่อนไหวในสายตาของคนทั้งชาติ สถานการณ์นี้กระทบต่อชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ – โดยเฉพาะศูนย์อพยพที่จังหวัดตาก – ในหลายๆ ทาง

- ระหว่างสองสามปีที่ผ่านมา หน่วยข่าวกรองในสังกัดสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกองทัพบกที่ 3 ทราบว่ามีชนมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้ามาพักพิงในศูนย์อู้มเปี้ยมใหม่และศูนย์แม่หละ และนำไปสู่การเฝ้าระวังชุมชนเหล่านี้มากขึ้น เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะไม่ถูกใช้เป็นส่วนยั่วยุสมัครสมาชิกใหม่ หรือจัดการรณรงค์ระดับกว้างกว่า ในปัจจุบัน รัฐบาลไทยไม่คิดว่ามีปัญหานี้อีกต่อไปแล้ว
- เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว ทางกรมไทยได้เข้าใจตรวจสอบตรวจค้นแบบสายฟ้าแลบ โดยเฉพาะชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ การตรวจค้นครั้งสำคัญเกิดขึ้นที่ศูนย์แม่หละ เมื่อต้น พ.ศ. 2550 โดยเจ้าหน้าที่จากกองทัพบกเข้าไปในบ้านของชนมุสลิมกลางดึกและโดยไม่ให้รู้ตัว และยึดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้สื่อสารหลายประเภท รวมถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ กล้องดิจิทัล คอมพิวเตอร์ และเครื่องเล่น MP3 รายงานระบุว่า การตรวจค้นครั้งนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเข้าเมืองของชาวโรฮิงยา ซึ่งเกิดขึ้นไม่นานก่อนหน้านี้ และการปฏิบัติอย่างทารุณต่อชาวโรฮิงยา เหล่านี้บนชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทย อันเป็นสาเหตุให้รัฐบาลไทยถูกกดดันจากประชาคมโลก การยึดอุปกรณ์ต่างๆ มีจุดประสงค์เพื่อตัดการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวโรฮิงยา/ชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ และ “ลั่นกร้าวต่างประเทศ”³³
- การส่งตัวชาวโรฮิงยาใน “เรือนมนุษย์” กลับประเทศพม่าทางแม่สอ เมื่อเดือนมีนาคม 2550 ทำให้คนเหล่านี้ถูกกักตัวในฐานทัพของ DKBA ที่ “Shwe Ko Ko” (ใกล้ศูนย์แม่หละ) จนกว่าจะจ่ายค่าขนานน่าน้ำเข้าประเทศที่ค้างอยู่จนครบ บางคนเข้ามาขอพักพิงในศูนย์แม่หละ และทำให้ศูนย์เหล่านี้กลายเป็นจุดสนใจทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

³² สัมภาษณ์แหล่งข่าวในสังกัดกองทัพบกที่ 3 เมื่อเดือนตุลาคม 2550

³³ สัมภาษณ์แหล่งข่าวในสังกัดกองทัพบกที่ 3 เมื่อเดือนมิถุนายน 2550

วิถีชีวิตและธรรมเนียม: สังคมและวัฒนธรรม

มุสลิม “สามมุม”

ชายแดนประเทศไทย-พม่าเป็นทั้งพื้นที่รองรับ และเป็นบ้านของชุมชนมุสลิมกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งแบ่งกลุ่มตามถิ่นฐานเดิมของกลุ่มนั้นๆ กล่าวคือ รัฐกะเหรี่ยง ภาคกลาง/ตะวันตกของประเทศพม่า (มาจากประเทศบังกลาเทศ และอินเดีย) และภาคอื่นๆ ของประเทศไทย (มาจากภาคเหนือของพม่าและเอเชีย และมณฑลยูนนานของประเทศจีน นอกเหนือจากประเทศพม่า บังกลาเทศ และอินเดีย) ทำให้เกิดการแบ่งแยกเป็นสามกลุ่มย่อยภายในชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นมุสลิม และไม่ใช่มุสลิม และแต่ละกลุ่มมีเหตุจูงใจต่างกันในการเข้ามาพักพิงในศูนย์อพยพ

กลุ่มที่ 1 “กะเหรี่ยงมุสลิม”

กลุ่มย่อยนี้หมายถึงชนมุสลิมที่เกิดและเติบโตในรัฐกะเหรี่ยง และได้หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย เนื่องจากถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้วยการกดขี่อย่างเป็นระบบ และปฏิบัติการกวาดล้างชนกลุ่มน้อยที่เข้าข้างขบวนการต่อต้านรัฐบาลในภาคตะวันออกของประเทศพม่า คนเหล่านี้มีกระแสดังกล่าวเป็น “กะเหรี่ยงมุสลิม” (หรือ K’Nyaw Thoo ในภาษากะเหรี่ยง) และมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในการต่อสู้ของชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่เพื่อการยอมรับและความยุติธรรม ชนมุสลิมทั่วไปถือว่าตนเองเป็นภาคีในการต่อสู้นี้ ดังจะเห็นได้จากผลสำรวจของ UNHCR ที่ระบุว่า “ประชากรมุสลิมส่วนใหญ่ในศูนย์อพยพ ระบุงroupsชาติพันธุ์ของตนด้วยคำว่า “มุสลิม” และเมื่อจำเป็นต้องระบุเชื้อชาติของตน เขาพอใจที่จะเรียกตนเองว่า “กะเหรี่ยง” มากกว่า³⁴ คนส่วนใหญ่ที่อาศัยในเขตนี้เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพระหว่างปลายทศวรรษที่ 1980 ถึงต้นทศวรรษที่ 2000

กลุ่มที่ 2 – “มุสลิมจากภาคกลาง/ตะวันตกของประเทศพม่า”

คนกลุ่มนี้ประกอบด้วยมุสลิมจากภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศพม่า ซึ่งหลบหนีเข้ามาในประเทศไทย เนื่องจากประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ผนวกกับการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยทั่วไปคนเหล่านี้แทบไม่เคยอยู่ในประเทศไทยก่อนจะเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ หรือไม่อาจมีชีวิตรอดอย่างมั่นคงภายนอกศูนย์อพยพได้ คนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย และอาชีพบริการภายในชุมชนผู้ลี้ภัย และถือว่าตนเองมีเชื้อสายอินเดีย/เบงกอล คนส่วนใหญ่ที่อาศัยในเขตนี้เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพระหว่างทศวรรษที่ 1990 ถึงต้นทศวรรษที่ 2000

กลุ่มที่ 3 – “มุสลิมจากประเทศไทย”

คนกลุ่มนี้หมายถึงชนมุสลิมซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพเพื่อหาโอกาสทำมาหากิน คนเหล่านี้มาจากชุมชนเดิมในภาคกลางของประเทศไทย แต่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ (โดยเฉพาะประเทศพม่า อินเดีย บังกลาเทศ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน และภาคเหนือของพม่าและเอเชีย) และเลือกเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ เพื่อขยายกิจการหาเลี้ยงชีพของตน สมาชิกของกลุ่มนี้เป็นกระดูกล้างหลังของระบบตลาดของศูนย์อพยพ และเป็นคนกลางที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชายแดนในวงกว้าง คนส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพระหว่างปลายทศวรรษที่ 1990/2000 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์เริ่มมีความมั่นคงปลอดภัยพอสมควร และเริ่มมีการใช้คำว่า “ยึดเชื้อ” โดยทั่วไป

สรุปช่วงเวลา “ชุมชน” มุสลิมกลุ่มต่างๆ ทะลักเข้ามาในศูนย์อพยพ

มุสลิมกลุ่มย่อย	ทศวรรษที่1980	1990	2000
กะเหรี่ยงมุสลิม			
มุสลิมจากภาคกลาง และภาคตะวันตกของประเทศพม่า			
มุสลิมจากประเทศไทย			

ด้วยเหตุจูงใจที่ต่างกันที่นำคนเหล่านี้มาอยู่ร่วมกันในศูนย์อพยพ จึงเกิดการแบ่งกลุ่มในสังคม ซึ่งตามปกติเป็นสังคมที่รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น

สัดส่วนของชนมุสลิมทั้งสามกลุ่มนี้ยังไม่มีการนับจำนวนอย่างเป็นทางการ แม้ว่าแหล่งข้อมูลที่เป็นชุมชนมุสลิม และไม่ใช่มุสลิมในศูนย์อพยพ ประมาณการสัดส่วนไว้ต่อไปนี้ (แต่อาจมีความคลาดเคลื่อนของจำนวนในแต่ละศูนย์อพยพบ้าง)

- กะเหรี่ยงมุสลิม ~ 60-70%
- มุสลิมจากภาคกลาง/ภาคตะวันตกของประเทศพม่า ~ 20-30%
- มุสลิมจากประเทศไทย ~ 10-20%

³⁴ “Survey of Unregistered Residents of Mae La Camp” draft, UNHCR, March 2008.

ศาสนาอิสลามมีจุดยืนที่เคร่งครัดจนไม่อาจโต้แย้งได้ และมีบทบาทขับเคลื่อนสังคมมุสลิม เป็นแนวทางกำหนดค่านิยม ความเชื่อ และธรรมเนียมปฏิบัติที่ทำให้ศาสนานี้ดำรงอยู่ได้

“โมฮัมหมัด” แปลว่า
“ผู้ซื่อสัตย์”

ในประเทศพม่า เป็นเรื่องปกติที่จะพบ Hafiz (ผู้ศึกษาคัมภีร์กุรอาน) หรือ Mawlawi (Hafiz ผู้ศึกษา Fiqh หรือกฎหมายอิสลาม และภาษาอาหรับ) หนึ่งคนในแทบทุกครอบครัวมุสลิม เพราะถือว่าเป็นเกียรติอันยิ่งใหญ่ สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ชนมุสลิมจากประเทศพม่าอ้างคำสอนของศาสดาว่าบุคคลที่ท่องคัมภีร์กุรอานได้ขึ้นใจ จะสามารถช่วยสมาชิกครอบครัวของตนสืบคนให้รอดพ้นจากไฟนรกได้เมื่อถึงวันพิพากษา ดังนั้น จึงต้องมีสมาชิกครอบครัวคนหนึ่งในทุกสิบคนที่สำเร็จการศึกษา madrasah เพื่อช่วยให้ตนเอง และครอบครัวรอดพ้นจากไฟนรก³⁵

ศาสนกิจประจำวัน

แม้จะถือว่าวันศุกร์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ประจำสัปดาห์ แต่การนมาสการเป็นศาสนกิจที่ต้องกระทำทุกวัน โดยทำละหมาดห้าครั้งในแต่ละวัน คือ ก่อนรุ่งเช้า (Fajar) เที่ยง (Zahol) บ่าย (Aswar) เย็น (magrib) และค่ำ (Esha) ตามปกติชายจะทำละหมาดที่มีสวด ในขณะผู้หญิงทำละหมาดที่บ้าน ขรവാสามารถเลื่อนเวลาละหมาดส่วนใหญ่ได้ ถ้ามีหน้าที่สำคัญอื่นที่ต้องทำในเวลานั้นๆ เป็นธรรมเนียมที่ผู้นำการสวดละหมาดประจำวันจะต้องเป็น Hafiz หรือ Mawlawi

เทศกาลศักดิ์สิทธิ์ประจำปีของชนมุสลิม

1. “รอมฎอน” – ช่วงเวลาถือศีลอด 30 วันในเทศกาลรอมฎอน จะเปลี่ยนไปทุก 3 ปี ตามข้างขึ้นข้างแรมของดวงจันทร์
 - วันที่ 27 ของรอมฎอน เรียกว่า Shabe-Ku-Du-Rel ซึ่งเป็นเวลาต้องปฏิบัติศาสนกิจเป็นพิเศษ
 - วันสุดท้ายของเทศกาล เรียกว่า Eid-el-Fetereee ซึ่งต้องอดอาหารระหว่างกลางวัน และไม่ให้มีส่วนของตัวตน คือ ปาก จมูก ตา หัวใจ และสมอง สัมผัสกับอิทธิพลด้านลบ (ไม่กล่าวถึงหู และการสัมผัส)
2. ก่อนเทศกาลรอมฎอน มีช่วงเวลา 15 วันคือ Shabe-Barad ซึ่งชนมุสลิมต้องภาวนาในช่วงกลางคืน และไปภาวนาที่สุสานอุทิศให้บรรพบุรุษ
3. หลังจากเทศกาลรอมฎอน ผ่านไป 2 เดือน และ 10 วัน มีช่วงเวลา 3 วันที่เรียกว่า Kaw A'Banee Eid-el-A'Dohah เป็นช่วงเวลาที่บริจาคทานอย่างไม่เห็นแก่ตัว (ทานที่ดีที่สุดคือเนื้อสัตว์ ขึ้นอยู่กับฐานะของผู้บริจาค) ชนมุสลิมจะบริจาคเนื้อแพะ แกะ วัว หรือควายให้มิตรสหาย และเพื่อนบ้าน แด่ไก่ เป็ด และปลา ถือว่าไม่เหมาะสม เนื้อสัตว์ที่บริจาคจะแตกต่างกันไปตามภูมิภาคที่จัดงานฉลองนี้ (เช่น ในประเทศซาอุดีอาระเบีย ถือว่าการบริจาคเนื้ออูฐมีค่ามาก)

เทศกาลเทียบกับงานฉลอง

ชนมุสลิมไม่สนับสนุนให้เข้าร่วมในงานฉลองสงกรานต์ เพราะคัมภีร์กุรอานสอนให้ควบคุมอารมณ์ตนเอง ดันกำเนิดของงานฉลองซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามก็เป็นเหตุผลสนับสนุนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับงานฉลองนี้เช่นกัน

งานเผยแพร่ศาสนา

ผู้นำศาสนาอิสลาม และศาสนิกชนจัดประชุมระหว่างชุมชนเป็นประจำ และสลับเปลี่ยนกันเดินทางไปร่วมการประชุม และเป็นเจ้าภาพ ชนมุสลิมที่ศูนย์แม่ลามาลหวงเข้าร่วมในการประชุมทุกเดือน ร่วมกับชุมชนจากแม่สามแลบ และต้องการขยายกิจกรรมนี้ให้รวมศาสนิกชนจากแม่สะเรียงและเชียงใหม่ด้วย ใน พ.ศ. 2553 ชุมชนมุสลิมในศูนย์แม่หละ อุ่มเปี่ยมใหม่ และนุโพ ก็จัดกิจกรรมคล้ายกันนี้เป็นประจำ ซึ่งตามปกติจะจัดร่วมกับศาสนิกชนจากแม่สอด โดยมีชุมชนท้องถิ่นขนาดเล็กกว่ามาร่วมด้วย แต่ไม่มีการสำรวจรายละเอียด

มัสยิดในศูนย์อพยพ

แม่ลามาลหวง -	มัสยิด 1 แห่ง ในเขต 2
แม่หละ -	มัสยิด 6 แห่ง ในโซน C2, C4 (3 แห่ง), B1 และ B2
อุ่มเปี่ยมใหม่ -	มัสยิด 8 แห่ง ในตลาด (2 แห่ง) และในเขต 6, 7 (2 แห่ง), 8, 9 และ 16
นุโพ -	มัสยิด 2 แห่ง ในเขต 12 และ 14

จำนวนมัสยิดต่อประชากรมุสลิมในแต่ละศูนย์อพยพ (TBBC TPD กุมภาพันธ์/มีนาคม 2553)

ศูนย์อพยพ	จำนวนมัสยิด	ประชากรมุสลิม	ประชากรต่อมัสยิด
แม่ลามาลหวง	1	59	1 : 59
แม่หละ	6	4,369	1 : 728
อุ่มเปี่ยมใหม่	8	3,555	1 : 444
นุโพ	2	1,265	1 : 633

กลุ่มศาสนิกชน และกิจกรรมการกุศล

ต่างจากศูนย์ของศาสนาอื่น มัสยิดไม่จัดเรียไรเงิน และสิ่งของจำเป็นอื่น ๆ อย่างเป็นทางการ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวมุสลิมที่ยากจนในกลุ่มของตน แต่ละครอบครัวจะช่วยเหลือเมื่อได้รับการร้องขอ ซึ่งรายงานระบุว่าชนมุสลิมช่วยเหลือเพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วยโดยไม่คำนึงถึงศาสนา และการอภิปรายกลุ่มระหว่างการทำพิธีของที่ปรึกษา ด้านการหาเลี้ยงชีพของทีบีบีซี และกลุ่มผู้ลี้ภัยชายที่ศูนย์นุโพ เมื่อ พ.ศ. 2552 ก็อ้างข้อมูลนี้ แต่ผู้ลี้ภัยศาสนาอื่นโต้แย้งข้อมูลนี้ว่า “ถ้าคนศาสนาอื่นขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านมุสลิม เขาก็จะได้รับความช่วยเหลือ แต่ถ้าเขาไม่ขอ ชุมชนมุสลิมก็มักไม่ยื่นมือเข้ามาช่วย” บางคนถึงกับพูดว่า กิจกรรมการกุศลของชนมุสลิม “มีไว้สำหรับพวกเดียวกันเท่านั้น” และ “คณะกรรมการศูนย์อพยพพยายามแบ่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อช่วยชนมุสลิมที่ไม่มีสิทธิได้รับแจกอาหารและสิ่งของ – นักธุรกิจมุสลิมควรได้รับการกระตุ้นให้จัดตั้งกลไกช่วยเหลือตนเองขึ้นมา”³⁶

³⁵ คัดแปลงจาก “Islamic Education in Myanmar: A Case Study”, Mohammed Mohiyuddin Mohammed Sulaiman, from “Dictatorship, Disorder and Decline in Myanmar”, Monique Skidmore and Trevor Wilson (editors), The Australian National University, 2008.

³⁶ ซากัต (Zakat) หรือการบริจาคทาน เป็นหนึ่งในคำสอนหลักห้าข้อของศาสนาอิสลาม ยังเป็นข้อถกเถียงกันว่า การให้ซากัตแก่คนศาสนาอื่นสามารถทำได้หรือไม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับสำนักสอนกฎหมายอิสลาม แต่ในทางปฏิบัติ ชนมุสลิมจะให้ซากัตแก่ครอบครัวมุสลิมเสมอ รวมถึงองค์กรการกุศล หรือองค์กรชุมชน หรือมัสยิดในพื้นที่

บทบาทของบุคคลแต่ละเพศ

คัมภีร์กุรอาน กำหนดบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของทั้งหญิง และชายไว้อย่างชัดเจน แต่ผู้นำสตรีมุสลิมยอมรับว่าเนื่องจากสังคมอิสลามถือว่าชายเป็นใหญ่ บ่อยครั้งจึงเห็นว่าบทบาท และหน้าที่ของสตรี สำคัญกว่าสิทธิของพวกเธอ และสตรีมุสลิมส่วนใหญ่ยอมรับบทบาทที่กำหนดให้กับเพศของตนภายใต้พลวัตนี้ การปฏิบัติตามกฎของสังคม และการที่ชายเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ค่อย ๆ ทำลายความปรารถนาอีก ๆ ที่จะปรับบทบาทของหญิง/ชาย ให้ยุติธรรม และสอดคล้องกับการตีความร่วมสมัยของข้อกำหนดของคัมภีร์กุรอาน การขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับสูงอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ข้อจำกัดเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น และทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ที่ไม่มีวันตายองค์กรและแกนนำสตรีมุสลิมกำลังพยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ต้องทำงานภายใต้การต่อต้านเชิงโครงสร้างสำคัญ

ผู้นำมุสลิมยอมรับว่าผู้สังเกตการณ์ภายนอกเพ่งเล็งความจริงที่ว่าบทบาทของบุคคลแต่ละเพศในครอบครัว และในสังคมมุสลิม ถูกกำหนดไว้ชัดเจนมากกว่าในชุมชนศาสนาอื่นในสุนียัฟพพ แต่ที่เล็งเห็นด้วยว่าพลวัตอำนาจในการแบ่งแยกบทบาทเช่นนี้ไม่เป็นธรรม เป็นการปฏิบัติต่อชายดีกว่า และกดขี่หญิง ดังที่ระบุไว้ข้างต้น ผู้นำมุสลิม – ทั้งหญิง และชาย – ยอมรับว่ามีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจนเช่นนี้ แต่แทบทุกคนปฏิเสธว่าสถานการณ์ไม่เป็นธรรมมากเท่ากับที่บุคคลภายนอกคิด

ปกป้องระบบ

ในการอภิปรายอย่างเปิดอกจนน่าแปลกใจ ทั้งหญิง และชายมุสลิม ขึ้นกรานปกป้อง “ระบบ” เหตุผลของเขาสามารถสรุปได้ด้วยประโยคที่ได้อธิบายไว้ ในส่วนอื่นของชุมชนผู้ลี้ภัยว่า “ชายเป็นศีรษะ และหญิงเป็นคอ” ของครอบครัวที่เปรียบได้กับ “ร่างกาย” การเปรียบเทียบนี้จึงอธิบายได้ว่า ชายเป็นหน้าตาของครอบครัว ในขณะที่หญิงเป็นผู้ค้ำจุนที่จำเป็น (และทำให้หญิงหัวก้าวหน้าอ้างได้ด้วยว่า ศีรษะนั้นแท้จริงแล้วอยู่ภายใต้อำนาจควบคุมของคอ!) นอกจากนี้ ยังหมายถึงการพึ่งพากันระหว่างชาย และหญิงมุสลิม เป็นการแสดงคำนิยามของการรวมกลุ่มของชนมุสลิมอย่างเป็นรูปธรรม

ถ้าอธิบายบทบาทของคนแต่ละเพศ
“ถูกแล้ว ชายเป็นศีรษะ แต่หญิง
เป็นคอ”

ผู้นำมุสลิมชี้ว่าความไม่เข้าใจการรวมกลุ่มและพึ่งพากันและกัน ซึ่งเป็นกฎของการดำรงชีวิตของสังคมมุสลิมในทุกเขตนี้เอง ที่ทำให้คนภายนอกตีความบทบาทที่แตกต่าง และแบ่งแยกทางเพศของชนมุสลิมในทางที่ผิด และเป็นทรศนะที่เขาคิดว่าถูกกำหนดขึ้นและสนับสนุนโดยชุมชนอิ-คริสต์ ซึ่งมีความเชื่อในปัจเจกนิยมและเสรีภาพเป็นหลัก ผู้นำมุสลิมระบุว่าความแตกต่างพื้นฐานในคำนิยามของสังคมที่ต่างกัน คือ เหตุผลหลักของความเข้าใจผิด

ความแตกต่างของความโน้มเอียงเชิงปรัชญา ยังเห็นได้ชัดเจนมากขึ้นจากธรรมเนียมปฏิบัติที่ชาย และหญิงมุสลิมเอ่ยถึงเสมอระหว่างการวิจัย คือ “การรับใช้” ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่มีเกียรติมากในสังคมมุสลิม และเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ และเขินดีทำ ผู้นำมุสลิมรู้สึกเช่นกันว่า เมื่อคนภายนอกแสดงความคิดเห็น และตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับบทบาทของคนแต่ละเพศภายในสังคมมุสลิม เขาไม่ได้ให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบสำคัญข้อนี้ของชนมุสลิมเท่าที่ควร

ยอมรับจุดอ่อน

แม้จะมีเหตุผลมาอธิบายสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้นำมุสลิมก็มองเห็นจุดอ่อนสำคัญใน “ระบบ” โดยเฉพาะจุดอ่อนที่เปิดโอกาสให้เกิดการกระทำรุนแรงต่อสตรี โดยเฉพาะการไม่เคารพสิทธิของสตรี การทำลายศักดิ์ศรี และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ศาสนาสอนว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน – ไม่ว่าจะเป็นคนชาติพันธุ์ใด หรือมีภูมิหลังอย่างไร ไม่ว่าเป็นทาสหรืออิสรชน เป็นชายหรือหญิง ... ซึ่งเป็นคำสอนที่แตกต่าง และปลดปล่อยสำหรับคนยุคนี้ และท้าทายบทบาททางสังคมหลายประการของสังคมตามขนบธรรมเนียมอาหรับ

เนื่องจากสังคมมุสลิมกำหนดบทบาทของคนแต่ละเพศอย่างชัดเจนมากกว่า “ศีรษะ (หัวหน้า)” ของครอบครัวจึงมีความรับผิดชอบ (อำนาจ) มากกว่าเพียงฝ่ายเดียว เพื่อให้ครอบครัวเป็นหนึ่งเดียวกัน และให้ชีวิตครอบครัวดำเนินต่อไปได้ ดังนั้น ชายจึงอยู่ในฐานะที่สามารถใช้อำนาจของตนในทางที่ผิดภายในครอบครัวได้ ถ้ามีนิสัย หรือได้รับแรงกระตุ้นให้ทำเช่นนั้น สภาพเช่นนี้ยังเพิ่มความรู้สึกว่าแต่ละคนไม่ต้องการรับผิดชอบ นอกจากนี้ การแบ่งแยกบทบาทของคนแต่ละเพศยังส่งเสริมให้สตรียอมรับสภาพที่สตรีถูกคาดหวังให้ยอมรับ ทั้งในบ้าน และในสังคมโดยรวม และส่งเสริมให้ทุกฝ่าย “พร้อมใจกันปิดปากเงียบ”

ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้ ชายที่ไม่นิยมใช้วิธีการที่สร้างสรรค์เพื่อยุติข้อพิพาทหรือความขัดแย้งภายในครอบครัว จึงมีช่องทางแสดงปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ที่ง่ายกว่า และบ่อยครั้งที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงภายในครอบครัว

การอภิปรายเหล่านี้ยังตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับโครงสร้างบทบาทของคนแต่ละเพศในสังคมของคนศาสนาอื่น โดยเฉพาะสังคมที่อ้างความเสมอภาคทางเพศ ชนมุสลิมสงวนท่าที และไม่เห็นด้วยกับผู้วิจารณ์สถานการณ์ที่เป็นอยู่ ที่คาดหวังให้ชนมุสลิม “ยกระดับ” สถานะของสตรี ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยแสดงความห่วงใยเกี่ยวกับสังคมของคนศาสนาอื่นที่เกี่ยวข้องกับ

- พฤติกรรมที่ไม่ยั่งยืนของเยาวชน (รวมถึงอาชญากรรม การใช้สารเสพติด และการไม่มีความอดทนอดกลั้นในสังคม)
- เสรีภาพทางเพศ และความสำส่อน (รวมถึงการไม่สนใจชีวิตสมรส ความรักร่วมเพศ รวมถึงการแพร่เชื้อเอชไอวี/เอดส์) และพฤติกรรมเหล่านี้กระทบต่อความเคารพตนเอง และศักดิ์ศรีของครอบครัว และเป็นต้นเหตุของปัญหาทั้งหมดนี้
- ความคิดแบบปัจเจกนิยมที่เพิ่มมากขึ้น และผลด้านลบที่เกิดขึ้นแก่ครอบครัว และกระทบต่อความผูกพันทางสังคม

การเกี่ยวพาราสี การสมรส และการหย่า

(อ่าน “ความคุ้มครอง/กระบวนการยุติธรรม – การเข้าถึง และการบังคับใช้กฎหมาย” ประกอบ)

การเกี่ยวพาราสี

แม้ศาสนาอิสลามมีลักษณะอนุรักษนิยม ตามประเพณี หนุ่มสาวมุสลิมจะทำความรู้จักกับผู้ที่เขาต้องการเป็นคู่ครองโดยใช้วิธีคล้ายกับคนทั่วไปในประเทศพม่า – และประเพณีนี้กำลังเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ตามธรรมเนียม ชายหนุ่มจะส่งจดหมายบอกความรู้สึกให้หญิงสาวรู้ และขอคำตอบ ฝ่ายหญิงมักไม่ตอบจดหมายฉบับแรก เพราะจะทำให้คิดได้ว่าเธอไม่รักจนลงตัว และฝ่ายชายจะส่งจดหมายฉบับที่สอง ถ้าไม่ได้รับคำตอบหลังจากส่งจดหมายฉบับที่สาม เขาจะเลิกล้มความคิด (จดหมายฉบับที่สองมักบอกว่าเขาจะทำเช่นนี้) หรือขอให้บิดาของเขาไปเจรจากับบิดาของฝ่ายหญิง

กัมภีร์กูราน กล่าวว่าไม่มีสามสิ่งที่ไม่ได้ คือ การกาวนา การสมรส และความตาย

ขั้นตอนสุดท้ายนี้แตกต่างจากธรรมเนียมปฏิบัติในส่วนอื่นๆ ของสังคมชาวพม่า ซึ่งฝ่ายชายที่หญิงไม่สนใจ จะเข้าไปเจรจากับบิดาของฝ่ายหญิงด้วยตัวเอง (ไม่ว่าเจรจาโดยตรงโดยมีคนกลางที่มีอาวุโสไปด้วย หรือโดยอ้อมผ่านคนกลางนี้) การที่ชายหนุ่มขอให้บิดาของตนช่วย สะท้อนให้เห็นว่าสังคมมุสลิมมีความผูกพันทางสังคม

(หมายเหตุ บทวิเคราะห์นี้อ้างถึงธรรมเนียมปฏิบัติของคนหนุ่มสาวระหว่างช่วงแรกของการเกี่ยวพาราสี ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจน จึงใช้คำว่า “ชายหนุ่ม” และ “หญิงสาว” สมาชิกชุมชนที่อายุมากมักไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้)

ตามที่อธิบายใน “วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป” ข้างใต้ ธรรมเนียมนี้กำลังได้รับอิทธิพลอย่างรุนแรงจาก “ค่านิยมตะวันตก” ซึ่งมีผู้ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเองรายงานว่า หญิงสาวไม่เพียงเป็นฝ่ายเริ่มต้นความสัมพันธ์ แต่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส และการมีเพศสัมพันธ์แบบข้ามคืน กลายเป็นเหตุการณ์ที่พบเห็นได้มากขึ้น

แต่ในอีกด้านหนึ่งก็มีรายงานว่า ยังมี “การสมรสแบบคลุมถุงชน” ในสังคมมุสลิมในศูนย์อพยพ แม้ว่าไม่มีข้อมูลมากนักเกี่ยวกับลักษณะและขอบเขตของธรรมเนียมปฏิบัตินี้ แต่ได้รับคำอธิบายว่าไม่มีรูปแบบตายตัว เพราะการสมรสเช่นนี้แทบจะไม่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ โดยแต่ละฝ่ายมีอำนาจโน้มน้าวในระดับหนึ่งในการจัดการ

วัยที่สมรสได้
สตรีมุสลิมบรรลุนิติภาวะที่สมรสได้เมื่อมีประจำเดือนสามครั้ง
ซึ่งเรียกว่า Bale

การสมรส

เช่นเดียวกับการสมรสในทุกศาสนา คู่สมรสมุสลิมจะให้ผู้นำศาสนาเป็นผู้จัดการและประกอบพิธี ในการสมรสแบบมุสลิมบทบาทของผู้นำศาสนาโดดเด่นมากกว่า เพราะเกี่ยวข้องทั้งในขั้นเตรียมการ และพฤติกรรมภายหลังพิธีสมรส

ก่อนสมรส เจ้าบ่าวต้องจ่ายเงินสินสอด (mahr) ให้แก่ฝ่ายหญิง ซึ่งตามปกติจะจ่ายเป็นทองคำหรือเงินสด หรือทั้งสองอย่าง ในศูนย์อพยพ จำนวนสินสอดจะอยู่ระหว่างทองคำหนักหนึ่งบาท (15 กรัม) หรือเงิน 1,000-2,000 บาทเป็นอย่างต่ำ ไปจนถึงทองคำหนัก 2-3 บาท และเงิน 20,000-30,000 บาท ถ้าเขาไม่สามารถจ่ายสินสอดบางส่วน หรือทั้งหมด ก่อนการสมรส ครอบครัวฝ่ายหญิงอาจยินยอมให้เข้าพิธีสมรสก่อน และให้จ่ายส่วนที่เหลือเมื่อทางตามภายหลัง (โดยระบุจำนวนเงินที่ค้างจ่ายในทะเบียนสมรส)

พิธีสมรสโดยทั่วไปจะจัดขึ้นที่มัสยิด แต่บางครั้งก็จัดที่บ้าน ซึ่งในทั้งสองกรณี ผู้นำศาสนาจะเป็นผู้นำกระบวนการเสมอ ถ้าจัดที่มัสยิด เจ้าสาวจะอยู่ที่บ้าน และเจ้าบ่าวไปที่มัสยิด เขาจะแสดงเจตจำนงแก่ผู้นำศาสนา และลงนามในทะเบียนสมรส (รูปภาพประกอบ) บิดามารดาของเขาก็จะถูกขอให้ลงนามด้วย

Islamic Marriage Certificate
(translation below)

หลังจากลงนามในเอกสารนี้แล้ว ผู้แทนชายสามคนของเจ้าบ่าวจะไปที่บ้านเจ้าสาวพร้อมกับทะเบียนสมรสเพื่อให้เธอลงนาม ถ้าเธอตกลง เธอจะลงนามต่อหน้าผู้แทนพร้อมกับผู้รับรองคนหนึ่ง (ซึ่งปกติจะเป็นบิดามารดา) จากนั้น ผู้นำศาสนาจะอนุมัติเอกสารนี้ ผู้นำศาสนาจะเก็บสำเนาทะเบียนไว้ที่มัสยิด และมอบต้นฉบับให้ฝ่ายภรรยา มิใช่สามี (แม้ว่ารายงานการวิจัยอื่น ๆ ระบุว่ามัสยิดจะเก็บต้นฉบับไว้ และมอบสำเนาให้คู่สมรสทั้งสองฝ่าย) ตามปกติพิธีสมรสจบลงด้วยงานเลี้ยงฉลอง และมาตรฐานของงานเลี้ยงขึ้นอยู่กับความร่ำรวยของครอบครัวฝ่ายเจ้าบ่าว

ทะเบียนสมรสจะต่างกันเล็กน้อยสำหรับแต่ละชุมชนในแต่ละประเทศ และเป็นที่ยอมรับของเจ้าหน้าที่ของศาสนาอิสลามทั่วโลก ซึ่งหมายความว่า แม้ว่าชนมุสลิมจากประเทศพม่าที่ขอลี้ภัยในอีกประเทศหนึ่งอาจไม่เป็นที่ยอมรับจากเจ้าหน้าที่ของชาติที่เป็นเจ้าบ้าน แต่ทะเบียนสมรสเป็นเอกสารที่ยืนยันว่าเขาจะเป็นที่ยอมรับภายในกลุ่มศาสนิกชนในประเทศเจ้าบ้าน และภาระผูกพัน และคำมั่นสัญญาที่ระบุในทะเบียนสมรสจะมีผลบังคับเท่ากับในชุมชนบ้านเกิดของเขา

แต่เช่นเดียวกับในศาสนาอื่น ที่คนหนุ่มสาวใช้กลยุทธ์ที่ต่างออกไป และการพากันหนีก็ไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ แต่เพิ่มมากขึ้น ในสถานการณ์เช่นนี้ ศาสนาอิสลามห้ามไม่ให้บุคคลที่ไม่ได้สมรสกันอยู่กินด้วยกัน ดังนั้น บ่อยครั้งผู้นำศาสนาจึงถูกขอร้องให้สั่งคนเหล่านี้ให้แยกกันอยู่ชั่วคราวขณะที่ทำหรือกับบิดามารดา และพยายามหว่านล้อมให้เขาขอมสมรส ในกรณีที่บิดามารดาเห็นชอบ ผู้นำศาสนาจะจัดพิธีสมรสให้คู่หนุ่มสาว โดยดูแลเรื่องการหมั้นหมายก่อน

บทบาทตามประเพณีของคนแต่ละเพศมีผลกระทบมากต่อการสมรส และการศึกษา เนื่องจากสตรีถูกคาดหวังให้ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ มากกว่าสำเร็จการศึกษาระดับสูง ทำให้สตรีสามารถสมรสได้ตั้งแต่อายุยังน้อย สำหรับประชากรทั่วไปในศูนย์อพยพ กลุ่มชาติพันธุ์ และศาสนาอื่นให้ความสำคัญแก่การศึกษาสำหรับคนทั้งสองเพศมากกว่า (แม้ว่ายังมีความไม่เสมอภาคระหว่างการศึกษาของทั้งสองเพศก็ตาม) ดังนั้น ชายหนุ่ม และหญิงสาวจึงมักไม่สมรสจนกว่าจะสำเร็จการศึกษาเท่าที่มีโอกาสศึกษาได้แล้วเท่านั้น

คำแปลทะเบียนสมรสของศาสนาอิสลาม

ผู้ใหญ่มากคนที่สามารถสมรสได้ ควรสมรส (ศาสนา)

การสมรสที่ไม่ใช่เพื่อการสมรสที่สง่างาม (ศาสนา)

หนังสือสัญญาสมรส “Nikah”

ในปีอิสลาม (Hijiri) ที่ 14 เดือนที่..... (/ /) วันที่..... ชั่วโมงที่.....

เจ้าบ่าวอายุ ปี เป็นบุตรชายของ ผู้อาศัยอยู่ในเขตเมือง

ถนน บ้านเลขที่, และ

เจ้าสาวอายุ ปี เป็นบุตรหญิงของ ผู้อาศัยอยู่ในเขตเมือง

ถนน บ้านเลขที่

ได้เข้าพิธีสมรสตามหลักของศาสนาอิสลามต่อหน้าพยาน โดยตกลงว่าจะให้ mahr (สินสอด) ดังนี้

..... จี๊ด (จ่าย.....จี๊ด เวลานี้ และ จี๊ด ในภายหลัง) ที่

เขตเมือง ถนน บ้านเลขที่

ฝ่ายภรรยาไม่สิทธิขอหย่าภายใต้สถานการณ์หนึ่งใดต่อไปนี้

(1) ถ้าสามีไม่ยอมจ่าย mahr (ของขวัญการสมรส) เมื่อภรรยาร้องขอ โดยไม่มีเหตุผลสมควร

(2) ถ้าสามีปฏิบัติต่อภรรยาอย่างไม่เหมาะสม และ/หรือ ทำร้ายร่างกายภรรยาของตน

(3) ถ้าสามีทอดทิ้งภรรยาเป็นระยะเวลานานกว่าหกเดือนต่อเนื่อง โดยปราศจากคำอธิบายที่มีเหตุผล

ภรรยาสามารถแจ้งสถานการณ์ของนางต่อหน้า Aalim (บุรุษผู้มีความรู้) อย่างน้อยหนึ่งคน และบุรุษผู้ศรัทธาในศาสนาสองคน และถ้าเขาตัดสินใจว่าเป็นกรณีที่มีเหตุผลเพียงพอ ภรรยาสามารถหย่าได้ในเวลานั้น หรือในเวลาใดที่นางต้องการ หลังจาก Talag ba-in (การหย่าที่เพิกถอนไม่ได้) ได้รับการอนุมัติแล้ว

ภรรยายังมีความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติตามหน้าที่อย่างสอดคล้องกับศาสนา และอยู่อย่างปรองดองกับสามีของตน

ลงชื่อเจ้าบ่าว หมายเลขประจำตัว

ลงชื่อเจ้าสาว หมายเลขประจำตัว

พยานคนที่ 1. บุตรชายของ

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... ถนน เขตเมือง

พยานคนที่ 2. บุตรชายของ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ถนน เขตเมือง

ผู้สนับสนุนอื่นๆ

(1) ที่อยู่

(2) ที่อยู่

ชื่อนักคิดที่ประกอบพิธีสมรส

ตำแหน่ง

จงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยพระพรของอัลเลาะห์ (ขอสรรเสริญอัลเลาะห์)

จัดทำโดย : Olama Islamic Theologian Association, No. 18, 28th Street, Rangoon, Phone 77447

หลังการสมรส

ภายหลังการสมรส คู่สมรสใหม่ทั้งคู่จะไปย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านบิดามารดาของสามี (ร้อยละ 80 ของคู่สมรส) หรือย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านใหม่ของตน หรือในบางกรณีอาจย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านบิดามารดาของฝ่ายภรรยา แต่คู่สมรสจะอาศัยอยู่กับบิดามารดาเพียงชั่วคราว (ตามปกติ ไม่ถึงหนึ่งปี) และต้องย้ายออกอย่างแน่นอนหลังจากให้กำเนิดบุตรคนแรก

กัมกีร์กูราน ระบุอย่างชัดเจนว่า บุตรควรนอนกับบิดามารดาจนอายุถึง 7 ปี หลังจากนั้น บุตรต้องนอนแยกกับบิดามารดา แม้ในกรณีที่คู่สมรสมีบุตร 3 คน และทุกคนอายุต่ำกว่า 7 ปี ทั้งบิดามารดา และบุตรทุกคนต้องนอนด้วยกัน โดยตามปกติจะให้บุตรทุกคนนอนตรงกลางระหว่างบิดาและมารดา

ข้อสังเกตเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ในครอบครัวที่มีบุตรหญิงสองคน หรือมากกว่า เมื่อบุตรคนหนึ่งสมรสแล้ว นางไม่ควรสวมเสื้อผ้า สีเดียวกับพี่สาวหรือน้องสาวที่ยังไม่ได้สมรส เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้สามีแยกไม่ออกว่าใครเป็นใคร ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สมควร

การหย่า

(อ่าน “ความคุ้มครอง/กระบวนการยุติธรรม – การเข้าถึงและการบังคับใช้กฎหมาย” ประกอบ)

ดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น คัมภีร์กูราน มีข้อระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของทั้งหญิง และชาย รวมถึงที่เกี่ยวข้องกับการสมรส และการหย่า แต่เนื่องจากสังคมอิสลามเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ จุดเน้นจึงอยู่ที่การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของหญิง มากกว่าจะกำหนดและยอมรับสิทธิของหญิง และยังซ้ำเติมด้วยอุปสรรคด้านการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่หญิงสาวต้องเผชิญโดยเฉพาะ องค์การสตรีมุสลิมกำลังพยายามแก้ไขปัญหานี้ โดยอาศัยกิจกรรมการศึกษา และการแลกเปลี่ยนนักศึกษา (ดู “การมีผู้แทน/ประชาสังคมมุสลิม”)

เนื่องจากพลวัตเหล่านี้ ผู้นำมุสลิม – ทั้งหญิง และชาย – ยอมรับว่าสตรีหลายคนไม่ทราบเรื่องสิทธิของตนในการสมรส และแม้จะทราบก็ไม่ต้องการใช้สิทธิเหล่านั้น แม้ว่าสตรีจำนวนมากเชื่อว่าตนไม่มีสิทธิหย่าสามี แต่ทั้งคัมภีร์กูราน และทะเบียนสมรสของศาสนาอิสลามก็ระบุเงื่อนไขไว้อย่างชัดเจน ซึ่งภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้สตรีมีสิทธิของหย่าสามีได้

หนังสือทั้งสองกำหนดเงื่อนไขสามข้อที่ทำให้สตรีมีสิทธิหย่าสามีของตน (แม้ว่าทะเบียนสมรสไม่ได้ระบุสิทธิอย่างชัดเจนเช่นนั้นสำหรับผู้ชาย) คือ

1. ถ้าสามีปฏิเสธที่จะจ่าย mahr (สินสอด) ส่วนใดที่ยังค้างจ่าย เมื่อใดที่ภรรยาร้องขอ โดยปราศจากเหตุผลสมควร (จำนวนสินสอด จำนวนที่จ่าย และจำนวนที่ค้างจ่ายถูกบันทึกไว้ในทะเบียนสมรส)
2. ถ้าสามีปฏิบัติต่อภรรยาอย่างไม่สมควร และ/หรือ ทำร้ายร่างกายภรรยา
3. ถ้าสามีละทิ้งหน้าที่ในการเลี้ยงดูภรรยาเป็นระยะเวลาต่อเนื่องเกิน 6 เดือน โดยปราศจากคำอธิบายที่มีเหตุผล

ผู้นำศาสนามุสลิมกล่าวว่าข้อกำหนดทั้งสามข้อนี้ รวมถึงทะเบียนสมรส เป็นสิทธิที่โอนย้ายไม่ได้ และมีผลบังคับต่อชุมชนมุสลิมทั่วโลก (แม้ว่าตัวอย่างของทะเบียนสมรสที่แสดงข้างต้นนี้เป็นเอกสารภาษาพม่า และอาจมีปัญหาก็เกี่ยวกับการตีความ และการรับรอง)

“ใบเหลือง ใบแดง”

เช่นเดียวกับในสังคมอื่น การหย่าร้างในชุมชนมุสลิมถือว่าเป็นวิธีแก้ปัญหาล่าสุดท้ายเมื่อคู่สมรสมีความขัดแย้งจนดูเหมือนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ก่อนเริ่มกระบวนการ บิดามารดาและผู้อาวุโสทางศาสนาจะแนะนำวิธีให้พยายาม และยุติปัญหา ซึ่งอาจรวมถึงการแยกกันอยู่สักสองสามคืน หรือนานกว่านั้น เพื่อให้ใคร่ครวญสถานการณ์โดยใช้เหตุผลมากขึ้น

แต่ในกรณีที่ได้เกิดการละเมิดข้างต้น และฝ่ายภรรยาต้องการขอหย่า นางย่อมมีสิทธิอธิบายสถานการณ์ให้ผู้นำศาสนารับทราบ จากนั้น คณะกรรมการสามคนประกอบด้วยผู้อาวุโสทางศาสนาอย่างน้อยหนึ่งคน จะสอบสวนข้อร้องเรียน และตัดสินว่าภรรยามีสิทธิขอหย่าหรือไม่ (ผู้นำด้านจิตวิญญาณมุสลิม (อิหม่าม) ได้รับการศึกษาอบรมให้บังคับใช้กฎหมายชาเรีย เพื่อยุติข้อพิพาทเช่นนี้) ถ้าคณะกรรมการพิสูจน์ได้ว่าข้ออ้างของนางเป็นความจริง นางมีสิทธิหย่าสามีได้ทันที หรือสามารถเลือกที่จะบันทึกเหตุการณ์นั้น และถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีกในอนาคต ก็สามารถหย่าได้ทันที สำหรับข้อกำหนดเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศของคณะกรรมการนั้นไม่สามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัด

Entrance to MRML mosque (2009)

ฝ่ายชายก็มีสิทธิขอหย่าได้ แม้ว่าเขาต้องเตือนด้วยวาจาสามครั้งก่อน ซึ่งถ้าเป็นไปได้ต้องกล่าวโดยตรงต่อหน้าพยาน หรือผ่านผู้นำศาสนา หลังจากนั้นจึงสามารถประกาศหย่าได้ ผู้นำศาสนาที่สูงขึ้นแม้จะอ้างคัมภีร์กูราน ซึ่งระบุว่าภรรยาที่คำเตือนจะต้องไม่ถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย และต้องกระทำภายในช่วงเวลา “ไม่ต่ำกว่าสองปี” หลังจากการเตือนครั้งที่สาม คณะกรรมการสามคนจะอนุญาตให้คู่สมรสแยกกันอยู่สองสามเดือน เมื่อปฏิบัติตามตัวอักษร ช่วงเวลานี้ควรนานเท่ากับ “สามรอบประจำเดือน” หรือ “3 เดือน และ 10 วัน” ก่อนที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสามารถตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ได้ ระหว่างช่วงเวลานี้ ผู้นำศาสนาจะติดตามพฤติกรรมของคู่สมรสเพื่อประเมินว่าจะสามารถกลับมาอยู่ด้วยกันได้อีกหรือไม่ ในบางกรณี ทั้งสองฝ่ายจะคิดถึงกัน และกลับมาอยู่ด้วยกัน ถ้าไม่เช่นนั้น และถ้าคู่สมรสยังต้องการหย่าหลังจากช่วงเวลาดังกล่าว ผู้นำศาสนาจะจัดการหย่าให้

ในทางปฏิบัติ ผู้นำศาสนากำลังเผชิญกับปัญหามากขึ้น เมื่อฝ่ายชายไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่องเวลา ในการกล่าวคำเตือนที่อ้างถึงข้างต้น โดยบางครั้งฝ่ายชายจะกล่าวคำเตือนทั้งสามครั้งทันที หรือภายในระยะเวลากระชั้นชิด ซึ่งถือว่าเป็นการตีความสิทธิที่ระบุในคัมภีร์กูรานอย่างผิดๆ และสามารถก่อปัญหา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์ และค่าเลี้ยงดูบุตร คัมภีร์กูรานยังกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการกล่าวคำเตือนด้วย เช่น ในการกล่าวคำเตือนครั้งที่สอง ควรแสดงท่าทีที่รุนแรงมากกว่าครั้งแรก เช่น ด้วยการดบกรรยาเบาๆ – มิใช่ที่หน้า แต่ที่แขน หรือขา – เพื่อแสดงถึงความร้ายแรงของสถานการณ์ของคู่สมรส และผลที่จะตามมา ถ้าภรรยาไม่เปลี่ยนพฤติกรรม การแสดงความรุนแรงในครอบครัวหลายกรณี ก็เกิดขึ้นเพราะการตีความคำแนะนำตามธรรมเนียมอย่างผิดๆ

ค่าเลี้ยงดู

การขอหย่า ที่ภรรยาหรือสามีเป็นฝ่ายริเริ่ม จะถูกเสนอต่อคณะกรรมการทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วยผู้อาวุโสสามคนให้ตัดสินใจ หลังจากรับฟังและสอบสวนแล้ว ถ้าคณะกรรมการยอมรับข้อเรียกร้องนั้น คณะกรรมการจะตัดสินว่าสามีต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูให้แก่ภรรยาเดือนละเท่าใดเพื่อเลี้ยงดูบุตรจนกระทั่งอายุครบ 18 ปี ถ้าคู่สมรสไม่มีบุตร คณะกรรมการจะตัดสินให้สามีจ่ายค่าเลี้ยงดูเพียงครั้งเดียว โดยจ่ายเป็นทองคำ ฝ่ายหญิงอาจสมัครใจคืนสินสอด (ถ้านางยังมีอยู่) เป็นสัญลักษณ์แสดงว่านางไม่เป็นภรรยาของชายคนนี้อีกต่อไปแล้ว แต่ก็คือการกระทำด้วยความสมัครใจ และไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตกลงค่าเลี้ยงดู

(อ่าน “ความคุ้มครอง/การออกนอกถิ่นต่อนักต่างศาสนา” ประกอบ)

ชีวิตต้องดำเนินต่อไป – (มัสยิดที่ศูนย์นู โฟ, 2552)

แม้จะเห็นความแตกต่างระหว่าง “สามมูม” ชนมุสลิมส่วนใหญ่ก็ระบุตัวเองเป็น “สมาชิกที่เท่าเทียมกันของชุมชนที่หลากหลาย” ซึ่งน่าจะสะท้อนให้เห็นพระศนะที่พัฒนาขึ้นจากสถานะของชนมุสลิมในประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย และการอยู่ร่วมกับชุมชนที่หลากหลายมากกว่า และได้รับการยอมรับจากชุมชนเหล่านั้น (เทียบกับภาวะเอกพันธ์ของชุมชนกะเหรี่ยงในชนบท ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของประชากรในศูนย์อพยพ และเป็นความปรารถนาที่ชาวกะเหรี่ยงต้องการให้ชาติพันธุ์ของตนเป็นที่ยอมรับ)

ชุมชนส่วนใหญ่ในศูนย์อพยพมองว่าชนมุสลิมแตกต่างที่รูปร่างหน้าตาและธรรมเนียม แต่ก็มีความแตกต่างมากระหว่าง “กะเหรี่ยงมุสลิม” มุสลิมที่อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ และระดับของการรวมกลุ่มที่แตกต่างกัน

คนกลุ่มหลังถูกมองว่ากำลังเอาเปรียบศูนย์อพยพ และผู้ลี้ภัย เพราะบ่อยครั้งคนเหล่านี้ “เข้าถึงส่วนที่ดีที่สุดของทั้งสองโลก” กล่าวคือ ไม่เพียงได้รับอาหารปันส่วน และบริการต่างๆ เหมือนกับผู้ลี้ภัยอื่นๆ แต่ยังมียศรภาพ และโอกาสที่จะเดินทาง และทำการค้า คนเหล่านี้สามารถเดินทางสะดวกมากขึ้นในระยะหลังนี้ เมื่อสามารถเข้าสู่โครงการขึ้นทะเบียนคนงานข้ามชาติ และดังนั้น จึงได้รับเอกสารการเดินทางที่อนุญาตให้เขาผ่านจุดตรวจได้ ในทางกลับกัน การทำการค้าและงานบริการของ “กะเหรี่ยงมุสลิม” เป็นเพียงกลยุทธ์การหาเลี้ยงชีพชั่วคราวระหว่างที่ขอลี้ภัย และเพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของคนเหล่านี้ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

แม้ว่าประชากรทั่วไปยังมองว่า “กะเหรี่ยงมุสลิม” มีความแตกต่าง แต่ก็มีจากภูมิภาคเดียวกัน และมีวิถีชีวิตที่เคารพกันและกัน และในหลายกรณี มีประวัติศาสตร์ที่ผูกพันต่อกัน (เช่น ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 1980 และ 1990 มุสลิมจำนวนมากต่อสู้เคียงข้าง KNLA ภายใต้ MLOB หรือ ABMU หรือภายใน KNLA)

สำหรับการเข้าร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมในศูนย์อพยพ (เช่น เทศกาล งานฉลองวันชาติของชนกะเหรี่ยงเป็นต้น) “กะเหรี่ยงมุสลิม” เท่านั้นที่เข้าไปมีส่วนร่วม เพราะต้องการแสดงตนว่าเป็นส่วนหนึ่งของบริบททางวัฒนธรรมหรือเชื้อชาติของเหตุการณ์นั้น

แต่น่าเสียดายที่ชุมชนมุสลิมทั้งสามกลุ่ม บ่อยครั้งต้องกลายเป็นแพะรับบาปในเหตุการณ์ที่ชุมชนส่วนใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นพวกอนุรักษนิยม รู้สึกว่าถูกคุกคาม ตั้งแต่การทำการกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างปราศจากการควบคุม ไปจนถึงความรุนแรงในครอบครัว

วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

ลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นอย่างหนึ่งของชนมุสลิม คือ เครื่องแต่งกายตามขนบธรรมเนียม คัมภีร์กุรอานกำหนดให้ผู้หญิงอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปต้องปกปิดร่างกายตั้งแต่ศีรษะถึงข้อเท้า และให้ผู้ชายอายุตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปต้องปกปิดร่างกายตั้งแต่กระบังลมถึงน่อง ขนบธรรมเนียมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาศักดิ์ศรี และคุณธรรมของคนทั้งสองเพศ และหลีกเลี่ยงการกระตุนอารมณ์ของผู้อื่นโดยไม่จำเป็น

แม้ว่านี่คือมาตรฐานที่คาดหมาย แต่ในศูนย์อพยพมีการผ่อนผันข้อกำหนดนี้ขณะอยู่ในบ้านตามความจำเป็น ยกเว้นเมื่อมีบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกครอบครัวอยู่ด้วย หรืออยู่ในระยะที่มองเห็นกันได้ นอกจากนี้ การปฏิบัติตามธรรมเนียมอย่างเคร่งครัดยังเปิดโอกาสให้ตีความได้มากขึ้นตามความพอใจของแต่ละบุคคลและของครอบครัว แม้ว่าการฝ่าฝืนข้อกำหนดดั้งเดิมจะถูกมองว่าเป็นการขาดวินัยทางศาสนาก็ตาม ดังนั้น ในปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะเห็นผู้หญิงสวมผ้าคลุมศีรษะ (hijab) แทนการสวม burqa แบบเต็มตัวเมื่อไม่เข้าร่วมพิธีทางศาสนา และเห็นผู้ชายไม่สวมหมวก (kapiyoh หรือ tagiyah) นอกจากนี้ ยังเห็นชนมุสลิมสวมเสื้อเชิร์ตแขนสั้นกันบ่อยครั้ง การเบี่ยงเบนจากธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพทั่วไปเช่นนี้ เกิดจากเปลี่ยนแปลงของค่านิยมใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจาก “วัฒนธรรมตะวันตก”

และรับเอาค่านิยมตะวันตกซึ่งเน้นปัจเจกนิยม โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่อายุน้อย ซึ่งเต็มไปด้วยความปรารถนาจะ “ค้นหาตนเอง”

ความเปลี่ยนแปลงนี้ยังเห็นได้ชัดมากขึ้นจากวิถีปฏิบัติอื่นๆ ในวิถีชีวิต เช่น ผู้สาวโสที่ศูนย์แม่หละ (รวมถึงสตรี) รายงานว่ามีแนวโน้มมากขึ้นที่หญิงมุสลิมจะดื่มสุราเป็นประจำ เยาวชนชายคิดสารเสพติดเพิ่มขึ้น และคู่รักหนุ่มสาวแสดงความรักในสาธารณะ และมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส และมีความสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่คู่สมรส ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เคยพบเห็นเมื่อสองสามปีก่อน ชนมุสลิมไทยว่าอิทธิพลของ “วัฒนธรรมตะวันตก” นี้ระเบิดมาจากโทรทัศน์และวิทยุทัศน์ และความสัมพันธ์กับเมืองของชาวไทยที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนี้กำลังสร้างช่องว่างระหว่างคนในกลุ่มอายุต่างๆ มากขึ้น ส่งผลให้ความผูกพันอันใกล้ชิดระหว่างคนแต่ละรุ่นถูกทำลาย ตำแหน่งและบทบาทของผู้สาวโส และผู้นำตามธรรมเนียม ได้รับความเคารพนับถือน้อยลงทุกที และถูกท้าทายจากสมาชิกรุ่นเยาว์ของสังคมมุสลิมในศูนย์อพยพ

ข้อสังเกตทางวัฒนธรรม

ในเวทีสาธารณะ ผู้เข้าร่วมจะขอตัวไปห้องน้ำโดยค่อยๆ ฐมื่อขวาที่กำเป็นกำป็น แต่ นึกกลางซึ้นขึ้น ไม่มีการเอ่ยคำพูด – การอธิบายเป็นคำพูดจะถือว่าหยาบคาย และทำให้คนในที่ประชุมเสียสมาธิ

ปลาร้า

จากการศึกษาของนิยายฮานาฟี ปลาร้าเป็นอาหารฮาราม (Haraam) คือ ไม่ใช่อาหารฮาลาล (non-Halal) ดังนั้นสาวกของนิยายจึงไม่สามารถบริโภค หรือได้รับประโยชน์จากอาหารชนิดนี้ ซึ่งรวมถึงเงิน และสินค้าที่แลกเปลี่ยนกับอาหารชนิดนี้ด้วย” ชนมุสลิมส่วนใหญ่ในประเทศพม่ายึดถือกฎหมายสำนักนี้ มีเพียงไม่กี่ครอบครัว (ร้อยละ 20) ในศูนย์แม่หละที่รับแจกปลาร้าส่วนของคน ในขณะที่ในศูนย์ที่อุ้มเปี้ยมใหม่ และแม่ลามาลหวง มีชนมุสลิมจำนวนมากกว่าที่รับแจกปลาร้า ผู้นำศาสนารายงานว่าชนมุสลิมจำนวนมากได้รับแจกปลาร้าแล้วนำมาขาย (ในราคากิโลกรัมละ 1-2 บาท) หรือส่วนใหญ่นำไปแลกกับโคกกันที่ประเภทอื่นจากครอบครัวอื่น โคกกันส่วนใหญ่ที่แลก คือ ถั่วเหลือง หรือถั่วเหลืองต้ม หรือใช้เป็นค่าจ้างให้ผู้อื่นแบกสิ่งของที่เขาได้รับแจกกลับไปบ้าน บ่อยครั้งที่มียารายงานว่าชนมุสลิมบริจจาคปลาร้าที่ได้รับแจกให้ครอบครัวอื่นที่ขัดสน แต่ไม่ทราบว่าจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งเท่าไร นอกจากนี้ ยังมีรายงานว่าชนมุสลิมที่ยังไม่ขึ้นทะเบียนที่อาศัยอยู่ในศูนย์แม่หละ และศูนย์อุ้มเปี้ยมใหม่ บริโภคอาหารนี้เพราะความยากจน แต่ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลสำหรับศูนย์โพเกี่ยวกับการรับแจกปลาร้าได้มากพอจะสรุปผลได้

ปลาร้าที่แจกคิดที่
เนื่องจากปลาร้าเป็นอาหาร “ฮาราม” สำหรับมุสลิมฮานาฟี แม้แต่การได้รับเงิน หรือสิ่งของจากการค้าขายปลาร้า ก็ถือว่าขัดต่อความเชื่อทางศาสนา.

ในโครงการของทีบีบีซี การแจกอาหารที่ไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนมุสลิมมากที่สุดคือการแจกปลาร้า ซึ่งประชากรส่วนนี้แทบจะไม่บริโภคอาหารประเภทนี้เลย ดังนั้น จึงกระทบต่อเจตนารมณ์ขององค์กรที่จะแจกจ่ายอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่จำเป็นให้แก่ผู้รับประโยชน์ นอกจากนี้ การที่ผู้รับประโยชน์จำนวนน้อยยอมรับแจกปลาร้าก็ยิ่งทำให้ไม่สามารถนำไปแลกเปลี่ยนกับอาหารที่ชนมุสลิมต้องการบริโภค และมีสต็อกปลาร้าจำนวนมากที่ไม่มีผู้รับแจก (แต่ในสมุดบันทึกการรับแจกสิ่งของระบุว่าได้แจกอาหารนี้ไปแล้ว) ดังนั้นจึงเปิดโอกาสให้แกนนำผู้ลี้ภัยที่ขาดจิตสำนึกสามารถแสวงหาประโยชน์จากระบบ และบั่นทอนความพยายามขององค์กรที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานและการใช้เงินขององค์กร และเพิ่มความโปร่งใสในด้านการดำเนินงาน

ชนมุสลิมจำนวนมากถึงกับหลีกเลี่ยงที่จะสัมผัสกับผลิตภัณฑ์นี้ ดังนั้น ระหว่างเทศกาลรอมฎอน จึงมีคนที่ไม่ได้รับแจกปลาร้าเพิ่มมากขึ้น และอัตราการแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นก็ลดลง แม้ว่าไม่มีผู้รับแจก แต่บ่อยครั้งที่สมุดบันทึกการรับแจกสิ่งของระบุว่าได้รับแจกแล้ว และปลาร้าที่ไม่มีผู้รับแจกบ่อยครั้งถูกหัวหน้าเขตนำไปให้คนงานอาสาในศูนย์อพยพ (เช่น เพื่อเป็นการตอบแทนให้ทีมงานขนถ่ายสิ่งของ)

สตรีมุสลิมรับแจกอาหาร (John Hulme, ศูนย์แม่หละ)

ผู้แทนชนมุสลิมอธิบายว่า แม้เขาขึ้นชมที่ทีบีบีซีแสดงความยืดหยุ่น และยินยอมให้ผู้รับประโยชน์จัดการกับสิ่งของที่เขาได้รับแจกตามความต้องการของตน แต่ไม่สอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติของชนส่วนใหญ่ที่หลีกเลี่ยงอาหารนี้โดยสิ้นเชิง การหารหรือเบียดเบียนเกี่ยวกับการแจกอาหารอื่นแทนปลาร้ายังไม่มีการตอบสนอง เพราะชนมุสลิมไม่ต้องการถูกมองว่าทำตัวแตกต่างจากประชากรส่วนอื่นในชุมชน แต่อาจเนื่องมาจากวิธีการหรือที่แตกต่างจากเดิม บัดนี้จึงมีคำขอร้องให้แก้ไขปัญหานี้ และมีผู้เสนอให้แจกปลากระป๋องแทน

ครอบครัวมุสลิมมักใช้น้ำมัน เกลือ พริก และหัวหอม ผสมกันเพื่อรับประทานเป็นกับข้าวแทนปลาร้า

AsiaMIX

แม้ว่า AsiaMIX ไม่เหมาะสำหรับใช้ทำขนมปังที่เป็นอาหารของชนมุสลิม – เช่น ee-gyah-gweh (ขนมปังที่ทำเป็นสองแท่งติดกันแล้วทอด) paratha, roti หรือ naan – แต่ส่วนใหญ่ชอบรับประทานแจกอาหารนี้ เพื่อใช้ทำขนมอื่นๆ และขนมเค้กไว้รับประทานในครอบครัว และ/หรือ เพื่อขายภายในชุมชน

ครอบครัวส่วนใหญ่ในศูนย์แม่ลามาลหวง ใช้อาหารที่รับแจกเพื่อจุดประสงค์นี้เช่นกัน – อาหารที่ผลิตโดยทั่วไปคือเค้กกล้วย รวมถึงขนม “หนอนทอด” ในศูนย์อุ้มเปี้ยมใหม่ก็มีรายงานถึงแนวทางปฏิบัตินี้เช่นกัน โดยครอบครัวส่วนใหญ่มารับแจก และนำอาหารนี้ไปบริโภคในครัวเรือน แต่การนำมาขายเป็นอาหารดิบ (ในราคากิโลกรัมละ 10 บาท) และเป็นอาหารถูกในศูนย์อพยพก็มีให้เห็นได้ทั่วไป

แต่ที่ศูนย์แม่หละ มีรายงานว่าประชากรมุสลิมเพียงหนึ่งในสามรับประทานอาหารชนิดนี้ ส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุ 5-9 ปี โดยรับประทานเป็น doe-say (ขนมลักษณะคล้ายแพนเค้ก) roti, “หนอนทอด” หรือ halva มีเพียงส่วนน้อยที่นำมาปรุงเป็นแกง (เช่น ซุปข้าว) มีรายงานว่าคนส่วนใหญ่ที่ไม่บริโภคอาหารนี้เลย จะมารับแจกจากจุดแจกจ่ายอาหาร และส่วนใหญ่นำไปขายให้แก่คนที่ทำขนมขายในศูนย์อพยพ (ในราคากิโลกรัมละ 5-6 บาท)

ที่ศูนย์โพ ประมาณร้อยละ 90 ของครัวเรือนใช้อาหารที่รับแจกนี้เลี้ยงสัตว์ (เช่น วัว แพะ และไก่) โดยให้เหตุผลที่ไม่นิยมบริโภคว่าไม่ใช่ส่วนประกอบอาหารตามประเพณี และไม่รู้จักปรุง นอกจากนี้ การปรุงอาหารที่เขาชอบรับประทานจะต้องใช้น้ำมันปริมาณมาก และน้ำมันเป็นโคกกันที่เป็นที่ต้องการมาก (ดูข้างใต้) รวมถึงน้ำตาลและไข่ไก่ ข้อมูลหนึ่งที่น่าสนใจคือไม่มีรายงานเลยว่าประชากรของศูนย์นี้ใช้ AsiaMIX ซึ่งเป็นเครื่องเคียงร้อน ซึ่งเป็นวิธีการที่พบเห็นได้มากกว่าในส่วนอื่นของชุมชน

พริก

ชนมุสลิมในศูนย์อพยพต่างๆ ระบุว่าพวกเขาไม่บริโภคพริกในปริมาณมากเหมือนกับ “กะเหรี่ยงอื่นๆ” แต่เขาก็บริโภคพริกในปริมาณไม่น้อย ดังนั้นการปรับตัวยอมรับการลดปริมาณการแจกจ่ายพริกสำหรับชนมุสลิมจึงไม่ยากเท่ากับประชากรในส่วนอื่นของชุมชน

ความท้าทายในการปรุงอาหาร
ครอบครัวมุสลิมมักทอดอาหารส่วนใหญ่จน “สุกดี” เพื่อให้มันใจว่าสะอาด” วิธีปรุงเช่นนี้ทำให้ยากที่จะบริหารจัดการอาหารที่แต่ละครอบครัวได้รับแจก

น้ำมัน และเชื้อเพลิงสำหรับปรุงอาหาร

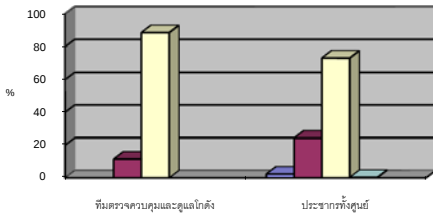
ชนมุสลิมระบุว่าวิธีการปรุงอาหารของเขาทำให้น้ำมันและเชื้อเพลิง ที่ได้รับแจกในปริมาณน้อยอยู่แล้ว ขาดมือมากยิ่งขึ้นไปอีก ครอบครัวมุสลิมมักทอดอาหารส่วนใหญ่จน “สุกดี เพื่อให้มันใจว่าสะอาด” วิธีปรุงเช่นนี้ทำให้ยากที่จะบริหารจัดการอาหารที่แต่ละครอบครัวได้รับแจก และต้องหาสิ่งของเหล่านี้มาเพิ่มเสมอ

การตรวจควบคุม

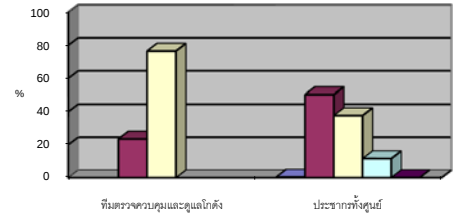
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามสถานการณ์การแจกจ่าย และการใช้ประโยชน์จากอาหารที่ได้รับแจก ทีบีบีซี จึงว่าจ้างทีมงานที่ประกอบด้วยผู้พักพิงที่ไม่เกี่ยวข้อง กับโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์อพยพ เพื่อสนับสนุนระบบโดยอาศัยทีมติดตามสถานการณ์ ทีมงานเหล่านี้ช่วยเหลือคณะกรรมการศูนย์และคณะกรรมการเขต ในการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงในแต่ละเดือนของจำนวนประชากรที่มีสิทธิได้รับแจกอาหาร และช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ดูแล โกดัง ในการตรวจสอบความถูกต้อง และคำนวณสิ่งของที่แต่ละครอบครัวมีสิทธิได้รับแจกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แผนภูมิข้างใต้แสดงจำนวนบุคคลในทีมงานเหล่านี้ จำแนกตามศาสนา และเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดในศูนย์อพยพ

ทีมตรวจควบคุม และเจ้าหน้าที่ดูแลโกดัง เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC, เมษายน 2553)

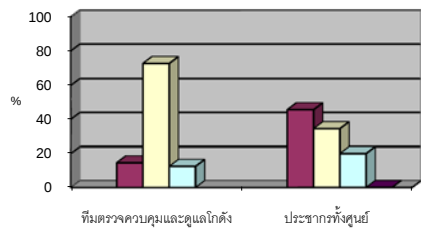
แม่ลามะหลาง

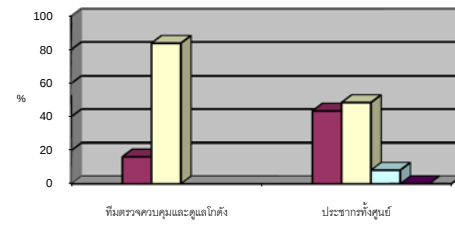
แม่หละ

อุมเปียมใหม่

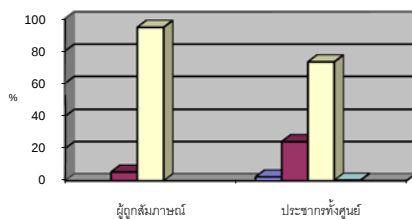
นุโพ

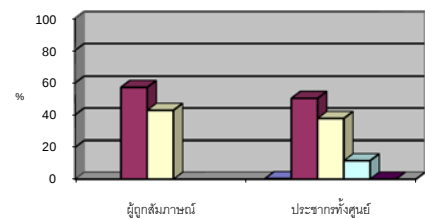
นอกจากมีระบบเหล่านี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการแจกจ่ายสิ่งของ เจ้าหน้าที่ภาคสนามของทีบีบีซี ยังทำการตรวจสอบทุกเดือนภายหลังการแจกจ่าย เพื่อให้มั่นใจได้ว่า ทุกครอบครัวได้รับอาหารตามสิทธิของตน และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สิ่งของที่ได้รับแจก แผนภูมิต่อไปนี้จะแสดงจำนวนครัวเรือนจำแนกตามศาสนา โดยเจ้าหน้าที่ สอดถามครอบครัวเหล่านี้ระหว่างครึ่งหลังของ พ.ศ. 2552 และเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมด และเผยให้เห็นความไม่เสมอภาคในการมีส่วนร่วมของชนมุสลิม

ผู้รับประโยชน์ที่สัมภาษณ์เพื่อติดตามผลการแจกจ่ายสิ่งของทุก 6 เดือน เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC, ก.พ. 2553)

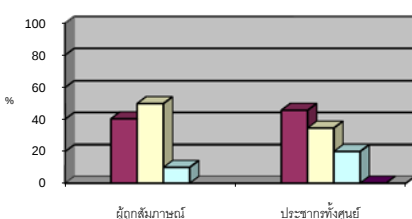
แม่ลามะหลาง

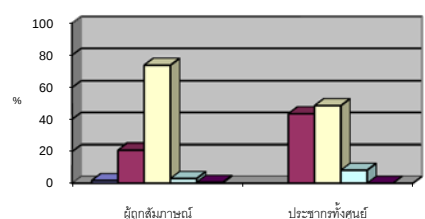
แม่หละ

อุมเปียมใหม่

นุโพ

การเสริมอาหารที่ได้รับแจก/บริโภค

(อ่าน “การหาเลี้ยงชีพ” ประกอบ)

พริก

เนื่องจากชนมุสลิมไม่เน้นทำกิจกรรมทางการเกษตร และแม้จะมีรายงานว่าอาหารหลักของชนมุสลิมไม่ต้องพึ่งพาอาศัยพริกเท่ากับประชากรอื่นๆ แต่มีรายงานว่าแทบทุกครอบครัวมุสลิมต้องซื้อพริกจากร้านค้าหรือจากชาวบ้านเพื่อใช้บริโภคตามความจำเป็น ในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ ไม่ใช้เรื่องแปลกที่ครอบครัวหนึ่งจะซื้อพริก 1-2 กิโลกรัมต่อเดือน และใช้จ่ายเงินเดือนละ 120 บาท

ผลไม้ และผัก

แม้การวิจัยไม่พบว่ามี ความแตกต่างที่ชัดเจนเกี่ยวกับความนิยมบริโภคผลไม้ระหว่างครอบครัวมุสลิมและคนทั่วไปในชุมชน แต่น่าสังเกตว่าครอบครัวมุสลิมไม่ถือว่าอาหารหมวดนี้สำคัญต่อสุขภาพ (แม้จะมีรายงานการบริโภคจำนวนมากระหว่างการตั้งครรภ์)

เชื้อเพลิงปรุงอาหาร

เนื่องจากวิธีปรุงอาหารและพฤติกรรมการบริโภค ชนมุสลิมจึงต้องใช้เชื้อเพลิงปรุงอาหารค่อนข้างมาก ครอบครัวมุสลิมจึงต้องออกหาฟืนรอบบริเวณศูนย์อพยพบ่อยครั้ง แต่ถ้านสถานการณ์ด้านความมั่นคงหรือครอบครัวไม่เอื้ออำนวย ชนมุสลิมจะซื้อถ่านในศูนย์อพยพ โดยมักซื้อจากรอบครัวที่ยากจนระหว่างการแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค

ที่พักอาศัย

ครอบครัวมุสลิมมีส่วนร่วมมากทีเดียวในการเสาะหาและผลิตวัสดุก่อสร้าง เพื่อเสริมปริมาณที่ ที่บีบีซี แจกให้ในแต่ละปี ชนมุสลิมหลายคน ที่ศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ หาหญ้ามาทำเป็นหลังคา ซึ่งในปัจจุบันเขาต้องเดิน 2-3 ชั่วโมงจึงจะถึงพื้นที่เก็บเกี่ยวหญ้าซึ่งอยู่ทางทิศใต้ แกนนำชุมชนในศูนย์แม่หละประมาณการว่า ร้อยละ 15-20 ของครอบครัวมุสลิมออกไปเสาะหาวัสดุก่อสร้างภายนอกศูนย์อพยพ หลายคนอยู่นอกศูนย์ฯ ทั้งเดือนเพื่อรับจ้างทำงานให้ผู้จัดการส่งสินค้าให้ที่บีบีซี

รายงานของบีบีซีเกี่ยวกับที่พักอาศัย พ.ศ. 2552 ในหัวข้อ “25 ปี ภายใต้หลังคาหญ้า – จากที่นี้จะไปที่ไหน” ซึ่งจัดทำโดย Benchmark Consulting ระบุนโยบายของกลุ่มชาติพันธุ์ และศาสนาต่างๆ ไว้ดังนี้

“ขนาด และประเภทของที่พักอาศัยได้รับอิทธิพลจากขนบธรรมเนียมของชาติพันธุ์และภูมิภาค ซึ่งได้รับอิทธิพลอีกทอดหนึ่งมาจากสถานการณ์ในพื้นที่ที่เป็นถิ่นกำเนิดของเขา ทีมงานสังเกตเห็นความแตกต่าง โดยทั่วไปบางประการ ซึ่งได้รับการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ ความแตกต่างเหล่านี้ประกอบด้วย

- ชาวกะเหรี่ยงดูเหมือนว่าชอบมีบ้านขนาดใหญ่ และถ้าสามารถหาที่ดิน และวัสดุก่อสร้างเพิ่มได้ ก็จะขยายบ้านให้ใหญ่ขึ้น
- ชาวกระเหร็นี่ ดูเหมือนว่ามีครอบครัวขนาดเล็ก เพราะคู่สมรสใหม่มักย้ายออกจากบ้านของบิดามารดา ทำให้บ้านยังมีขนาดเล็ก
- บ้านของชาวมอญ ดูเหมือนว่าขนาดเล็กกว่า แต่ให้ความสนใจกับเทคนิคการก่อสร้าง และความคงทนมากกว่า
- ชาวนาปาล์ม/เมา ส่วนใหญ่ดูเหมือนว่ามาจากเมืองย่างกุ้ง และเช่นเดียวกับผู้ที่เคยอยู่ในเมืองมาก่อน คนเหล่านี้เข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ โดยแทบไม่มี หรือไม่มีทักษะในการก่อสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ในสภาพแวดล้อมแบบชนบท
- ชุมชนโรฮิงยา/มุสลิม ดูเหมือนจะก่อตั้งบ้านเรือนโดยไม่ได้อำนาจแผนล่วงหน้า แต่ลักษณะของบ้านมีการตกแต่งมากกว่า และสนใจรายละเอียดมากกว่า และโดยทั่วไปจะก่อสร้างมั่นคงกว่า

รสนิยมการบริโภค

“วัฒนธรรมร้านน้ำชา”

เช่นเดียวกับประชากรส่วนใหญ่ในศูนย์อพยพ ชนมุสลิมทั่วไปรับประทานอาหารเช้าวันละสามมื้อ แต่รับประทานข้าวเป็นหลักเพียงมื้อกลางวัน และมื้อเย็น ส่วนมื้อเช้าเป็นเวลาของ “วัฒนธรรมร้านน้ำชา” ซึ่งเป็นสิทธิพิเศษที่สงวนไว้สำหรับผู้ชาย

ขนมปังทอดเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ของ “วัฒนธรรมร้านน้ำชา” (ช่วงภาพนิรนาม)

ธรรมเนียมปฏิบัติสำคัญในชีวิตชนมุสลิมเพศชายนี้ (เราจะไม่ค่อยพบเห็นผู้หญิงที่หน้าเคาเตอร์) ปรากฏให้เห็นทั่วไปในศูนย์อพยพในจังหวัดตาก และมีการพูดถึงวัฒนธรรมนี้ในศูนย์แม่หละมาหลายด้วยเช่นกัน แม้ว่าไม่มีร้านน้ำชามุสลิมในศูนย์แห่งนั้นเลยก็ตาม ชายหนุ่มจะได้รับการแนะนำเข้าสู่วัฒนธรรมนี้เมื่ออย่างเข้าวัยรุ่น ร้านน้ำชาเป็นทั้งที่พบปะพูดคุย และรับประทานอาหารเช้า เป็นสถานที่สนทนาอย่างผ่อนคลายและถกเถียงเรื่องราวทางสังคม ระหว่างรับประทานกาแฟ ชา ขนมปังทอด – ee-gyah-gweh (ขนมปังทำเป็นสองแท่งประกบกัน) paratha, roti และ naan – และขนม เช่น samosas พร้อมกับแกงกะหรี่เนื้อ และบอยครั้งที่มี daal ด้วย ในระยะหนึ่งนี้ บรรยาการของร้านน้ำชาได้รับอิทธิพลมากขึ้นจากโทรทัศน์ที่ฉายภาพยนตร์พม่า หรือดนตรีคาราโอเกะ ซึ่งเข้ามาแทนที่เพลงพม่าหรืออินเดีย

แทบทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมนี้ทุกวัน โดยผู้ชายอาจรับประทานอาหารเช้าที่นั่น หรือซื้ออาหารสำหรับทั้งครอบครัว และนำไปรับประทานร่วมกับครอบครัวที่บ้าน ที่แม่หละมาหลวง ซึ่งไม่มีร้านน้ำชา ครอบครัวมุสลิมจะชงเครื่องดื่มรสหวาน และทำขนมเอง และรับประทานที่บ้าน หรือกับเพื่อนฝูง ครอบครัวยากจนที่ไม่มีเงินพอที่จะปฏิบัติตามประเพณีนี้ จะนำข้าว และแกงกะหรี่ที่เหลือจากเย็นวันก่อนมาทอด

อาหารอีกสองมื้อ คือ อาหารกลางวัน และอาหารเย็น ประกอบด้วยข้าวเป็นหลัก และเสริมด้วยแกงกะหรี่เนื้อที่เต็มไปด้วยไขมัน และบางครั้งก็มีไข่เจียว เนื้อสัตว์เป็นอาหารหลักของชนมุสลิม แม้ว่าหลายครอบครัวมีฐานะยากจนและไม่สามารถบริโภคอาหารชนิดนี้ได้บ่อยๆ ครอบครัวส่วนใหญ่สามารถรับประทานเนื้อสัตว์ได้ตั้งแต่สองครั้งต่อสัปดาห์ ไปจนถึงสองหรือสามครั้งต่อเดือน และตามปกติจะรับประทานอาหารคล้ายกับครอบครัวที่ไม่ใช่มุสลิม คือ แกงกะหรี่ถั่ว (บางครั้งก็เติมกระดูกลงไปด้วย) ผักต้ม หรือผัด และน้ำพริก (ทำจากปลากระป๋อง) แต่ยังคงมีความแตกต่างเด่นชัดเกี่ยวกับการบริโภคปลาว่า

การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา

กัมภีร์กูรอรระบุว่า ทารกเพศหญิงควรดื่มนมมารดาจนกระทั่งอายุ 14 เดือน ในขณะที่ทารกเพศชายควรดื่มนมมารดาจนอายุ 18 เดือน แต่ไม่มีข้อกำหนดพิเศษว่าหญิงมีครรภ์หรือมารดาที่ให้นมบุตรควรรับประทาน หรือหลีกเลี่ยงอาหารใดเป็นพิเศษ

เช่นเดียวกับประชากรส่วนอื่นๆ ของชุมชน มารดามุสลิมทั่วไปจะเริ่มป้อนข้าวให้ทารกช่วงระยะนี้ (ป้อนข้าวเปล่าก่อนทารกฟันขึ้น จากนั้นจึงป้อนข้าว และ “แกงกะหรี่” เมื่อทารกฟันขึ้นแล้ว) บางคนยังเลี้ยงทารกด้วยนมผง หรือนมผสมวิตามินและน้ำผึ้ง โดยเฉพาะเมื่อมารดาไม่มีน้ำนมพอเลี้ยงบุตร แต่ที่ศูนย์แม่ลามาหลวง หญิงมุสลิมรายงานว่าเลี้ยงทารกด้วยนมแม่จนถึง แต่ไม่เกิน 2 ปี และจะป้อนน้ำข้าวตั้งแต่อายุ 3-4 เดือน และเพิ่ม “แกงกะหรี่” ให้เมื่ออายุ 2 ปี หลังจากเด็กฟันขึ้นแล้ว

กัมภีร์กูรอรระบุว่าทารกเพศหญิงควรดื่มนมมารดาจนกระทั่งอายุ 14 เดือน ในขณะที่ทารกเพศชายควรดื่มนมมารดาจนอายุ 18 เดือน

หญิงมุสลิมที่กำลังให้นมบุตร และบุตรของเธอ จะหลีกเลี่ยงอาหารบางอย่างเช่น พริก dogfruit พักทอง ปลาบางชนิด เป็นต้น – เพราะเป็นอาหาร “รสแรง” ที่เชื่อกันว่าจะทำให้ร่างกายเจ็บปวด และป่วย แต่มารดาจะเน้นรับประทานวิตามินเป็นพิเศษ ซึ่งได้จากผัก และผลไม้ หญิงมุสลิมเชื่อเช่นเดียวกับประชากรทั่วไปว่าหว่าปลีจะช่วยให้นมมารดานั้นนมมากขึ้น

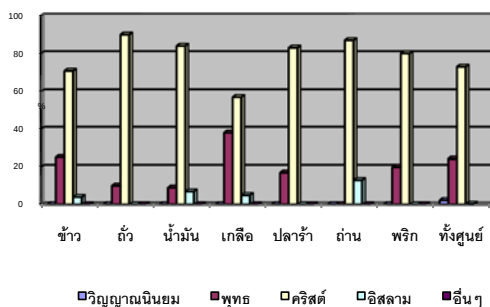
ความจำเป็นพิเศษ

ทีบีบีซีสนับสนุนให้คณะกรรมการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจัดหาอาหารเพิ่มเป็นพิเศษให้แก่คณะกรรมการศูนย์อพยพ (Camp Committees - CC) นอกเหนือจากสิ่งของที่แจกจ่ายให้แก่ผู้ลี้ภัยที่ได้รับประโยชน์ เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์อพยพสามารถตอบสนองเมื่อได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เช่น สำหรับเทศกาลของชุมชน และเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดี

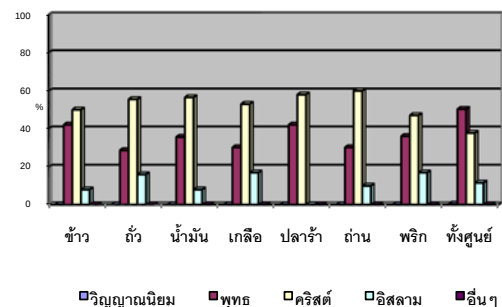
การจัดสรรสิ่งจำเป็นเพิ่มเติมให้แก่โครงการบริหารศูนย์อพยพ เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (CMSP ก.ค. 2552 เทียบกับ TBBC ก.พ. 2553)

แผนภูมิต่อไปนี้ แสดงปริมาณอาหารที่จัดสรรให้แก่ชุมชนแต่ละกลุ่มจำแนกตามศาสนา ระหว่างช่วงเวลานึงเดือน (สถิตินี้รวบรวมขณะที่กำลังพัฒนาฐานข้อมูลของทีบีบีซี ดังนั้น จึงเปรียบเทียบกับสถิติทั่วไปของศูนย์อพยพในระยะหลัง) แผนภูมินี้แสดงว่าชุมชนมุสลิมสามารถเข้าถึงโอกาสที่ควรใช้สำหรับกิจกรรมต่างๆ ยกเว้นที่ศูนย์ปฏิบัติการคัดลดปริมาณสิ่งของที่แจกจ่ายระยะหลังนี้อาจกระทบต่อความสามารถเข้าถึงโอกาสเหล่านี้

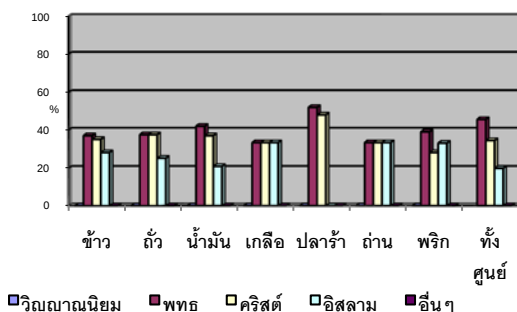
แม่ลามาหลวง

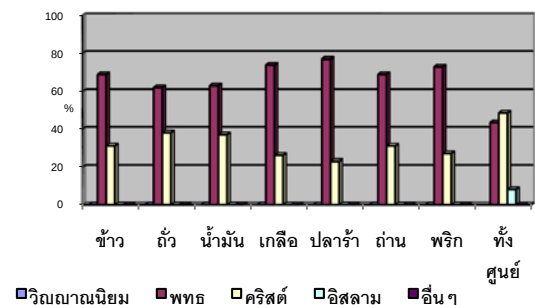
แม่หละ

อัมเปียมใหม่

นุโ

สุขภาพ

จากการหารือกับผู้อาวุโสของชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้แทนสตรี และเยาวชน และการเยี่ยมชมบ้าน ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลได้มากนักว่าชนมุสลิมมีปัญหาสุขภาพที่ต่างจากประชากรส่วนใหญ่ในศูนย์อพยพหรือไม่ (แต่รายงานนี้ได้เสนอข้อมูลร่วมกับข้อมูลด้านอื่นในหมวดอื่นแล้ว)

หัวข้อที่หยิบยกขึ้นมาหารือประกอบด้วย

- ความนิยมการรักษาแบบ “พื้นบ้าน” หรือ “ตะวันตก” มากกว่า - ในด้านความเชื่อ ธรรมเนียมปฏิบัติ และยาที่ใช้
- ความสามารถเข้าถึงการรักษาแบบผู้ป่วยใน ผู้ป่วยนอก และบริการนอกสถานที่
- ความเหมาะสมของบริการ และการรักษาพยาบาลที่จัดให้

ถ้ามีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ถือศาสนาเดียวกันจะช่วยให้ผู้ป่วยมุสลิมกล้าปรึกษาปัญหาสุขภาพที่ละเอียดอ่อนในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยได้

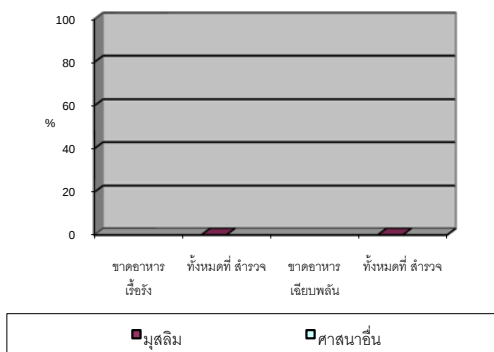
ทฤษฎะหนึ่งที่คนทั่วไปแสดงออก คือ มีแนวทางปฏิบัติเพียงไม่กี่อย่างในศูนย์บริการสาธารณสุข ที่เขาเห็นว่าไม่เหมาะสมกับขนบธรรมเนียมมุสลิม แต่ก็บอกด้วยว่ามีเจ้าหน้าที่มุสลิมจำนวนน้อยที่ทำงานในคลินิก และถ้ามีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ถือศาสนาเดียวกันจะช่วยให้ผู้ป่วยมุสลิมกล้าปรึกษาปัญหาสุขภาพที่ละเอียดอ่อนในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยได้

ดังที่บันทึกไว้ในหมวด “การศึกษา” ปัญหาที่เกิดจากองค์กรพัฒนาเอกชนว่าจ้างเจ้าหน้าที่จากศูนย์อพยพโดยไม่คำนึงถึงความเสมอภาคทางศาสนา ซึ่งสาเหตุหลักมาจากชนมุสลิมจำนวนมากขาดคุณสมบัติด้านการศึกษาที่หน่วยงานเหล่านี้กำหนด โดยเฉพาะความรู้ภาษากะเหรี่ยง และอังกฤษ – และนี่คือปัญหาในการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะภาษาที่ใช้สอน

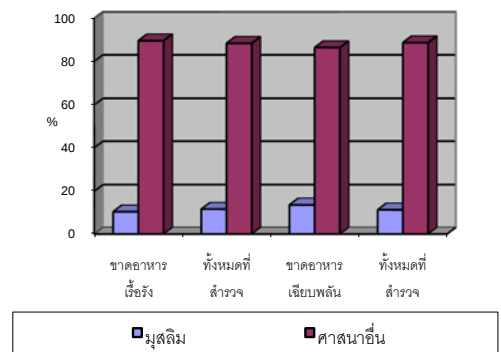
แผนภูมิข้างได้นี้แสดงสถิติเกี่ยวกับระดับภาวะขาดอาหาร ที่พบจากการสำรวจโภชนาการประจำปีสำหรับเด็กอายุ 6 เดือน ถึง 5 ปี ซึ่งจัดทำโดยองค์กรบริการสาธารณสุข แต่สถิตินี้สะท้อน “ระดับความมั่นใจ” ที่ต่ำ เนื่องจากจำนวนบุคคลที่สำรวจยังน้อยเกินไป ตัวอย่างเช่น จากจำนวนทารก 4,822 คน ที่สำรวจทั้งพื้นที่ชายแดนเพื่อตรวจหาภาวะขาดอาหารเรื้อรังรวม (Global Chronic Malnutrition – GCM) มีเพียง 215 รายที่ระบุตัวว่าเป็นมุสลิม และในจำนวนนี้พบว่า 60 ราย มีภาวะขาดอาหารเรื้อรังรวม (27.9%, +/- 6%) เช่นเดียวกับภาวะขาดอาหารเฉียบพลันรวม (Global Acute Malnutrition – GAM) จากจำนวน 4,957 ที่สำรวจ เพียง 220 รายเป็นมุสลิม และในจำนวนนี้พบว่า 10 รายมีภาวะขาดอาหารเฉียบพลันรวม (4.5%, +/- 2-3%) กระนั้นก็ดี สถิตินี้ก็แสดงให้เห็นว่าเด็กมุสลิมอายุต่ำกว่า 5 ปี มีภาวะขาดอาหารเฉียบพลันในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กอื่นๆ ในกลุ่มตัวอย่าง

เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่พบภาวะขาดอาหารเรื้อรัง/เฉียบพลัน เทียบกับประชากรทั้งหมดที่สำรวจ จำแนกตามศาสนา (TBBC กุมภาพันธ์ 2553)

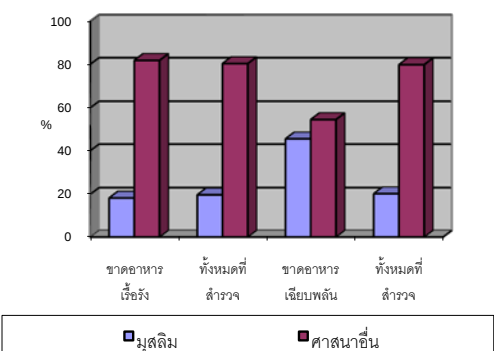
แม่แลมหลวง

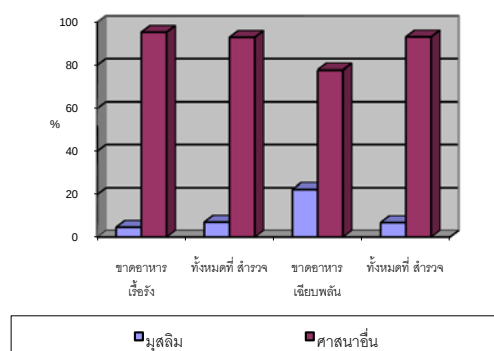
แม่หละ

อู้มเปี้ยม

นุโพ

นอกจากนี้ ยังมีโครงการป้องกันโรคจำนวนหนึ่งที่ดำเนินการในศูนย์อพยพ หนึ่งในโครงการเหล่านี้ คือ โครงการกีฬาขององค์กร Right To Play (RTP) ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อ “เพิ่มพัฒนาการด้านสุขภาพของเด็ก และเยาวชนผ่านทางโครงการกีฬาและการเล่น”

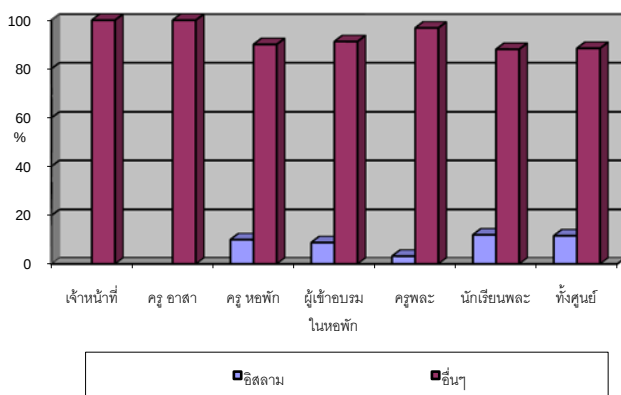
ต่อไปนี้เป็นสถิติของการรวมกลุ่มของผู้ที่ถ้อยในกิจกรรมของ RTP จำแนกตามศาสนา (ขณะที่เขียนรายงานนี้ RTP ไม่ได้จัดกิจกรรมในศูนย์แม่ลามหาหลวง)

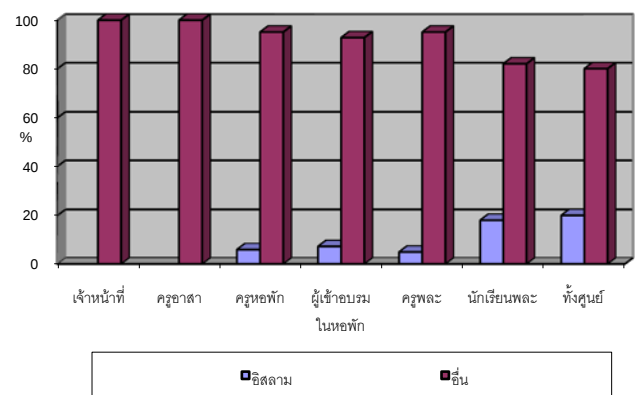
มัสยิด – ศูนย์กลางทางสังคมของชุมชน (ศูนย์นูโพน, 2552)

การเข้าร่วมในโครงการของ Right To Play เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (RTP/TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

แม่หละ

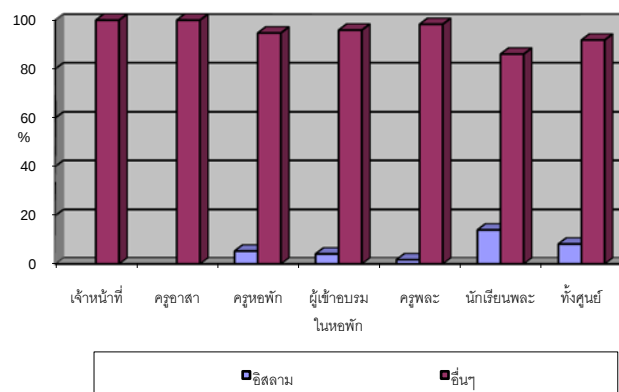

อุมเปียมใหม่

NP

นูโพน

การศึกษา

ประเภทโรงเรียน

ลักษณะของการศึกษาที่เด็กชาวมุสลิมได้รับ แบ่งออกได้เป็นสี่ประเภทใหญ่ๆ

- โรงเรียนของชุมชนกระแสนหลัก ที่สอนหลักสูตรมาตรฐาน (ดำเนินการภายใต้การควบคุมขององค์กรจัดการด้านการศึกษาของคณะกรรมการผู้ลี้ภัยชาวเคเรี่ยง (Karen Refugee Committee's Education Entity – KRCEE)
- โรงเรียนสอนหลักสูตรผสมที่ก่อตั้งโดยชุมชนมุสลิม ซึ่งสอนทั้งวิชามาตรฐาน และหลักศาสนา โรงเรียนเหล่านี้ เน้นสอนศาสนา และเพิ่มวิชาพิเศษไว้ในหลักสูตรด้วย เช่น ภาษาพาร์ซี และอาหรับ การสอนใช้เวลา 10 ปี และ เป็นการศึกษาที่ต้องเรียนเพื่อจะเป็นอิหม่าม
- Pondoks – โรงเรียนประจำตามธรรมเนียมอิสลาม ซึ่งรับเฉพาะนักเรียนชายตั้งแต่อายุ 7 ปี และต้องศึกษานานประมาณ 10 ปี หลังจากสำเร็จการศึกษา นักเรียนมัก ออกไปศึกษาด้านศาสนาที่นอกศูนย์อพยพ นักเรียนบางคนเข้ารับการศึกษามากถึงสามปีเพื่อท่องจำคัมภีร์กุรอ่าน 30 บท (หลังจากนั้น เขาจะถูกเรียกว่า Hafiz) นักเรียนอื่นๆ จะศึกษาต่อไปในสาขา Mawlawi เพื่อเรียน Fiqh (กฎหมายอิสลาม) และภาษาอาหรับ ไวยากรณ์ และการตีความคัมภีร์กุรอ่าน
- หลักสูตร Maktab – สอนศาสนา ด้วยการศึกษามาก่อนท่องจำคัมภีร์กุรอ่านเป็นหลัก หลักสูตรนี้เรียนในเวลาเช้าตรู่ และเวลาเย็น และเป็นหลักสูตรที่เรียนเพิ่มขึ้นจากการศึกษาเต็มเวลาในโรงเรียนอื่น

อิหม่ามนำเด็กไปเรียนที่ Maktab (ศูนย์ฯ โท, 2552)

นอกจากการสอนศาสนาในโรงเรียน ชาวมุสลิมที่สนใจจะเป็นผู้เชี่ยวชาญศาสนาอิสลาม หรืออิหม่าม จะต้องเข้ารับการอบรมอีกอย่างน้อยสี่เดือน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับสูง ซึ่งจัดขึ้นในศูนย์อพยพ หรือบ่อยครั้ง ในชุมชนมุสลิมนอกศูนย์อพยพ การศึกษานี้สอนให้รู้จักกับหลักกฎหมายชาเรีย เพื่อยุติข้อพิพาทเล็กๆ น้อยๆ และเป็นข้อบังคับสำหรับการเป็นสมาชิกในคณะกรรมการจัดการมัสยิดในศูนย์อพยพ มีรายงานด้วยว่าชาวมุสลิมในส่วนอื่นๆ ของประเทศไทย พม่า และในที่อื่นๆ ก็เข้ารับการอบรมด้านศาสนาเพื่อจุดประสงค์นี้

การเข้าถึง และการรวมกลุ่ม

ชนมุสลิมเผชิญกับความท้าทายหลายด้านในโรงเรียนกระแสหลักของชุมชน และมีความท้าทายที่ต้องเผชิญในด้านอื่นๆ ด้วย ความท้าทายเหล่านี้แบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสถาบัน

ความท้าทายด้านสังคมและวัฒนธรรม

ความท้าทายเหล่านี้ปรากฏให้เห็นในหลายด้าน

- ดังที่อธิบายไว้ข้างต้นในหัวข้อ “สังคมและวัฒนธรรม/การสมรส” เนื่องจากชุมชนมุสลิมกำหนดบทบาทของคนแต่ละเพศไว้อย่างชัดเจน จึงมีความคาดหวังให้เด็กหญิงปฏิบัติภาระหน้าที่ของตน และทำงานบ้าน ซึ่งบ่อยครั้งถือว่าสำคัญมากกว่าการสำเร็จการศึกษาระดับสูง ด้วยเหตุนี้ จึงมีเด็กหญิงมุสลิมเข้าเรียนในระดับต่ำกว่าเด็กชาย โดยเฉพาะในชั้นมัธยมปลาย และอุดมศึกษา
- การแต่งกายตามข้อกำหนดของคัมภีร์กุรอ่านอย่างเคร่งครัดเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากโรงเรียนในชุมชนค่อนข้างยึดหยุ่นเกี่ยวกับข้อบังคับในการแต่งเครื่องแบบ และนักเรียนมุสลิมต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าพวกเขเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากนี้ครอบครัวมุสลิมยังต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย เพราะค่าสอนทางศาสนา กำหนดให้บุตรของเขาต้องสวมกระโปรงยาว/กางเกงขายาว และเสื้อแขนยาว

โรงเรียนอิสลาม (ไม่ระบุสถานที่)

- เด็กเล็กหลายคนบอกว่าการเข้าเรียนทั้งในหลักสูตรมาตรฐานของชุมชน และการเรียกหลักศาสนาเพิ่มเติมในชั้นเรียน Maktab นั้นทำให้เขาต้องเรียนถึงวันละ 10 ชั่วโมง แม้ว่าเด็กไม่ได้ระบุชัดเจนว่านี่คือความท้าทายอย่างหนึ่ง แต่ก็สร้างความล้าให้แก่เด็กที่ต้องพยายามเรียนให้สำเร็จตามความคาดหวัง และขัดต่อแนวทางปฏิบัติสากลด้านการศึกษา
- เด็กต้องพักการเรียนทุกวันศุกร์เพื่อไปสวดภาวนาในเวลาเที่ยงวัน (ซึ่งเด็กอาจต้องพักการเรียนตั้งแต่ 11.00 น. ถึง 14.00 น.) แม้ว่าไม่มีรายงานว่าปัญหาในการขออนุญาตพักการเรียน
- เครื่องแต่งกาย และศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กมุสลิมถูกรังแก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการล้อเลียนด้วยวาจา

ความท้าทายด้านสถาบัน

อุปสรรคสำคัญในด้านนี้ คือ ภาษาที่ใช้ในการสอนในโรงเรียนกระแสหลักที่สอนหลักสูตรมาตรฐาน แม้ว่าในความเป็นจริง ครูจะใช้ภาษาผสมในชั้นเรียน แต่ก็มีรายงานว่านี่คืออุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ของมีประสิทธิผล โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มประชากรที่ไม่ค่อยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชน และผู้ลี้ภัยรายใหม่ที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ ดังนั้น นักเรียนมุสลิม และนักเรียนอื่นๆ ที่ไม่ได้พูดภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาแรกจึงมักสับสน และมักจะลาออกจากโรงเรียนหลังจากไม่ผ่านการสอบของคณะกรรมการ (เมื่ออายุ 9-10 ปี และ 13-14 ปี) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในศูนย์อพยพ นี่คือนโยบายที่ได้รับรายงานว่าเป็นปัญหาในโรงเรียนที่ดำเนินการโดย KNU ในภาคตะวันออกของประเทศพม่า³⁸

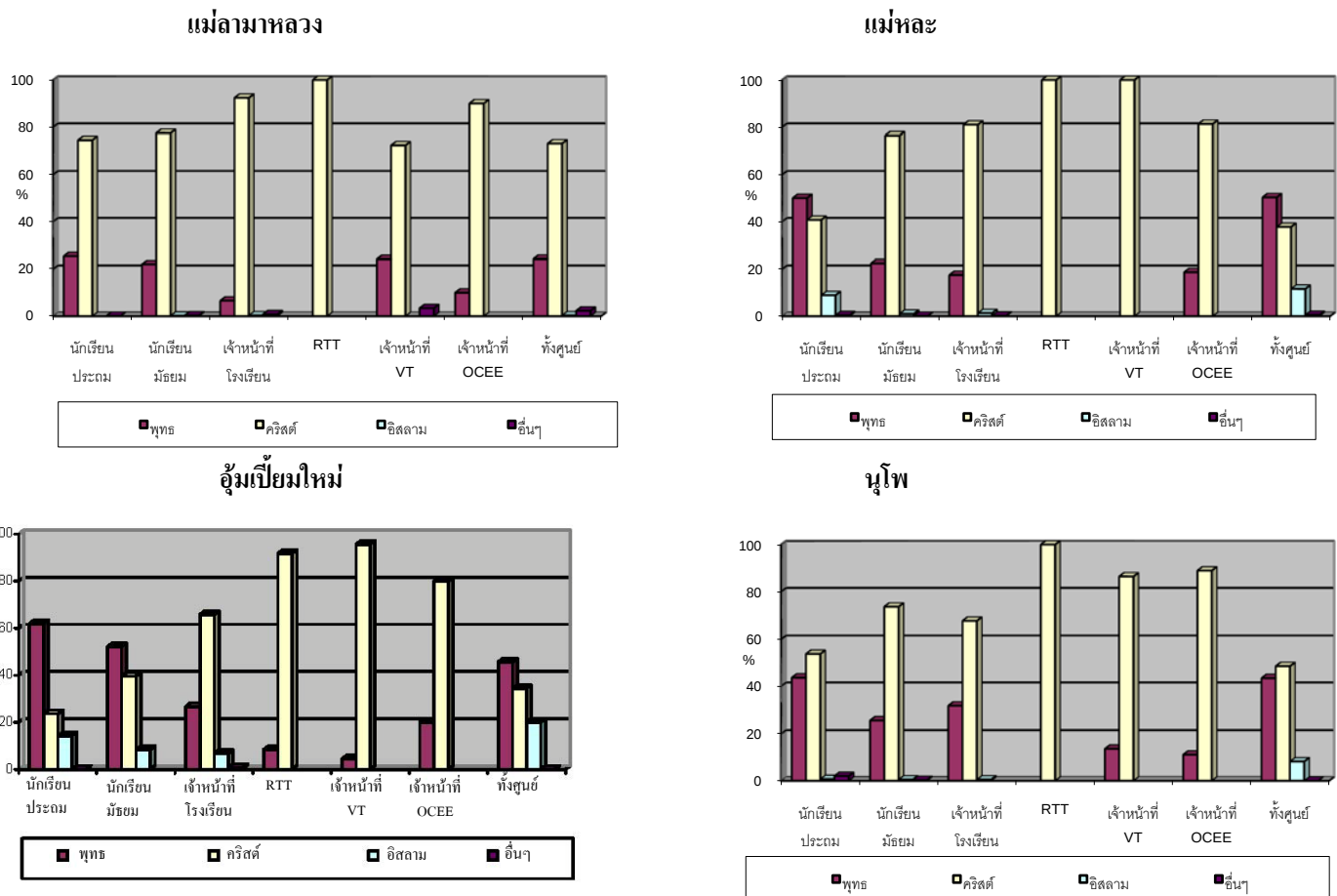
สำหรับเด็กมุสลิมที่อยู่ในศูนย์อพยพ “เป็นเวลานาน” – โดยเฉพาะกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “กะเหรี่ยงมุสลิม” ภาษาในการสอนไม่ใช่ความท้าทายมากนัก แม้ว่ากระในการศึกษาเพื่อให้สามารถใช้ภาษาต่างๆ ได้ถึง 5 ภาษา (พม่า อังกฤษ กะเหรี่ยง ไทย และอูรดู) เพิ่มความกดดันมากขึ้นให้แก่พัฒนาการด้านการศึกษานักเรียนมุสลิม และยังเป็นปัญหามากขึ้นในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรผสม ซึ่งบ่อยครั้งสอนภาษาพาร์ซี และอาหรับด้วย (หมายความว่าเด็กต้องเรียนภาษาทั้งหมดถึง 7 ภาษา)

ผู้แทนมุสลิมระบุความท้าทายอีกประการหนึ่งอีกด้วย คือ ค่าลงทะเบียนในโรงเรียน และบิดามารดาที่การศึกษาต่ำจะไม่คาดหวังให้บุตรของตนได้รับการศึกษาสูง แต่นี่คือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ลี้ภัยกลุ่มอื่นในศูนย์อพยพเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังน่าสังเกตด้วยว่า เนื่องจากอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาและการรวมกลุ่ม ผู้แทนมุสลิมในทุกศูนย์อพยพจึงแสดงความห่วงใยว่าองค์กรเพื่อนมนุษยธรรมไม่ให้ความสนใจมากพอกับความไม่เสมอภาคทางศาสนาในการจ้างเจ้าหน้าที่ และปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นเพราะชนมุสลิมส่วนใหญ่ขาดคุณสมบัติด้านการศึกษาที่องค์กรเหล่านี้กำหนด โดยเฉพาะทักษะในการใช้ภาษากะเหรี่ยง และภาษาอังกฤษ

แผนภูมิต่อไปนี้แสดงข้อมูลการเข้าเรียนของเด็กในโรงเรียนกระแสหลักของชุมชนที่สอนหลักสูตรมาตรฐาน และเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา โดยจำแนกตามศาสนา สำหรับปีการศึกษา 2552-2553 และแสดงว่ามีเด็กมุสลิมจำนวนน้อยในโรงเรียน และจำนวนน้อยยิ่งกว่าในการศึกษาระดับมัธยม แต่จำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติต่อไปเกี่ยวกับกรจำแนกกลุ่มอายุของประชากรศาสนาต่างๆ ทั้งศูนย์อพยพ เพื่อจะได้ข้อสรุปที่แน่นอน

การเข้าเรียนและเจ้าหน้าที่ สำหรับปีการศึกษา 2552/53 เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (KRCC/TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

³⁸ ผู้แทนของ ABMU ระบุว่า “...การรวมภาษากะเหรี่ยงไว้ในหลักสูตรสำหรับเด็กมุสลิม” นั้น “ช่วยได้” แต่ “ยากสำหรับเด็กที่จะทำความเข้าใจ” และ “จึงเกิดผลลัพธ์ที่น่าเสียดาย เมื่อเด็ก ๆ ไม่ต้องการศึกษาต่อหลังจากสอบตก” Thein Lwin, Barnabas and Nan Lung, ‘Children’s Opportunity to Learn in the Ethnic Nationality Areas in Burma’, April 2001’ at <http://www.educationburma.org/Paper%203%20Children%20to%20Learn.htm>.

หอพักนักเรียน

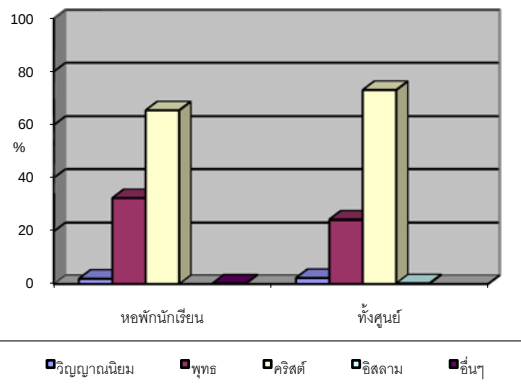
ในศูนย์อพยพมีหอพักสองประเภท คือ หอพักสำหรับผู้พักพิงในศูนย์อพยพ (ส่วนใหญ่เป็นหอพักในสังกัดของโรงเรียนอุดมศึกษา หรือโรงเรียนสอนศาสนา) และหอพักสำหรับเด็กจากภายนอกศูนย์อพยพ (เนื่องจากปัญหาทางการเงิน หรือเพราะขาดโอกาสทางการศึกษาในภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท) แต่งานวิจัยนี้ไม่ครอบคลุมการสำรวจปัจจัยผลักดันในการย้ายถิ่น ซึ่งทำให้เกิด “นักเรียน IDP” เหล่านี้

สำหรับนักเรียนกลุ่มหลังนี้ ตามปกติผู้ที่มีญาติอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพแล้วมักหาที่พักอาศัยในศูนย์อพยพได้ แต่นักเรียนจำนวนมากไม่มีญาติในศูนย์ฯ จึงต้องหาที่พักที่อื่น รวมถึงผู้ดูแล และช่วยเหลือ แผนภูมิสองชุดต่อไปนี้แสดงจำนวนผู้อาศัยในหอพักโดยจำแนกตามศาสนา แผนภูมิชุดแรกแสดงจำนวนผู้อาศัยทั้งหมด แผนภูมิชุดที่สองแสดงจำนวนที่องค์กร COERR ระบุว่าเป็นเด็กที่ไม่มีผู้ปกครองในศูนย์อพยพ แผนภูมิทั้งสองชุดแสดงว่ามีเด็กมุสลิมจำนวนน้อยที่ใช้บริการหอพัก เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

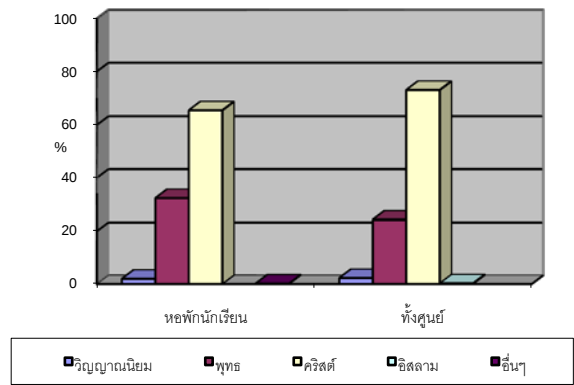
- หอพักส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือ “นักเรียน IDP” ซึ่งส่วนใหญ่มาจากกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่มุสลิม
- หอพักจำนวนหนึ่งมีลักษณะเชิงศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของศาสนาคริสต์
- หอพักต่างๆ มักใช้ระบบปรุงอาหาร และรับประทานอาหารรวมกัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาสำหรับชนมุสลิมที่มีข้อบ่งคับเกี่ยวกับอาหาร
- เด็กมุสลิมจำนวนมากที่เข้ามาศึกษาในศูนย์อพยพโดยปราศจากผู้ปกครอง เข้ามาเพื่อศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนา และโรงเรียนเหล่านี้มีระบบจัดการที่พักอาศัยซึ่งอยู่ภายนอก “ระบบหอพัก” และตามปกติจะให้เด็กมุสลิมพักอาศัยกับผู้นำศาสนา หรืออยู่ที่มัสยิด

จำนวนรวมนักเรียนในหอพัก เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC กุมภาพันธ์-มีนาคม 2553)

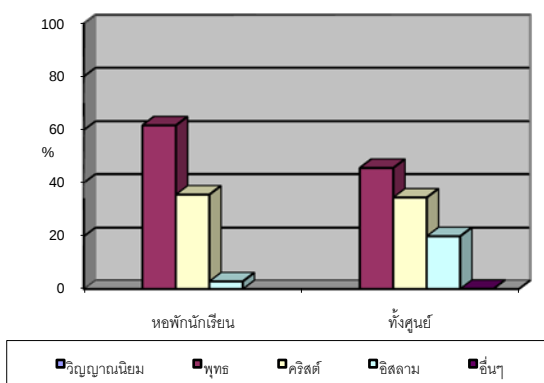
แม่ลามหาหลวง

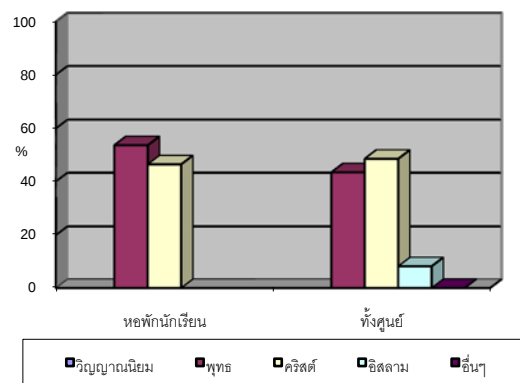
แม่หละ

อู๋มเปี่ยมใหม่

นุโ

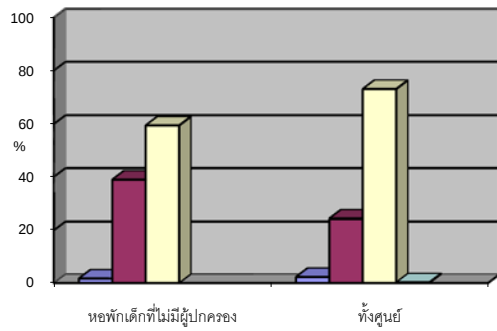

หมายเหตุ : มีหอพักมุสลิมในศูนย์แม่หละ อู๋มเปี่ยมใหม่ และนุโ ในศูนย์นุโ มีหอพักที่อยู่ในสังกัดของมัสยิดกลาง แต่ไม่รวมอยู่ในสถิติของ TBBC หรือ COERR เนื่องจากการให้ที่พักชั่วคราวแก่เด็กที่มาอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพ เพื่อศึกษาศาสนา

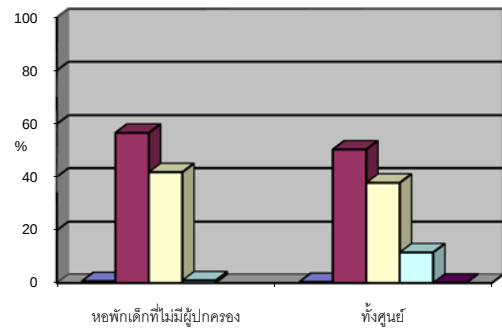
บ้านเด็กกำพร้าอิสลามที่แม่หละ (Islamic Orphans Boarder - IOB) และ Darool U Loom ในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ รวมอยู่ในกิจกรรมติดตามสถานการณ์ของ TBBC และ COERR

เด็กไม่มีผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในหอพัก เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (COERR/TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

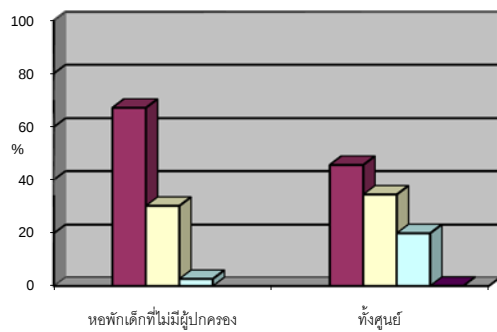
แม่ลามหาหลวง

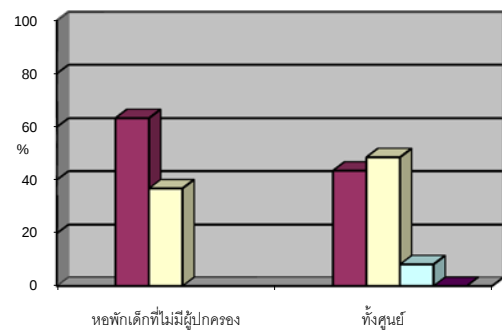
แม่หละ

อ้อมเปี่ยมใหม่

นุโพ

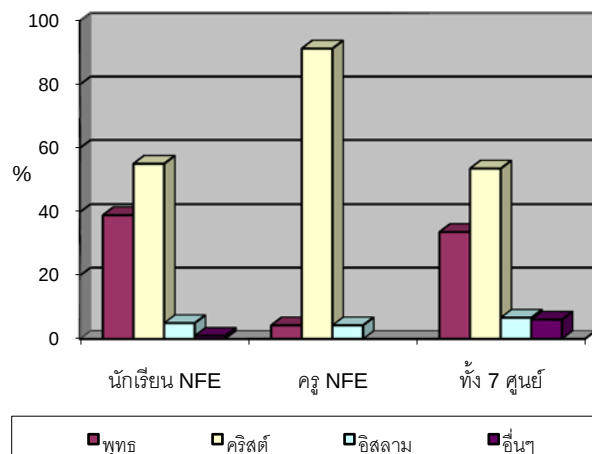

การศึกษานอกโรงเรียน (NFE)

นอกจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ในศูนย์อพยพมีโครงการศึกษานอกโรงเรียนต่างๆ เพื่อเป็นทางเลือก และ/หรือ โอกาสในการศึกษาเพิ่มเติม องค์กรหลักที่จัดโครงการศึกษาเหล่านี้ขึ้นในศูนย์อพยพที่ผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง คือองค์กร ZOA Refugee Care แม้ว่าสถิติข้างได้นี้รวมศูนย์อพยพที่ไม่มีชุมชนมุสลิม แต่สถิติก็เปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาในโครงการนี้ โดยจำแนกตามศาสนา และเปรียบเทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ

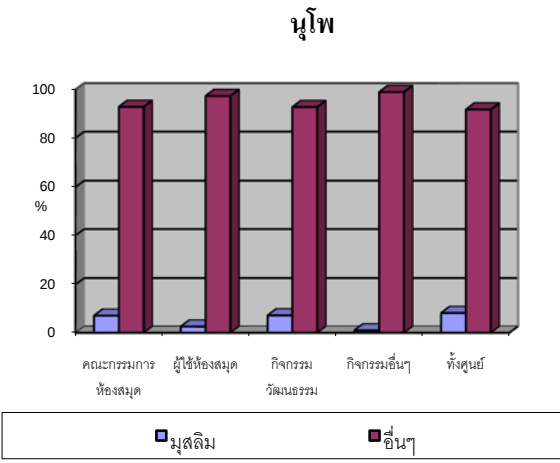
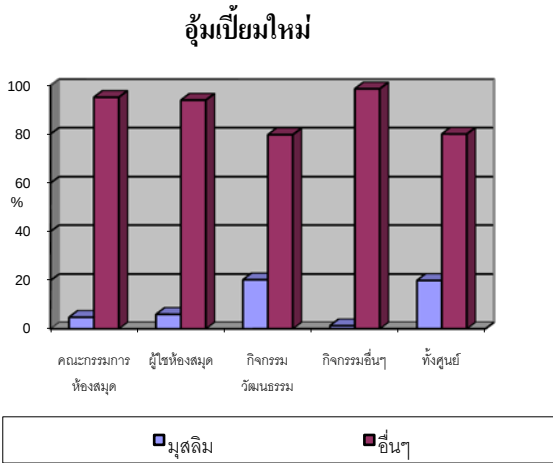
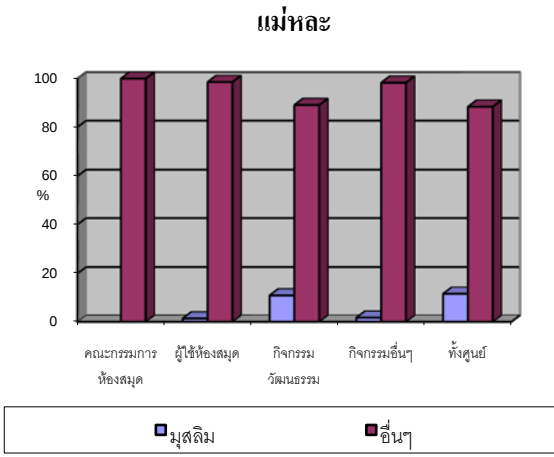
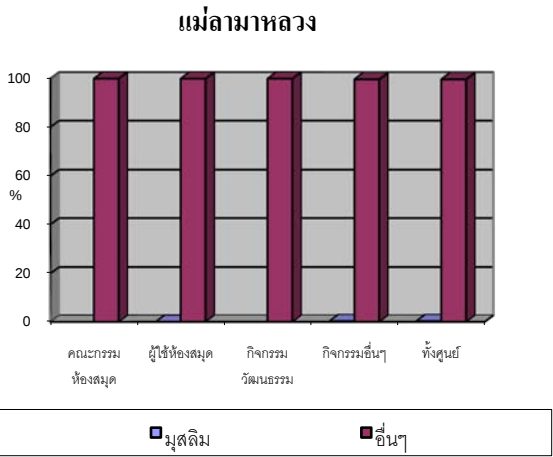
นักเรียน และครูในโครงการการศึกษานอกโรงเรียน เทียบกับประชากรในศูนย์อพยพชนกะเหรี่ยง 7 แห่ง จำแนกตามศาสนา (ZOA, KRC-EE/TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

ศูนย์อพยพชนกะเหรี่ยงทุกแห่ง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือโครงการขององค์กร SVA ซึ่งกำหนดเป้าหมายไว้ว่า “เพื่อพัฒนาค่านิยม ทักษะ และความรู้ของเด็ก ตามสิทธิของเขาที่จะได้รับการศึกษา และสอดคล้องกับมรดกทางวัฒนธรรมของเขา โดยกลุ่มเป้าหมายแรกคือ เด็กที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยใช้โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน” แผนภูมิต่อไปนี้แสดงสัดส่วนของผู้เข้าร่วมในกิจกรรมของ SVA โดยจำแนกตามศาสนา น่าสังเกตว่ามีชนมุสลิมเข้าร่วมในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมในระดับสูง

การร่วมในโครงการของ SVA เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (SVA/TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

ชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ ระบุว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนมุสลิมส่วนใหญ่แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การค้าขาย และงานบริการ และการเลี้ยงปศุสัตว์ เนื่องจากหลายองค์กรได้จัดโครงการเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือน (รวมถึงเพิ่มปริมาณสารอาหารที่บริโภค) รายงานนี้จึงรวมหัวข้อไว้ในหมวดปศุสัตว์

การค้าขาย และงานบริการ

ในศูนย์อพยพ ชนมุสลิมค้าขายเป็นกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจ และจะพบเห็นชนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ในตลาด และในการเร่ขายสินค้า และมีการเคลื่อนย้ายสินค้าจำนวนมากระหว่างศูนย์การค้าในเมืองและศูนย์อพยพ ชนมุสลิมไม่ได้ยึดครองธุรกิจภาคบริการทั้งหมด แต่จะทำงานบริการบางอย่าง เช่น ซ่อมนาฬิกา ร่ม และจักรยาน

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาชุมชนมุสลิมที่แบ่งเป็นสามกลุ่มย่อย (ดูหมวด “วิถีชีวิตและระบอบนิยม สังคมและวัฒนธรรม” ข้างต้น) มุสลิมกลุ่มที่สอง และที่สาม เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้เป็นหลัก คือ “ชนมุสลิมจากภาคกลาง และภาคตะวันตกของประเทศพม่า” และ “ชนมุสลิมจากประเทศไทย”

มีหลายปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชนมุสลิมมีความเชี่ยวชาญด้านธุรกิจ คือ การติดต่อกับศูนย์การค้าในเมืองของประเทศไทย การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ค้าขาย ในโครงการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ดังนั้น จึงเดินทางได้สะดวก นอกจากนี้ จุดขึ้นที่ดูเหมือนไม่สนใจการเมือง ทำให้คนเหล่านี้แยกตัวออกจากชาวพม่าที่ต่อต้านรัฐบาลพม่า ซึ่งถูกจำกัดความเคลื่อนไหวมากขึ้น

กิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้มีอิทธิพลมากต่อพลวัตของชุมชน ตัวอย่างเช่น เมื่อเดือนกรกฎาคม 2547 แกนนำผู้ลี้ภัยร้องเรียนต่อผู้แทนของ UNHCR เกี่ยวกับ “ปัญหาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่พึงประสงค์ในศูนย์อพยพ” โดยเฉพาะในศูนย์แม่หละ เขาระบุว่า “ตั้งแต่ผู้ลี้ภัยรายใหม่เดินทางเข้ามาจากรอบเมืองเมียวดี – นักธุรกิจมุสลิมหลายคน – มี ‘เบงกอลน้อย’ ผุดขึ้นมามากมาย พร้อมกับพวกที่เรียกว่าผู้ลี้ภัยทางเศรษฐกิจที่หาเงินด้วยการซื้อขายสินค้า”³⁹ แต่ปรากฏการณ์นี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเศรษฐกิจที่มั่นคงและมีพลวัตในศูนย์อพยพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างโอกาสหาเลี้ยงชีพในชุมชนที่เคยถูกผู้บริจาค และเจ้าหน้าที่ของประเทศเจ้าภาพ มองว่าค่อนข้างนิ่ง

ฐานะทางการเงินที่แท้จริง

แม้จะดูเหมือนว่าร้านค้า และเจ้าของร้านค้า มีฐานะการเงินดี โดยเฉพาะในศูนย์อพยพที่มีระบบสาธารณสุขของไทยสนับสนุน แต่ความเป็นจริงไม่ใช่เช่นนั้น เพราะเงินที่ลงทุนเป็นของผู้อื่น ร้านค้าจำนวนมากพึ่งเงินเชื่อในการทำธุรกิจ โดยนักธุรกิจไทยเป็นผู้จัดส่งสินค้าทั้งหมดให้ล่วงหน้า และเจ้าของร้านต้องชำระค่าสินค้าที่ขายได้ระหว่างเดือนให้นักธุรกิจเหล่านี้ ก่อนจะนำสินค้างวดใหม่มาส่งให้ ร้านค้าขนาดเล็กก็ทำธุรกิจภายใต้ข้อตกลงเช่นนี้ แต่ส่วนใหญ่รับสินค้าจากร้านค้าขนาดใหญ่ในศูนย์อพยพ

ร้านขายของชำในศูนย์ผู้ลี้ภัยใหม่ (ช่างภาพนิรนาม)

ในศูนย์แม่หละมาหลวง ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้จากการค้าปลีก โดยเจ้าของร้านค้าได้รับสินค้าจากพ่อค้าที่แม่สามแลบและแม่สะเรียง ร้านค้าที่ศูนย์แม่หละ อู๋มเปี้ยมใหม่ และนูโพ ต้องพึ่งธุรกิจแม่สอดเป็นหลัก แม้ว่าร้านค้าที่อยู่ในส่วนปลายของระบบ ต้องอาศัยเครือข่ายที่เล็กกว่าทั้งในเมืองใกล้เคียง และในศูนย์อพยพเอง (ในศูนย์แม่หละ ผ่านพ่อค้าในแม่ระมาดและท่าสองยาง ในศูนย์อู๋มเปี้ยมใหม่ ผ่านพ่อค้าในอำเภอพบพระ และในศูนย์นูโพ ผ่านพ่อค้าในอำเภออุ้มผาง) คนที่ได้กำไร คือ “พ่อค้าคนกลาง” เหล่านี้...

อัตราผลกำไรที่ได้แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าที่ขาย แต่ส่วนใหญ่จะคิดอัตราเท่ากับตลาดใหญ่ เช่น :

- อาหารสำเร็จรูป และเครื่องใช้เพื่อสุขอนามัยส่วนตัว จะคิดตามระบบขายส่งคือ “ซื้อ 10 ได้ 12” ซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วเขตชนบทของประเทศไทย และพม่า (ขายสินค้า 12 ชิ้นโดยคิดราคาปลีกสำหรับ 10 ชิ้น เพื่อให้ผู้ค้าปลีกมีกำไรร้อยละ 20)
- เสื้อผ้า และของใช้ในครัวเรือนมักเพิ่มราคาร้อยละ 25

ธุรกิจขายโรตี่เคลื่อนที่ (ศูนย์นูโพ, 2552)

ตามปกติ นักธุรกิจในเมืองที่ขายสินค้าเงินเชื่อ จะส่งสินค้าไปยังศูนย์อพยพ และบวกค่าขนส่งเข้าไปเป็นต้นทุนของสินค้า นักธุรกิจที่ฐานะร่ำรวยกว่า และ/หรือ พวกที่ทำธุรกิจ “อย่างจริงจัง” ในศูนย์อพยพจะซื้อ (ด้วยสินค้าเงินเชื่อ) หรือเช่ายานพาหนะเป็นของตนเอง เพื่อขนส่งสินค้าจากในเมือง ดังนั้น จึงซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงกว่าแน่นอน เมื่อใดที่ทำได้ นักธุรกิจที่อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพจะถอนทุนคืนจากการเดินทางเข้าเมืองให้มากที่สุด ด้วยการจัดบริการขนส่งของและคนเข้าไปในเมือง (เช่น ส่งสินค้าไปซ่อมเมื่อไม่สามารถซ่อมในศูนย์อพยพได้ หรือนำถังน้ำมันไปเติม และขนส่งผู้โดยสาร เป็นต้น) นอกจากนี้ ยังมีบริการซื้อสินค้าจากในเมืองตามคำสั่ง และบวกค่าบริการไว้ในราคาสินค้า

ก่อนจะมีโครงการตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม ผู้ค้าปลีกมุสลิมที่อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพจะใช้เครือข่ายของชนมุสลิมในเมืองเพื่อช่วยพัฒนาธุรกิจของตน แต่หลังจากเกิดปัญหาผู้ลี้ภัยไม่ชำระคืนสินค้าก่อนเดินทางไปประเทศที่สาม และเป็นปัญหาที่เพิ่มขึ้นมาก บัดนี้ พ่อค้ามุสลิมจากประเทศไทยจึงไม่ค่อยยอมให้สินค้าเงินเชื่อ เมื่อพิจารณาบรรยากาศการลงทุนในศูนย์อพยพในระยะยาว ทำให้สังเกตเห็นว่าชุมชนนักธุรกิจไทย-จีน ในแม่สอด กำลังเข้ามาเติมช่องว่างนี้ โดยเฉพาะในศูนย์แม่หละ นักธุรกิจเหล่านี้พร้อมจะ “ขอมหาทุนเล็กน้อย” เพื่อแลกกับการเข้ามามีบทบาทสำคัญและยั่งยืนใน “ตลาดเกิดใหม่” นี้ ไม่มีรายงานว่าพ่อค้าไทยยึดมั่นจนหักการรับแจกสิ่งของของเจ้าของร้านเป็นหลักประกันสินค้าเงินเชื่อ

³⁹ Hugo Rami, ‘Mission Report: Mae Sot, ML Camp, NP Camp, Umpiem Camp, 19-24 July 2004’, United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Regional Office for Thailand, Cambodia, Laos and Vietnam, Bangkok, 28 July 2004, p. 3.

ทำงานนอกศูนย์อพยพ ซึ่งเพื่อลดความเสี่ยงจากการถูกจับกุมและส่งตัวกลับประเทศ ผู้พักพิงในศูนย์ฯ สามารถขอเอกสารเดินทางจากทางไทย (โดยจ่าย 100-150 บาท สำหรับการเดินทาง 3-7 วัน ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางทะเบียนของผู้พักพิง) เมื่อเปรียบเทียบค่าจ้างรายวันที่ผู้พักพิงสามารถได้รับจากการทำงานระหว่างช่วงเวลาสั้นๆ นี้ (50-100 บาท) และค่าเอกสารและการเดินทางแล้ว ระบบสมนาคุณภายในศูนย์อพยพ (ตามรายละเอียดข้างต้น) และผลกระทบจากระบบนี้อาจเป็นภัยคุกคามการหาเลี้ยงชีพและผลกำไร ในระดับต่ำกว่าทางเลือกอื่นๆ ในการหาเลี้ยงชีพ

ระบบที่มีอยู่ในปัจจุบันในศูนย์แม่หละ คือ ทุกเดือน เจ้าหน้าที่ผู้ลี้ภัยจะรวบรวมเงินจากเจ้าของร้านค้าตามจำนวนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และจากกิจการอื่นๆ ในศูนย์อพยพ เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ไทย จำนวนเงินจะขึ้นอยู่กับขนาดและประเภทของกิจการ โดยกิจการขนาดเล็กที่สุดที่ใช้บ้านเป็นสถานประกอบการจะจ่ายในอัตรา 10-30 บาท ต่อเดือน ในขณะที่ธุรกิจพาณิชย์ขนาดใหญ่จะต้องจ่ายถึง 500 บาท ถ้าธุรกิจไม่ดี ก็สามารถผ่อนผันการจ่ายเงินได้ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ลี้ภัยถูกคาดหวังให้หาเงินสมนาคุณให้ได้เท่าเดิมทุกเดือนก็ตาม เมื่อเทียบกันแล้ว ชนมุสลิมในศูนย์ฯ โพรายงานว่าไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนั้นที่นี้ องค์ประกอบนี้ของเศรษฐกิจควรได้รับการวิจัยต่อไป เพื่อให้เข้าใจได้อย่างถ่องแท้ถึงขอบเขตของสถานการณ์ และผลกระทบต่อการหาเลี้ยงชีพ

สำหรับธุรกิจอื่นที่ไม่จำกัดเฉพาะชนมุสลิม ก็มีรายจ่ายอื่นๆ เช่น ยานพาหนะต้อง “จดทะเบียน” ค่าจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ในแต่ละปีที่ศูนย์แม่หละในปัจจุบัน คือ 500 บาทต่อปี ค่าไฟฟ้าจากสายเมนเข้าไปยังศูนย์อพยพราคาเท่ากับ 5.7 บาท ต่อหน่วย แม้ว่าผู้พักพิงที่มีเครื่องปั่นไฟเป็นของตนเองจะคิดค่าไฟฟ้าจากผู้ที่ใช้ไฟฟ้าในราคา 10-12 บาท

ปลุสตัดว์...

แม้จะมีโครงสร้างที่ไม่เด่นชัดสำหรับการค้าขายกิจกรรมหาเลี้ยงชีพด้วยการเพาะพันธุ์และเลี้ยงสัตว์ก็เป็นอาชีพเฉพาะของชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพที่ตากเช่นกัน โดยเฉพาะการเลี้ยงวัวและแพะ (คนกลุ่มอื่นในชุมชนมักเลือกเลี้ยงหมู ไก่ และเป็ด) เช่นเดียวกับเศรษฐกิจตลาดค้าปลีกที่ภายนอกดูเหมือนมั่นคงและร่ำรวย แต่แท้จริงเป็นธุรกิจที่ต้องพึ่งพิงสินเชื่อ กิจกรรมปลุสตัดว์ส่วนใหญ่ที่ดำเนินการโดยผู้ลี้ภัยรับบทบาทเป็น “คนกลาง” ระหว่างผู้ผลิต และผู้บริโภค

อัตราการค้าซื้อขายสัตว์ (ศูนย์ฯ ไทย)
ลูกวัวราคาตัวละ 1,500 บาท วัวโตเต็มที่ราคาตัวละ 5,000-6,000 บาท วัวคุณภาพดีเยี่ยมราคาตัวละ 8,000 บาท
ลูกแพะราคาตัวละ 300-400 บาท แพะโตเต็มที่พร้อมเป็นอาหารราคา 700-800 บาท แพะคุณภาพดีเยี่ยม ราคา 1,200-1,500 บาท

ตัวอย่างเช่นที่ศูนย์แม่หละ ผู้เลี้ยงวัวและแพะที่พบเห็นภายในและรอบเขตมุสลิมซ่อนความเป็นจริงประการหนึ่ง คือ “คนเลี้ยง” ชาวมุสลิมไม่ได้เป็นเจ้าของสัตว์ หรือเลี้ยงสัตว์ในระยะยาว ตามปกติ การเพาะพันธุ์และเลี้ยงสัตว์เป็นงานของคนในหมู่บ้านชาวไทย-กะเหรี่ยง (บางครั้ง คนเหล่านี้รับจ้างทำงานให้นักธุรกิจชาวไทย) และเป็นงานที่ทำห่างจากศูนย์อพยพ สัตว์จะถูกนำเข้ามายาในหรือใกล้ศูนย์อพยพก่อนจะถึงเวลาฆ่าเท่านั้น และซื้อขายเป็นเงินเชื่อให้แก่ครอบครัวหนึ่งตามราคาที่ตกลงกัน ซึ่งจะจ่ายเงินให้หลังจากขายเนื้อได้แล้ว

ระดับกิจกรรมปลุสตัดว์
คาดประมาณว่า ในศูนย์ฯ ไทยใหม่
ร้อยละ 10 ของครอบครัวมุสลิมเลี้ยง
วัวหรือแพะ โดยมีสัตว์ทั้งหมด
ประมาณ 100-150 ตัว

แน่นอนว่า หลังจากที่ยับยั้งการขยายตัวของเศรษฐกิจท้องถิ่นมั่นคงมานานหลายปี ชนมุสลิมบางคนสามารถออมเงิน และ/หรือ นำรายได้มาลงทุนจนสามารถซื้อสัตว์เป็นของตนเองได้ ในกรณีเช่นนี้ เขาจะไปหมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อซื้อสัตว์ในราคาถูกกว่า และนำกลับมาขายที่ศูนย์อพยพ สัตว์เหล่านี้จะเข้าสู่ห่วงโซ่อาหาร คืออาจถูกฆ่าทันที หรือขุนให้อ้วนก่อนฆ่า หรือใช้เพาะพันธุ์ ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ครอบครัวนั้นพร้อมจะลงทุน แม้ว่าบ่อยครั้ง เราเห็นฝูงสัตว์ภายใน และนอกบริเวณศูนย์อพยพ แต่เขาจะไม่ปล่อยสัตว์ไว้ภายนอกในเวลากลางวัน เนื่องจากมีการขโมยสัตว์อย่างชุกชุม

ผู้ลี้ภัยใช้ระบบนี้เช่นกันกับฝูงสัตว์ที่นำมาจากภาคตะวันออกของประเทศมาตรงข้ามศูนย์อพยพ โดยเฉพาะในจังหวัดตาก แต่มักไม่ฆ่าสัตว์ทันทีเพราะสัตว์เดินทางมาถึงในสภาพที่ทรุดโทรมกว่าเดิม ปรากฏการณ์นี้เพิ่มขึ้นมากในปีที่ผ่านมา หลังจาก DKBA เข้ายึดพื้นที่ และเส้นทางการค้าขายที่เลเยี่ยภายใต้การควบคุมของ KNU โดยเฉพาะบริเวณตรงข้ามศูนย์แม่หละ

... และเกษตรกรรม

ผู้แทนชุมชน และครอบครัวมุสลิมระบุว่า สมาชิกชุมชนของตนทำกิจกรรมการเกษตรสามประเภทเป็นหลัก คือ ปลูกพืชผักสวนครัว จัดการแปลงเกษตรภายนอกศูนย์อพยพ และรับจ้างทำงานในฟาร์ม

ต่างจากกิจกรรมการหาเลี้ยงชีพอื่นๆ งานวิจัยนี้เผชิญกับความยากลำบากในการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่างกิจกรรมการเกษตรสองประเภทแรกของกลุ่มประชากรมุสลิมและชุมชนอื่นๆ ในศูนย์อพยพ ผู้แทนชุมชน และครอบครัวมุสลิมในบางศูนย์ฯ รายงานว่า เขาใช้พื้นที่ว่างรอบบ้านที่มีอย่างจำกัดเพื่อปลูกพืชผักสวนครัว (คล้ายกับประชากรกลุ่มอื่นในศูนย์อพยพ) ในขณะที่ในศูนย์อื่นๆ ดูเหมือนว่ามีพฤติกรรมหลากหลายมาก โดยขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ทำเลภายในศูนย์อพยพ สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ และวิถีชีวิต ดูเหมือนว่าชุมชนมุสลิมโดยทั่วไปไม่ให้ความสำคัญกับการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคภายในครัวเรือนเท่ากับประชากรกลุ่มอื่น งานวิจัยพบความแตกต่างคล้ายกันเกี่ยวกับชนมุสลิมที่จัดการแปลงเกษตรภายนอกศูนย์อพยพต่างๆ แต่มีรายงานว่าสอดคล้องกันจากทุกศูนย์อพยพ ว่ามีชนมุสลิมทำงานในฟาร์มของราษฎรไทยที่อยู่รอบบริเวณ (แม้ว่ากิจกรรมนี้ไม่แตกต่างมากนักจากประชากรกลุ่มอื่นในศูนย์อพยพ)

การปลูกผักสวนครัว

ความแตกต่างของระดับกิจกรรมปลูกผักสวนครัวที่ได้รับรายงานในศูนย์อพยพต่างๆ เกิดจากหลายปัจจัย รวมถึงความหนาแน่นของที่พักอาศัยที่ต่างกันในแต่ละเขตที่เป็นที่พักอาศัยของชนมุสลิม ชนมุสลิมนิยมรับประทานเนื้อสัตว์มากกว่า และดังนั้น ชนมุสลิมที่ปลูกผักสวนครัวจึงเป็นครอบครัวที่ฐานะยากจนกว่า และครอบครัวมุสลิมต้องการใช้พื้นที่ว่างที่มีอยู่เพื่อกิจกรรมหาเลี้ยงชีพอื่นๆ มากกว่า

ตัวอย่างเช่น ในศูนย์แม่หละ ผู้อาวุโสและสตรีมุสลิมรายงานว่ามีการปลูกผักสวนครัวเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีเลย เหตุผลหลักก็คือชนมุสลิมไม่ถือว่าผักเป็นส่วนประกอบสำคัญของอาหารมุสลิม (คนส่วนใหญ่รายงานว่าบริโภคผักเพียง ~3-4 ส่วนต่อหนึ่งสัปดาห์) แต่ในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ นูโพอ และแม่ลามาลหลวง ผู้แทนชนมุสลิมประมาณการว่าร้อยละ 60-80 ของครัวเรือนปลูกผักสวนครัว (ผลผลิตส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในครัวเรือน หรือขายภายในชุมชน – แต่มีบางส่วนที่ใช้เป็นอาหารปศุสัตว์) นอกจากนี้ เนื่องจากชนมุสลิมสนใจเลี้ยงปศุสัตว์มากกว่าจึงหาปุ๋ยบำรุงดินได้ง่ายกว่าประชากรอื่น ๆ ในศูนย์อพยพ

การจัดการแปลงเกษตรภายนอกศูนย์อพยพ

ความแตกต่างในการจัดการแปลงเกษตรภายนอกศูนย์อพยพของชนมุสลิมมักขึ้นอยู่กับวิธีใช้ประโยชน์จากที่ดินที่มีอยู่ และความสามารถเข้าถึงที่ดิน

ตัวอย่างเช่น ที่ดินโดยรอบศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่แทบทั้งหมดถูกจัดสรรเพื่อเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ เพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว ในขณะที่รอบศูนย์แม่หละ ธุรกิจการเกษตรก็ครอบคลุมทั่วพื้นที่ แม้ว่ายังมีบางส่วนของราษฎรในพื้นที่ใช้ปลูกพืชเพื่อการยังชีพ ตรงกันข้ามกับศูนย์นูโพอที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวน จึงถูกควบคุมไม่ให้มีกิจกรรมการเกษตรเชิงพาณิชย์ในพื้นที่นั้นๆ แม้จะมีธุรกิจการเกษตรรอบๆ พื้นที่ป่าสงวนก็ตาม ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมรอบศูนย์แม่ลามาลหลวง ซึ่งตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว เป็นพื้นที่ที่ไม่มีธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ แต่พื้นที่แทบทั้งหมดถูกใช้ไปในเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ

การเลี้ยงปศุสัตว์ทำให้จำเป็นต้องออกไปหาอาหารสัตว์ภายนอกศูนย์อพยพ (ศูนย์นูโพอ, 2552)

ทั้งในศูนย์แม่หละ และอู๋มเปี่ยมใหม่ ผู้แทนชุมชนกล่าวว่า น้อยกว่าร้อยละ 5 ของครัวเรือนมุสลิมปลูกผักนอกศูนย์อพยพ (ส่วนใหญ่ปลูกไว้บริโภค หรือขายในชุมชน – ที่ศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ จะปลูกบนที่ดินของชาวม้งในพื้นที่) แต่มี

รายงานว่ามีการจัดการแปลงเกษตรรอบศูนย์นูโพอมากกว่า และเป็นแหล่งอาหารปศุสัตว์แหล่งใหญ่ของเขา – มุสลิมบางคนใช้พื้นที่ถึง 1 ไร่ (1,600 ตารางเมตร) สมาชิกของชุมชนมุสลิมในศูนย์แม่ลามาลหลวงที่มีจำนวนน้อยกว่า ทำกิจกรรมการเกษตรเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีเลย ในบริเวณรอบศูนย์อพยพ

รับจ้างทำงานในฟาร์ม

แม้ว่ามีความแตกต่างในแต่ละศูนย์อพยพเกี่ยวกับการจัดการแปลงด้วยตนเองทั้งภายใน และรอบศูนย์อพยพ แต่มีรายงานคล้ายกันจากทุกศูนย์เกี่ยวกับชนมุสลิมที่รับจ้างเป็นแรงงานในฟาร์ม ความแตกต่างส่วนใหญ่คืองานรอบศูนย์อพยพในจังหวัดตากเป็นงานในภาคเกษตรเชิงพาณิชย์ ในขณะที่ประชากรในศูนย์แม่ลามาลหลวงรับจ้างชาวบ้านทำไร่สำหรับการยังชีพมากกว่า (งานปกติ คือ ปลูกข้าว หรือเก็บพริก โดยได้รับค่าจ้างวันละ 50 บาท) แม้ว่าประชากรส่วนอื่นของศูนย์อพยพก็ทำงานประเภทนี้เช่นกัน แต่ชนมุสลิมรายงานว่ามีการจ้างงานชนมุสลิมในระดับสูง และอาจสูงกว่าประชากรส่วนอื่นมากทีเดียว

แม้ว่างานประเภทนี้เป็นงานตามฤดูกาล (โดยมีความต้องการแรงงานมากที่สุดตอนต้นปีและปลายปี ระหว่างช่วงเพาะปลูก และเก็บเกี่ยว) แต่ชนมุสลิมบางครอบครัวสามารถทำงานในภาคอุตสาหกรรมนี้ได้เกือบตลอดปี โดยเฉพาะในพื้นที่สวน/ไร่ ที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น บิคารมราดามุสลิมส่วนใหญ่ที่สอบถามในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ รายงานว่าเขาและบุตรบางคนใช้เวลาเดือนละ 10-12 วัน ทำงานในไร่กะหล่ำปลี หรือไร่ข้าวโพด โดยทำงานคราวละ 2-3 วันติดต่อกัน แต่จะทำงานตลอดเวลา ระหว่างฤดูเพาะปลูกและฤดูเก็บเกี่ยว และจะกลับมาอยู่ในศูนย์อพยพเพียงเดือนละไม่กี่วัน เป็นที่น่าสังเกตว่าบุตรที่เขาให้ออกจากโรงเรียนไปทำงานเป็นบุตรชาย และปล่อยให้บุตรสาวเรียนต่อไป (เขาคัดสินใจเช่นนี้เพราะคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก)

คนเหล่านี้ได้รับค่าจ้างประมาณวันละ 80-120 บาท แม้ว่าชนมุสลิมในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่รายงานว่า งานที่ชาย และหญิง/เด็ก ทำงานเป็นงานต่างกัน และได้รับค่าจ้างไม่เท่ากัน โดยผู้หญิงและเด็ก ได้รับต่ำกว่าผู้ชาย 10-20 บาทต่อวัน หรือประมาณร้อยละ 80-90 ของค่าจ้างรายวัน

กิจกรรมหาเลี้ยงชีพทั่วไปอื่นๆ

แรงงานรับจ้างรายวันในศูนย์อพยพ

มีงานบริการต่างๆ มากมายในศูนย์อพยพ ซึ่งผู้พักพิงเป็นผู้จ้าง และบางงานเป็นงานที่จ้างชนมุสลิมแทบทั้งสิ้น ซึ่งรวมถึง

- งานขนสัมภาระ (โดยเฉพาะระหว่างการเดินทางแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค)
- งานซักผ้า และงานบ้านอื่นๆ
- งานคัดแยกขยะ (ซึ่งเป็นงานที่หาเงินค่อนข้างน่าประหลาดใจ โดยเฉพาะการคัดแยกแก้ว และอะลูมิเนียม)
- ช่วยพ่อค้าชาวไทย (ขนสินค้าขึ้น/ลงจากยานพาหนะ)

มีการหาเลี้ยงชีพประเภทนี้เพิ่มมากขึ้นในระยะหลังนี้ สอดคล้องกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจของศูนย์อพยพ และโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความแตกต่าง และการแบ่งชั้นทางสังคมมากขึ้น อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การหาเลี้ยงชีพประเภทนี้เพิ่มขึ้นคือ มีชนมุสลิมที่ไม่ขึ้นทะเบียนจำนวนมาก (รวมถึงคนกลุ่มอื่นด้วย) และคนเหล่านี้ไม่มีสิทธิได้รับแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค และบริการอื่นๆ ดังนั้น จึงมีผู้ลี้ภัยเริ่มทำกิจกรรมนี้ในศูนย์อพยพในจังหวัดตาก เพื่อบรรเทาความยากจน เนื่องจากมีโอกาสหาเลี้ยงชีพน้อยมาก

การคัดแยกขยะตามบ้านเรือน
(ศูนย์นุโพ, 2552)

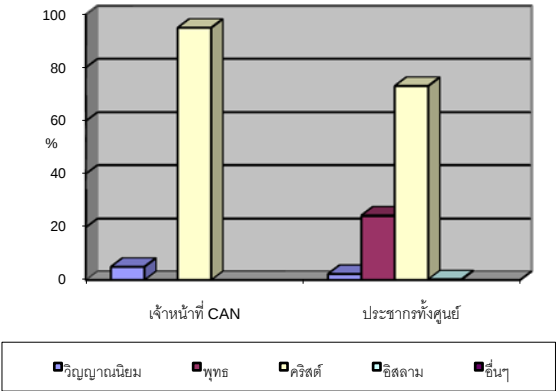
เจ้าหน้าที่ผู้ลี้ภัยที่องค์กรพัฒนาเอกชนว่าจ้าง

การว่าจ้างผู้พักพิงในศูนย์อพยพทำงานในห้องครัวพัฒนาเอกชน เป็นแหล่งรายได้ที่ใหญ่ และมั่นคงที่สุดในศูนย์อพยพ (ทีบีบีซี “Livelihoods Vulnerability Analysis in Burmese Refugee Camps in Thailand”, ตุลาคม 2552) ผู้แทนมุสลิมในทุกศูนย์อพยพ แสดงความกังวลที่องค์กรมนุษยธรรมมองข้ามความเสมอภาคทางศาสนา เมื่อว่าจ้างผู้ลี้ภัยให้ทำงานในศูนย์อพยพ และทำให้ครอบครัวมุสลิมเสียเปรียบในแง่ของโอกาสทางเศรษฐกิจ สถานการณ์นี้เห็นได้จากสถิติที่ได้รับจากองค์กรพัฒนาเอกชนเกี่ยวกับจำนวนเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้ลี้ภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้

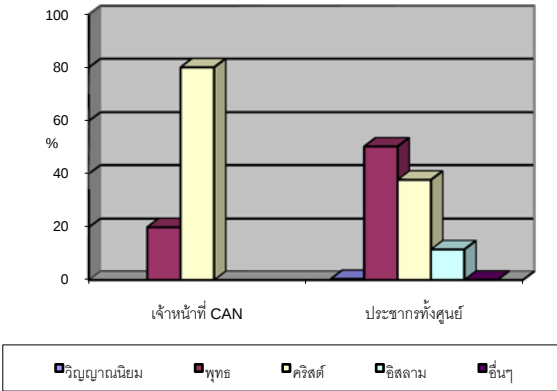
ส่วนหนึ่งของการริเริ่มโครงการหาเลี้ยงชีพของทีบีบีซี คือ โครงการเกษตรกรรมและโภชนาการของชุมชน (Community Agriculture and Nutrition - CAN) ซึ่งส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมการเกษตรระดับครัวเรือนในศูนย์อพยพ แผนภูมิต่อไปนี้แสดงสัดส่วนของกลุ่มประชากรศาสนาต่างๆ ที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ของโครงการนี้

เจ้าหน้าที่ผู้ลี้ภัยในโครงการ CAN ของ TBBC เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

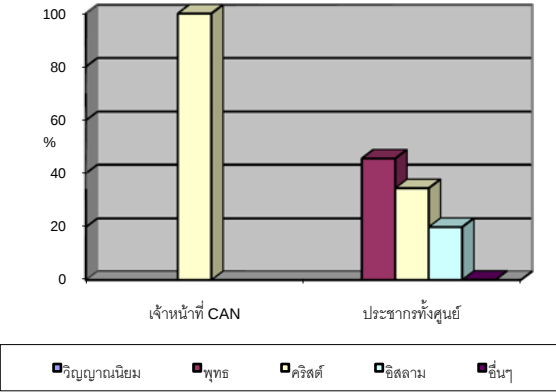
แม่ลามาหลวง

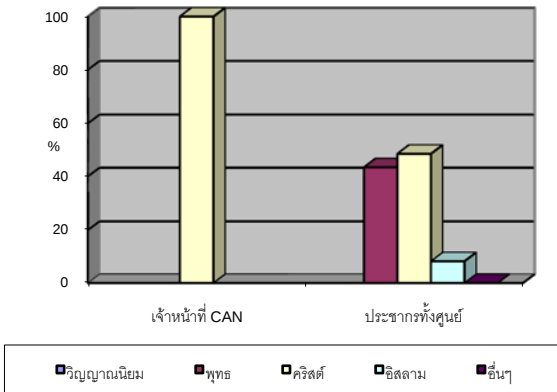
แม่หละ

อู้มเปี้ยมใหม่

นุโพ

การมีผู้แทน

การบริหารศูนย์อพยพ

การมีผู้แทนของคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคในโครงสร้างการบริหารศูนย์อพยพเป็นประเด็นที่พูดกันมานาน ทั้งจากภายในและภายนอกศูนย์ฯ ว่าควรปรับปรุง ในขั้นต้นเคยมีความพยายามแก้ปัญหาความเสมอภาคทางเพศ แต่ก็ยังเป็นปัญหาอยู่ แม้จะมีความก้าวหน้ามากแล้วก็ตาม หลังจากชนมุสลิม และชุมชนอื่นๆ จำนวนมากเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพ ระหว่างปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ความจำเป็นต้องแก้ปัญหาการมีผู้แทนของคนกลุ่มต่างๆ จึงขยายออกให้รวมถึงความเสมอภาคทางศาสนา และชาติพันธุ์ ในระยะหลังนี้ โดยเฉพาะตั้งแต่รัฐบาลไทยอนุญาตให้ผู้หนีภัยไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามได้ และทำให้คนจำนวนมากทะลักเข้าประเทศไทยจากต่างประเทศและภูมิภาคและภูมิหลังทางสังคม จึงมีความพยายามปรับปรุงความเสมอภาคในการมีผู้แทน โดยคำนึงถึงชาติพันธุ์เป็นสำคัญ

การประกาศผลการเลือกตั้ง
(ศูนย์ฯ โท, กุมภาพันธ์ 2553)

ศูนย์แม่หละ – ตัวอย่างสถานการณ์

ผู้นำชุมชนมุสลิมที่ศูนย์แม่หละ ระบุจุดอ่อนสำคัญในระบบเลือกตั้งของศูนย์อพยพในปัจจุบัน กล่าวคือ แม้ว่ามีมุสลิมจำนวนมากในศูนย์อพยพ (เกินร้อยละ 10 ของประชากร) แต่ก็ยากที่จะเลือกผู้แทนไปปรับตำแหน่งใดที่สูงกว่าผู้นำเขต (Section Leader) แม้แต่ในระดับโซนก็ตาม เพราะผู้พักพิงชาวมุสลิมส่วนใหญ่อยู่ในโซน C และกระจุกตัวเป็นชนกลุ่มน้อยในเขตของตน ดังนั้น ในการเลือกตั้งระดับโซน ผู้แทนเขตที่เป็นชนมุสลิมจึงรู้สึกจะเสี่ยงของผู้แทนจากกลุ่มอื่นไม่ได้ โอกาสมีผู้แทนในระดับคณะกรรมการศูนย์ฯ ย่อมมีน้อยยิ่งกว่า (แม้ว่าที่ศูนย์ฯ โท เมื่อไม่นานมานี้ ชุมชนได้เลือกผู้นำเขตมุสลิม ให้เป็นคณะกรรมการศูนย์อพยพจากกลุ่ม “กะเหรี่ยงมุสลิม” ใน “สามมูม”)

การมีผู้แทนมุสลิมในคณะกรรมการศูนย์อพยพ

“ในทำนองเดียวกัน ชาวกะเหรี่ยงในพม่าจะคาดหวังได้อย่างไรว่าจะได้รับความยุติธรรมภายใต้ระบบที่มีแต่ชาวพม่าเป็นส่วนใหญ่”

ด้วยเหตุนี้ ชุมชนมุสลิมในศูนย์แม่หละจึงมองเห็นความจำเป็นต้องมีผู้แทนมุสลิมรวมอยู่ในคณะกรรมการศูนย์อพยพ โดยต้องการให้ใช้ระบบโควตา (คณะกรรมการศูนย์อพยพกำลังหาวิธีปรับปรุงแก้ไขปัญหานี้ แม้จะไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ก่อนการเลือกตั้งครั้งต่อไปใน พ.ศ. 2556) ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ไม่มีผู้แทน ชุมชนมุสลิมหวังว่าจะมีแค่ชาวกะเหรี่ยงเท่านั้นที่บริหารจัดการศูนย์อพยพ และคณะกรรมการศูนย์อพยพจะไม่ได้รับประโยชน์จากพรรคชนหรือทรัพยากรภายในจากชุมชนมุสลิม

ถือเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนต่างศาสนา และปัญหาชุมชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ผู้นำศาสนาคนหนึ่งในศูนย์แม่หละอธิบายว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างชนมุสลิม และชาวกะเหรี่ยง ผู้นำกะเหรี่ยง – แม้จะไม่มีอคติ – ก็เป็นผู้มีอำนาจและความรับผิดชอบสูงสุด ดังนั้น จึงมองว่าผู้ใกล้ชิด/ผู้คัดค้านลำเอียง เพราะเขาเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มฝ่ายหนึ่งเท่านั้น จึงเข้าใจได้ว่าชนมุสลิมรู้สึกว่าการตนเองไม่มีผู้แทนเพื่อเป็นปากเป็นเสียงให้ในสถานการณ์เช่นนั้น เขาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในพม่าว่า “ในทำนองเดียวกัน ชาวกะเหรี่ยงในพม่าจะคาดหวังได้อย่างไรว่าจะได้รับความยุติธรรมภายใต้ระบบที่มีแต่ชาวพม่าเป็นส่วนใหญ่” (อ่าน “กระบวนการยุติธรรม – การบังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินใจพิพาท” ภายใต้หัวข้อ “ความคุ้มครอง” ประกอบ)

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2553 คณะกรรมการผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยง (KRC) และคณะกรรมการศูนย์อพยพ ได้ดำเนินการมาตรการแก้ไขข้อห่วงใยเหล่านี้ โดยจัดตั้งคณะที่ปรึกษาศูนย์อพยพ (Camp Advisory Committee - CAC) ประกอบด้วยกรรมการ 5 คน ซึ่งมาจากศาสนาต่าง ๆ รวมถึงกรรมการที่เป็นมุสลิม (นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมือกลุ่มชาติพันธุ์ (Collaboration Committee for Ethnic Groups - CCEG)) ประกอบด้วยกรรมการ 5 คน คือ ลีซอ คะฉิ่น มอญ ไทยใหญ่ และอารากัน แต่มีจุดมุ่งหมายให้เป็นกลไกสนับสนุนด้านสวัสดิการสังคมมากกว่า)

น่าสังเกตว่าชนมุสลิมยังมองไกลกว่านั้นว่า เมื่อมีผู้แทนมุสลิมในคณะกรรมการศูนย์อพยพ ชุมชนมุสลิมจะไม่มีสิทธิบ่นเกี่ยวกับกระบวนการยุติข้อขัดแย้งที่ “ชาวกะเหรี่ยงควบคุม” และผลของความขัดแย้งทางศาสนา เพราะจะหันไปสนใจกับประสิทธิภาพของการเป็นผู้แทน และกระตุ้นให้มีการเสวนาต่อไป เพื่อหาวิธีปรับปรุงการจัดการ/การตัดสินใจวิธีอนุญาโตตุลาการ ในข้อพิพาทเกี่ยวกับศาสนา

ผู้นำชุมชนมุสลิมในศูนย์อุ้มเปี้ยมใหม่ และศูนย์ฯ โท แสดงความต้องการคล้ายกัน คือ อยากให้มีผู้แทนมากขึ้นในการบริหารจัดการศูนย์อพยพ โดยเฉพาะในระดับคณะกรรมการศูนย์อพยพ แม้ว่าในศูนย์แม่หละกลาง ชุมชนระบุชัดเจนว่าไม่ใช่ว่าประเด็นเร่งด่วน เพราะคณะผู้บริหารศูนย์อพยพทำงาน “เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชนทั้งหมด” (และยังชี้ด้วยว่าผู้นำเขตของเขาเป็นชาวพุทธ แต่ผู้พักพิงทุกคนในเขต “ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงศาสนา หรือวิถีชีวิต”) หมายเหตุ: ผู้นำเขตมุสลิมได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการศูนย์ฯ โท เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2553)

ผู้แทนเขตกำลังเลือกผู้แทน
(ศูนย์ฯ โท, กุมภาพันธ์ 2553)

“เราต้องการผู้นำที่เข้าใจความจำเป็นของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนในศาสนาใด.... ถ้า UNHCR เป็นผู้ดำเนินงานในศูนย์อพยพ เราจะแสดงความสนใจเกี่ยวกับการจ้างเจ้าหน้าที่จากคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน เหมือนกับที่เราสนใจหรือไม่”

เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์อพยพ

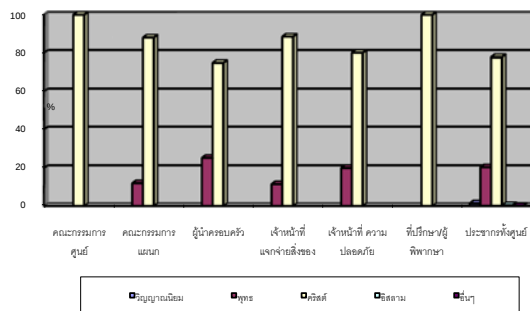
แม้ว่ารูปแบบการปกครองตนเองของศูนย์อพยพจะมีคุณภาพ ได้รับการยอมรับในวงกว้าง แต่รูปแบบนี้ก็มีปัญหาและความท้าทายในประเด็นการมีผู้แทน แม้จะอ้างได้ว่า ไม่ว่าผู้แทนจะถือศาสนาใด ย่อมอยู่ในฐานะที่จะจัดการชุมชนของคนได้ดีกว่าองค์กรภายนอกใดๆ ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นมุสลิม และไม่ใช่มุสลิม รู้สึกเหมือนกันว่าความพยายามขององค์กรภายนอกในปัจจุบันที่จะแก้ไขปัญหาคือความไม่เสมอภาคในการมีผู้แทน เป็นความพยายามที่ค่อนข้างดี ดังนั้นบางคนในศูนย์แม่หละ แสดงความคิดเห็นว่า “การมีผู้แทนในคณะกรรมการย่อมเป็นเรื่องดีแน่นอน แต่นั่นเป็นเพียง

ส่วนหนึ่งของการตอบ เราต้องการผู้นำที่เข้าใจความจำเป็นของทุกคน ไม่ว่าเป็นคนในศาสนาใด” เขาอธิบายว่าการมีผู้แทนที่หลากหลายในตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบเป็นเรื่องสำคัญ แต่ผู้นำเหล่านั้นไม่ควรสนใจแค่ชนกลุ่มเดียวกับคนเท่านั้น เขากล่าวต่อไปด้วยว่า “ถ้า UNHCR เป็นผู้ดำเนินงานในศูนย์อพยพ เขาจะแสดงความสนใจเกี่ยวกับการจ้างเจ้าหน้าที่จากชนกลุ่มต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เหมือนกับที่เราสนใจหรือไม่”

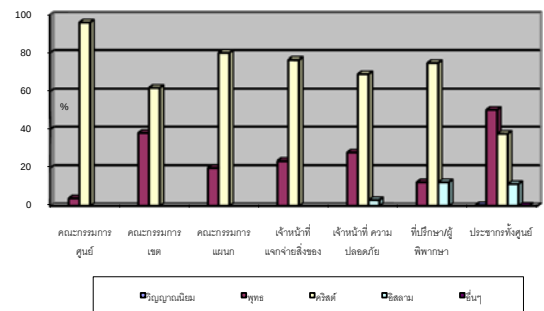
รูปแบบของการบริหารศูนย์อพยพที่ผู้ลี้ภัยจัดทำขึ้นเองนี้ ประกอบด้วยบุคคลที่มีบทบาทต่างๆ กล่าวคือ คณะกรรมการเขต (Section Committee) (รวมถึงผู้นำโซน และผู้นำครอบครัวในบางศูนย์) ทีมงานแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้พิพากษา แผนภูมิต่อไปนี้จะแสดงสัดส่วนของเจ้าหน้าที่ในกลุ่มเหล่านี้จำแนกตามศาสนา เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ และแสดงให้เห็นว่า แม้โดยทั่วไป ชนมุสลิมยังขาดผู้แทนในคณะกรรมการศูนย์อพยพ แม้มีผู้แทนมากพอในตำแหน่งที่ปรึกษา และผู้พิพากษา รวมถึงในตำแหน่งอื่นๆ โดยเฉพาะในศูนย์อุมเปียมใหม่ และศูนย์นูโ

เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์อพยพ เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (CMSP, เมษายน 2553/TBBC, กุมภาพันธ์/มีนาคม 2553)

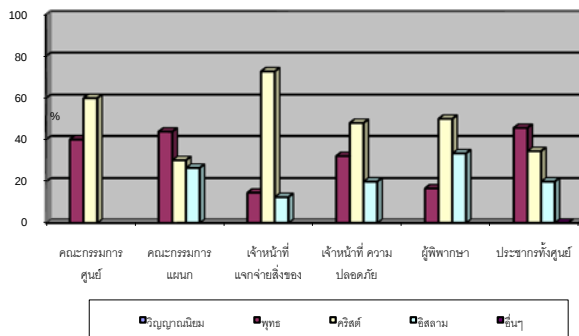
แม่ลามาลหวง

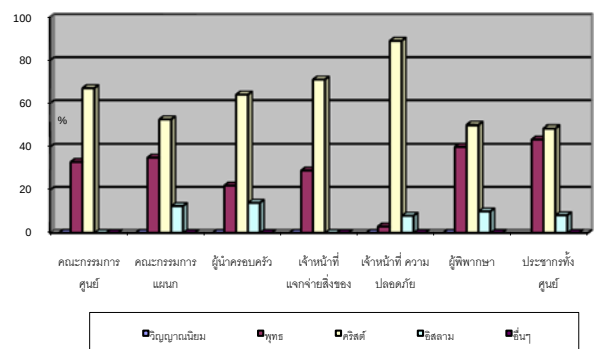
แม่หละ

อุมเปียมใหม่

นูโ

ประชาสังคมมุสลิม

เช่นเดียวกับส่วนอื่นของประชากร ประชาสังคมมุสลิมประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ รวมถึง CBO และเครือข่ายอื่น และบุคคลต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเสริมและโน้มน้าว และถ้าจำเป็น ก็สามารททำทนายโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการบริหารจัดการศูนย์อพยพได้ ในชุมชนมุสลิม ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญในพลวัตนี้ แม้จะเป็นสัญลักษณ์ของ “สถาบัน” ภายในสังคมของคนด้วย ดังนั้นจึงบั่นทอนความน่าเชื่อถือของ CBO ในการแสดงบทบาทผู้ตรวจสอบภายในสังคมของคน พลวัตทางสังคมยังจำกัดอิทธิพลของ CBO ในการทำหน้าที่นี้ในส่วนอื่นของประชากร

สำหรับ CBO รายงานนี้นิยามความหมายกว้างๆ ของ “องค์กรชุมชน” ว่า “องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดย และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนหนึ่ง หรือประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนหนึ่ง และให้บริการความช่วยเหลือแก่ประชากร หรือบุคคลในชุมชนนั้นๆ”⁴⁰

CBO – ความแพร่หลาย กิจกรรม และอิทธิพล

แม่ลามาลหวง -	ไม่มี
แม่หละ -	องค์กรสตรีมุสลิม (กำลังปฏิรูป – สำนักงานอยู่ในโซน C4)
อุมเปียมใหม่ -	สมาคมสตรีมุสลิม – เขต 7
-	สมาคมเยาวชนมุสลิม – เขต 7
นูโ	กำลังพิจารณารวมกลุ่มองค์กรสตรี และเยาวชนขึ้นใหม่

ธงของสมาคมเยาวชนมุสลิม
หมายเหตุ: ดราอยู่ทางด้านขวา เพื่อแสดงแบบแผนการเขียนหนังสือภาษาอาหรับ ที่เขียนจากขวาไปซ้าย

⁴⁰ คัดแปลงจาก www.hivportland.org/resources/acronyms.html และ www.state.ng.us/nided/grants/glossary.shtml

กิจกรรมขององค์กรฐานชุมชนมุสลิมมีขอบข่ายการทำงานคล้ายกับองค์กรช่วยเหลือสังคมของชุมชนอื่น ๆ ในศูนย์อพยพ แต่ยังจำกัดขอบเขตการให้บริการ กลุ่มสตรีเน้นส่งเสริมความก้าวหน้าและความคุ้มครองให้แก่สตรีและเด็กหญิง (ผ่านทางการศึกษาและการทำงาน เพื่อให้มีความมั่นคงด้านกายภาพ อารมณ์ และการเงิน) ในขณะที่กลุ่มเยาวชนมักเน้นบริการเพื่อพัฒนาสุขภาพของเยาวชน – ทั้งด้านกายภาพ จิตวิญญาณ และศีลธรรม – (ผ่านทางกิจกรรมกีฬาและศาสนา) สมาคมเยาวชนมุสลิมในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่จัดโครงการบริการนอกสถานที่แก่ผู้ป่วยด้วย โดยจัดหาอาหารปรุงสุกให้แก่ผู้ป่วยใน ซึ่งแต่เดิมมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ป่วยมุสลิมมีอาหารฮาลาลรับประทาน แต่ได้ขยายบริการให้ครอบคลุมผู้ป่วยทุกคนเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาว่าเลือกปฏิบัติ

แม้ว่าองค์กรฐานชุมชนมุสลิมยังมีข้อจำกัดด้านปริมาณและความสามารถในการปฏิบัติงาน แต่มีชนมุสลิมที่รับบทบาทสำคัญในกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่มุสลิมด้วย องค์กรมุสลิมมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น และสนับสนุนโครงการช่วยเหลือสังคม ซึ่งทำให้ฐานะของคนเหล่านี้มั่นคงยิ่งขึ้นในชุมชน เช่น องค์กรสตรีกะเหรี่ยงจะทำงานโดยร่วมมือกับองค์กรสตรีมุสลิมเสมอ และมีผู้แทนมุสลิมเข้าร่วมในการอบรม และกิจกรรมขององค์กรสตรีกะเหรี่ยงเสมอ

ในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ องค์กรฐานชุมชนได้สร้างเครือข่ายที่แตกแขนงออกมาจากศูนย์สนับสนุนชุมชน (CSC) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งปันทรัพยากร (ทั้งทรัพยากรมนุษย์ วัตถุ และวิชาการ) สนับสนุนบทบาทในระดับชุมชน และแต่ละบุคคล ในการให้บริการแก่ชุมชน และรณรงค์ขอการสนับสนุนในนามกลุ่มของตน เครือข่ายนี้ประกอบด้วย

- กลุ่มเครือข่ายนักศึกษากะเหรี่ยง
- องค์กรสตรีกะเหรี่ยง
- องค์กรเยาวชนกะเหรี่ยง
- สมาคมสตรีมุสลิม
- สมาคมเยาวชนมุสลิม
- คณะกรรมการ SGBV (แม้จะไม่ได้ถือว่ากลุ่มนี้เป็น CBO ก็ตาม)

คณะกรรมการของศูนย์สนับสนุนชุมชน (CSC)

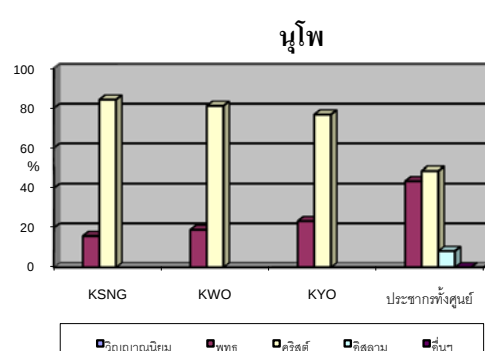
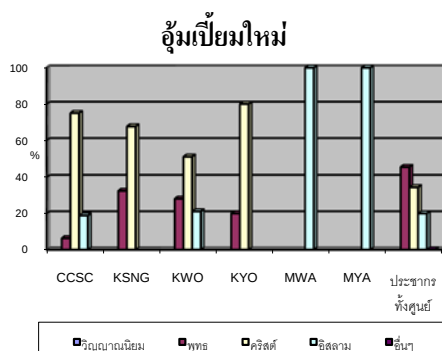
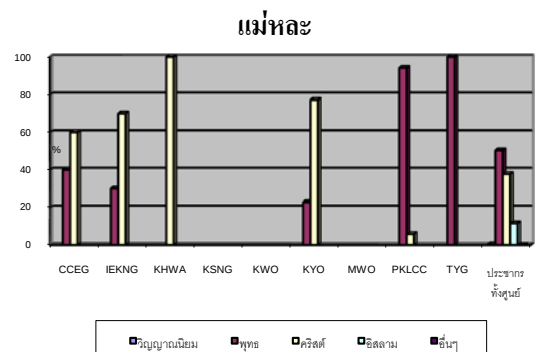
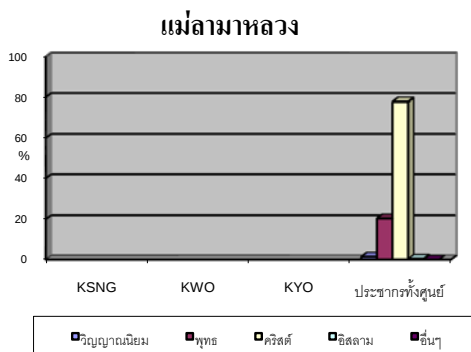
(ศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่, 2552)

เวทีสร้างเครือข่ายอีกเวทีหนึ่ง คือ การประชุม CCSDPT/พนธมิตร ซึ่งเป็นการริเริ่มที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากชุมชนในแต่ละปี และนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนขององค์กร และเพิ่มโอกาสให้ชุมชนส่งผู้แทนเข้าร่วมด้วย นำเสียดายที่การประชุมประจำปีจัดขึ้นในวันศุกร์ ซึ่งชนมุสลิมถือว่าเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ไม่มีผู้แทนจากองค์กรฐานชุมชนมุสลิมเข้าร่วมประชุมเลย การประชุมครั้งแรกที่จัดขึ้นในปีที่ผ่านมาจัดขึ้นในวันพฤหัสบดี และมีผู้แทนชุมชนมุสลิมสองคนมาร่วมประชุม

สิ่งที่น่าสังเกต คือ การเดินทางไปยังถิ่นฐานในประเทศที่สามมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อองค์กรฐานชุมชนมุสลิม เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับบริการต่าง ๆ ของชนพื้นเมืองในศูนย์อพยพในทุกภาคส่วน ซึ่งส่งผลให้กลุ่มสตรี และเยาวชนในศูนย์ฮุโง และแม่หละต้องลดขนาดลง และกระทบต่อการส่งผู้แทนของชนมุสลิมเข้าร่วมในการประสานงานในศูนย์อพยพ และการวางแผนโครงการขององค์กรพัฒนาเอกชน

แผนภูมิต่อไปนี้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของ CBO จำแนกตามศาสนา เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ

เจ้าหน้าที่องค์กรฐานชุมชน (CBO) เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC, เมษายน 2553)

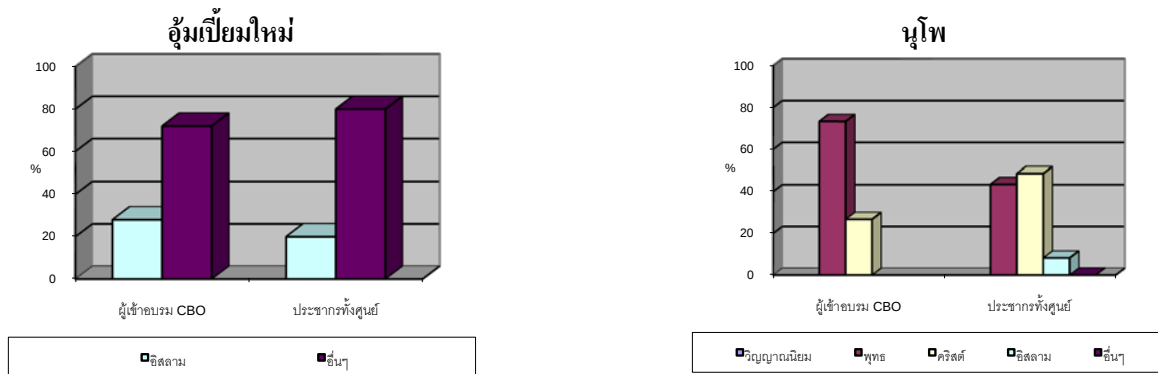

การเสริมความสามารถของ CBO

องค์กรสมาชิกจำนวนหนึ่งของ CCSDPT ได้ร่วมแผนพัฒนาความสามารถ และ/หรือสมรรถภาพ ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่จัดร่วมกันกับ CBO ต่างๆ (ในขณะที่ KWO มีโครงการเสริมความสามารถของตนเอง) เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของความร่วมมือในการบริหารศูนย์อพยพ และจัดบริการความช่วยเหลือให้แก่ชุมชนผู้ลี้ภัยของตน และเพื่อเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานในบทบาทนี้ ทีบีบีซี จึงจัดโครงการเสริมความสามารถขององค์กร โดยเป็นโครงการนำร่องร่วมกับ CBO ในศูนย์อู๋มเปี้ยมใหม่ และศูนย์นูโพน เมื่อ พ.ศ. 2552 และ CBO ในศูนย์อื่นๆ ก็ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในกิจกรรมเสริมความสามารถ ที่จัดขึ้นร่วมกับหน่วยงานบริหารศูนย์อพยพ

แผนภูมิต่อไปนี้แสดงสัดส่วนของผู้เข้าอบรมในโครงการเสริมความสามารถของ CBO โดยจำแนกตามศาสนา ความแตกต่างของจำนวนผู้แทนของชนมุสลิมระหว่างศูนย์อพยพทั้งสองเป็นผลโดยตรงจากการมี CBO มุสลิมในชุมชน กล่าวคือ มีสอง CBO ในศูนย์อู๋มเปี้ยมใหม่ แต่ไม่มีเลยในศูนย์นูโพนในปัจจุบัน

ผู้เข้าอบรมโครงการเสริมความสามารถให้องค์กรฐานชุมชนของ TBBC เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

ปัญหาการมีผู้แทนในวงกว้าง

นอกจาก CBO จะขาดความสามารถ และได้รับผลกระทบด้านลบจากโครงการตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามแล้ว ชุมชนมุสลิมยังอดใจที่ไม่มีการระดมทุน และเวทีปรึกษาหารือ ที่องค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มพรรคสนับสนุนสามารถ – และสมควร – เปิดโอกาสให้ชนมุสลิมมีส่วนร่วม และเห็นว่าเป็นโอกาสสำคัญที่ขัดขวางการมีผู้แทน ทั้งในการวางแผนโครงการขององค์กรต่างๆ การดำเนินโครงการ และการประเมินผลโครงการ นอกจากนี้ ยังละเลยโอกาสอันมีค่าที่จะให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในโครงการ และช่วยให้เข้าใจความรู้สึกของคนเหล่านี้ เมื่อสอบถามผู้แทนชุมชนเกี่ยวกับประเด็นนี้ในโอกาสต่างๆ และในศูนย์อพยพต่างๆ ก็ได้รับคำตอบทำนองเดียวกัน ซึ่งสรุปความได้ว่า “องค์กรพัฒนาเอกชนหรือ? เราไม่เคยพบเห็นพวกเขาเลย เราจะพบเห็นเขาบ้างเฉพาะเมื่อเขาต้องการอะไรจากเรา เมื่อนั้นเขาจะมาหา คาคหมายให้เราสนใจฟังเขา และตอบคำถามของเขา จากนั้นก็หายไปกับสายลม ไม่เคยมีการติดตามผล”

นอกจากมีโครงสร้างการบริหารศูนย์อพยพอย่างเป็นทางการ และมี CBO ที่ให้บริการเสริมแล้ว ผู้นำศาสนาของชนมุสลิมยังมีบทบาทสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครอง ซึ่งจะกล่าวถึงในหมวดต่อไป...

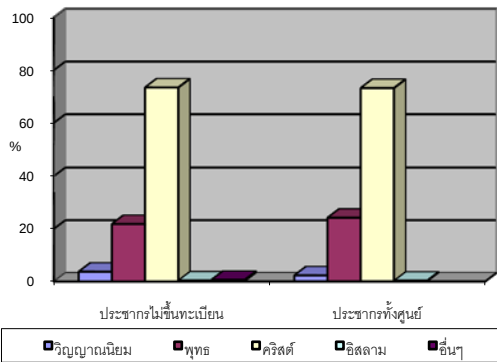
ความคุ้มครอง

ผู้ลี้ภัยรายใหม่ และการขึ้นทะเบียน

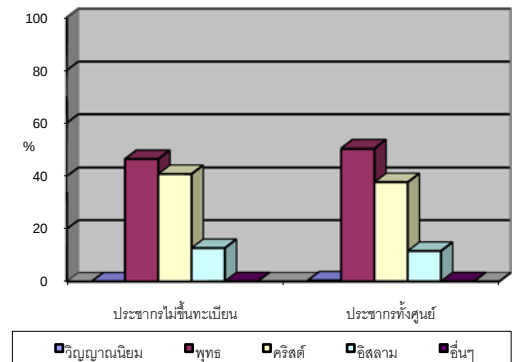
กระทรวงมหาดไทยจัดการขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัยครั้งล่าสุดเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2548 โดยได้รับความช่วยเหลือจาก UNHCR นับจากนั้นมา - ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับช่วงเวลาที่ผู้ลี้ภัยเริ่มเดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม - มีคนจำนวนมากทะลักเข้ามาอาศัยในศูนย์อพยพ ส่วนใหญ่กล่าวว่าเป็นผู้ลี้ภัยจริง ในขณะที่คนอื่น ๆ อาจเข้ามาในศูนย์อพยพ เพราะหวังว่าจะได้เดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม แม้สถานการณ์จะเป็นเช่นนี้ แต่ไม่มีการจัดขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัยอีกเลย แผนภูมิต่อไปนี้แสดงสัดส่วนของผู้ลี้ภัยรายใหม่ จำแนกตามศาสนา เทียบกับจำนวนประชากรทั้งศูนย์อพยพ

ประชากรไม่ขึ้นทะเบียนในศูนย์อพยพ เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (TBBC, กุมภาพันธ์ 2553)

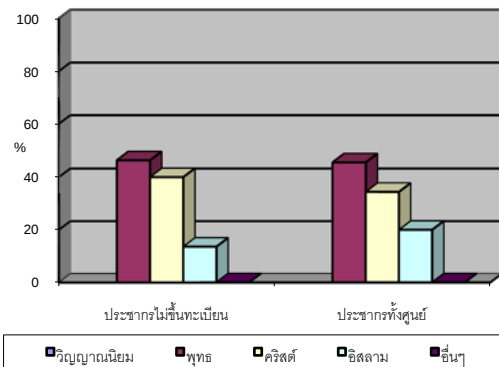
แม่ลามาลอง

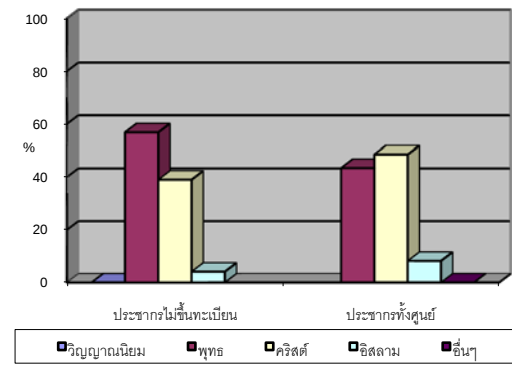
แม่หละ

อู๋มเปี้ยมใหม่

นุโ

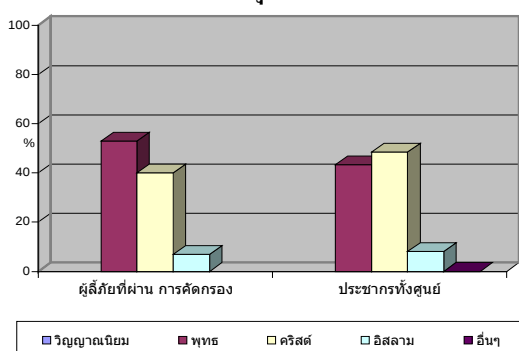
การคัดกรองผู้ลี้ภัย

เนื่องจากไม่มีการจัดขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัยอีกเลยตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา กระทรวงมหาดไทยได้ริเริ่มกระบวนการคัดกรองนำร่องเมื่อ พ.ศ. 2552 เพื่อจัดการกับปัญหาประชากรไม่ขึ้นทะเบียน แผนนี้มีจุดประสงค์เพื่อคัดกรองผู้พักพิงออกไป ถ้าเข้ามาขอลี้ภัยโดยไม่มีเหตุผลสมควร ก่อนจะเสนอบุคคลที่ “คัดไว้” ให้คณะกรรมการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยประจำจังหวัด (Provincial Admission Boards – PAB) ได้สัมภาษณ์ ในบรรดาศูนย์อพยพทั้งสี่แห่งที่มีชนมุสลิมอาศัยอยู่ มีการดำเนินการเช่นนี้ในศูนย์นุโเพียงแห่งเดียว

แผนภูมิต่อไปนี้จะแสดงภาพเปรียบเทียบระหว่างจำนวนบุคคลที่ผ่านการคัดกรองในศูนย์นุโ เทียบกับจำนวนประชากรทั้งศูนย์อพยพ (สถิตินี้รวบรวมระหว่างการพัฒนาฐานข้อมูลประชากรของทีบีซี ดังนั้น จึงสามารถเปรียบเทียบกับสถิติของทั้งศูนย์อพยพในระยะหลัง ซึ่งจำแนกตามศาสนา เท่านั้น)

จำนวนผู้ลี้ภัยที่ผ่านการคัดกรอง เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (UNHCR, มิถุนายน 2552/TBBC, มีนาคม 2553)

นุโ

นอกจากเป็นการตอบสนองความจำเป็นที่เห็นได้ชัด และประโยชน์อื่น ๆ แล้ว การจัดทำกระบวนการขึ้นทะเบียนเป็นระยะ และอย่างทั่วถึง ตามมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ (รวมถึงเสนอทางเลือกที่เหมาะสมให้แก่ผู้ที่ถูกคัดออก) จะช่วยให้เข้าใจความแตกต่างของประชากรมุสลิม “สามมุม” ที่งานวิจัยนี้แบ่งกลุ่มไว้

ข้อคิดเห็นทั่วไป

เมื่อ พ.ศ. 2549/2550 โครงการศูนย์ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย (Legal Assistance Centre – LAC) ของ IRC ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องอย่างละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในศูนย์อพยพสามแห่ง เพื่อใช้ข้อมูลในการวางแผนโครงการ ในศูนย์แม่หละ ซึ่งเป็นศูนย์เดียวที่สำรวจและเป็นที่อยู่ของชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ มีการสัมภาษณ์ผู้พักพิง 1,011 คน จำนวนนี้รวมชุมชนมุสลิม 153 คน ย่อหน้าต่อไปนี้เป็นบทสรุป และแสดงผลการสำรวจเกี่ยวกับความหลากหลายของชาติพันธุ์ และศาสนา

“กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มศาสนาต่าง ๆ แสดงทัศนคติที่หลากหลายเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎระเบียบของศูนย์อพยพ โดยหลายกลุ่มบอกว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ยากกว่า ดังนั้นจึงขาดความมั่นใจในคณะกรรมการยุติธรรมของศูนย์อพยพ สำหรับกลุ่มศาสนาต่างๆ รายงานระบุว่าชนมุสลิมแสดงความห่วงใยในประเด็นนี้น้อยกว่าชนกลุ่มอื่น และสันนิษฐานว่า ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะชนมุสลิมสามารถพึ่งพาช่องทางพิเศษ ซึ่งเป็นช่องทางคู่ขนาน ในกรณีการละเมิดเล็กๆ น้อยๆ (ส่วนใหญ่เป็นข้อพิพาททางแพ่ง/กฎหมายครอบครัว) โดยบังคับใช้กฎหมายชาเรีย โดยผู้นำศาสนาอิสลาม แต่วิธีนี้ไม่ช่วยลดความคับข้องใจของคนกลุ่มอื่นที่ไม่มีผู้แทน หรือเป็นเหตุผลอธิบายความไม่เสมอภาคที่เห็นได้ชัดในการเข้าถึง และบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมในศูนย์อพยพ

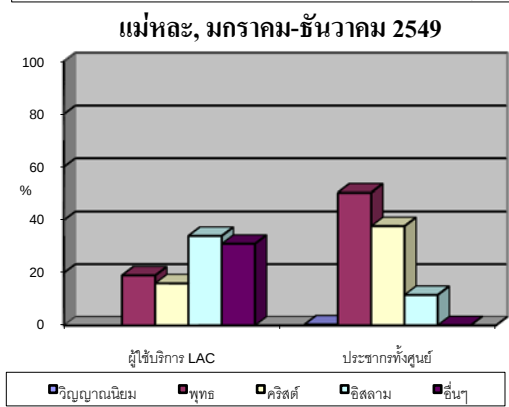
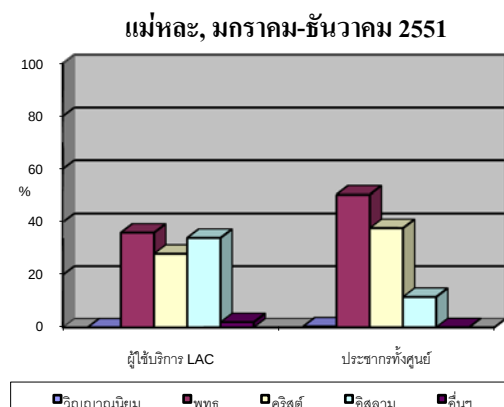
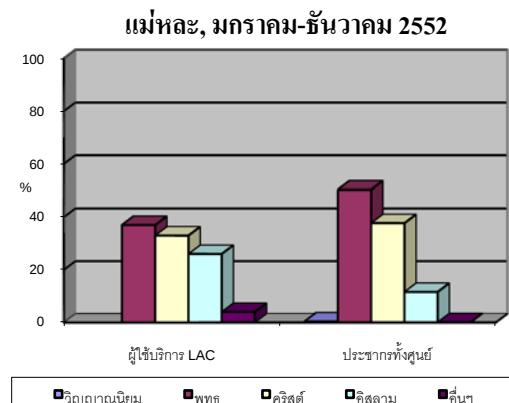
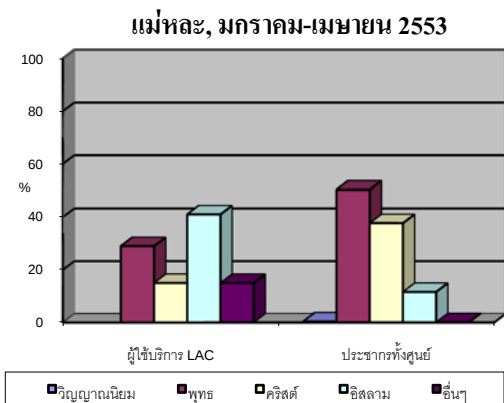
“จากการแสดงความคิดเห็นทั่วไป ชนกลุ่มน้อยทางศาสนาในศูนย์อพยพสามแห่งแสดงความคิดเห็นคล้ายกันเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ศูนย์อพยพ และแสดงความห่วงใยในระดับเท่ากันเกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ยกเว้น ผู้ตอบคำถามที่เป็นมุสลิม หรือประชากรที่นับถืออูคูตซี (วิญญาณนิยม)

.... ในศูนย์แม่หละ เพียงร้อยละ 41 ของผู้ตอบคำถามที่เป็นชนมุสลิม ระบุว่าความไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัย และความมั่นคงของตน เมื่อเทียบกับร้อยละ 56 ของผู้ตอบคำถามที่เป็นคริสต์ ... (และ) เพียงร้อยละ 11 ของผู้ตอบคำถามที่เป็นมุสลิม แสดงความห่วงใยเกี่ยวกับการใช้อำนาจผู้นำในทางที่ผิด เมื่อเทียบกับร้อยละ 27 ของผู้ตอบคำถามที่เป็นพุทธ และร้อยละ 22 ของผู้ตอบคำถามที่เป็นคริสต์ การที่ผู้ตอบคำถามชาวมุสลิมแสดงความห่วงใยในระดับต่ำกว่า ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเขาสามารถขอให้ผู้นำด้านจิตวิญญาณของเขาช่วยยุติข้อพิพาทได้ ในศูนย์แม่หละ ผู้นำด้านจิตวิญญาณมุสลิม หรืออิหม่าม ได้รับการอบรมให้บังคับใช้กฎหมายชาเรีย เพื่อยุติข้อพิพาทเล็กๆ น้อยๆ”⁴¹

สำหรับข้อพิพาททางแพ่ง ชนมุสลิมสามารถเข้าถึงระบบพิเศษ ซึ่งเป็นช่องทางคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมของศูนย์อพยพ กล่าวคือ การเข้าพึ่งกฎหมายชาเรีย

สำหรับข้อพิพาทเกี่ยวกับความคิดที่หนักกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย และโดยเฉพาะชนมุสลิม ที่ขอคำแนะนำทางกฎหมายจากศูนย์ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย (LAC) มีสัดส่วนที่สูงกว่าชนกลุ่มใหญ่อื่นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นอีกด้วยว่าคนเหล่านี้ไม่มั่นใจในกระบวนการยุติธรรมของศูนย์อพยพ แผนภูมิต่อไปนี้แสดงให้เห็นว่าชนมุสลิมขอรับคำแนะนำจาก LAC ในระดับที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน แม้ว่าสถิตินี้ไม่แยกข้อมูลระหว่างจำนวนบุคคลที่ขอร้องให้ช่วยจัดการคดี/เหตุการณ์ (ทางแพ่ง หรืออาญา) และจำนวนบุคคลที่เพียงต้องการข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งอาจมีสัดส่วนที่สูง อย่างไรก็ตาม จะเห็นสถิติที่ไม่ได้สัดส่วนอย่างชัดเจนระหว่างจำนวนผู้รับบริการ และจำนวนประชากรทั้งศูนย์อพยพ และนี่คือข้อมูลที่สนับสนุนข้อสังเกตข้างต้น

จำนวนผู้รับบริการศูนย์ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย (LAC) เทียบกับประชากรทั้งหมดในศูนย์แม่หละ จำแนกตามศาสนา/ระยะเวลา (IRC-LAC, เมษายน 2553)

⁴¹ เรียบเรียงจาก รายงานของ IRC “LAC Justice Survey Report”, 2007.

บทบาทของผู้นำศาสนา

คดีส่วนใหญ่ที่ผู้นำศาสนาพิจารณาเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาครอบครัว และปัญหาทางสังคมภายในชุมชนมุสลิม ซึ่งผู้นำศาสนาทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ และเป็นผู้ตัดสินคดีในกรณีที่เป็น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อพิพาทระหว่างคู่สมรส การตีสุรา และการใช้สารเสพติด และความรู้ทางร่างกาย

Jala

โครงการอบรมด้านสังคมเพิ่มเติมให้แก่เยาวชนที่มีปัญหาด้านยาเสพติด และติดยา โดยให้เยาวชนใช้เวลาศึกษาศาสนาในมัสยิดต่างๆ เพื่อปรับพฤติกรรม

ในกรณีคดีที่ผู้นำศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นคดีที่ฝ่าฝืนทั้งกฎของศาสนา และข้อบังคับของศูนย์อพยพ (เช่น การทะเลาะวิวาทของเยาวชนที่เมาสุรา) ผู้นำศาสนาจะประสานงานกับหัวหน้าเขต/โซน โดยหัวหน้าเขตเป็นผู้จัดการคดี และขอคำแนะนำจากผู้นำศาสนา ถ้ามีผู้ยื่นคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาให้ผู้นำศาสนาตัดสิน ผู้นำศาสนาจะไม่เกี่ยวข้อง แต่จะส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในศูนย์อพยพดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่ผู้นำศาสนาเห็นว่าในศูนย์อพยพพบว่าเยาวชนคนใดใช้ยาเสพติด หรือดื่มสุรา เขามักขอให้ผู้นำศาสนา “คอยจับตามอง” เยาวชนเหล่านี้ ซึ่งอาจรวมถึงการจัดทัวร์ศาสนา (Jala) โดยส่งเยาวชนเหล่านี้ไปอยู่ตามมัสยิดต่างๆ เพื่อเข้ากลุ่มศึกษาศาสนา และใช้เวลาประมาณ 3 วันในมัสยิดแต่ละแห่ง เพื่อพยายามปรับพฤติกรรมของเยาวชน การทัวร์ครบทุกมัสยิดใช้เวลาประมาณ 10-40 วัน วิธีการนี้คัดแปลงมาจาก Chillah (40 วัน) ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักสอนศาสนา madrasah ที่สืบทอดกันมาช้านานในประเทศพม่า โดยให้ผู้สำเร็จการศึกษาเดินทางไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อให้มีความเชื่อในศาสนาอิสลามอย่างมั่นคงมากขึ้น และในปัจจุบันการกระทำที่นำร่องนี้กลายเป็นวิธีการ “คดีนิตย” เมื่อบิดามารดาที่ผิดหวังส่งบุตรเกรไปเข้าโครงการเพื่อให้บุตรของตนเป็นมุสลิมที่ดีขึ้น⁴² วิธีการเช่นนี้ถูกมองว่าเป็นกลยุทธ์การให้คำแนะนำที่ได้ผลมากกว่าการเพิ่มคดีให้แก่ระบบพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ

ความ (ไม่) อดทนอดกลั้นต่อคนต่างศาสนา

(อ่าน “การรวมกลุ่มทางสังคม” ภายใต้หัวข้อ “วิถีชีวิต และธรรมเนียม”/“สังคม และวัฒนธรรม” ประกอบ)

อคติทางศาสนาระหว่างชนมุสลิม และกลุ่มศาสนาอื่นในศูนย์อพยพเป็นปัญหาที่ซับซ้อนที่จะต้องแก้ไข และตรวจสอบ และการที่สังคมมุสลิมในศูนย์อพยพประกอบด้วย “สามมูม” ทำให้ปัญหาเพิ่มมากขึ้นอีก โดยทั่วไปมีการยอมรับ “ความแตกต่าง” ซึ่งส่วนใหญ่หมายถึงธรรมเนียมในการดำเนินชีวิต การแบ่งแยกที่เกิดขึ้นตามจริงเป็นผลมาจากความแตกต่างในวิถีชีวิต (เนื่องจาก “กะเหรี่ยงมุสลิม” เข้ากับชุมชนศาสนาอื่นได้ดีกว่า ดังนั้นจึงมีการแบ่งแยกกับอีก “สองมูม” ของสังคมมุสลิมมากกว่า)

การแยกตัวระหว่างชุมชนต่างๆ – ทั้งการตั้งบ้านเรือนในศูนย์อพยพ และกิจกรรมสังคม – เป็นการจัดการโดยความเห็นชอบของทุกฝ่าย เพราะชนมุสลิมต้องการรักษาเอกลักษณ์ของตน และความเกี่ยวข้องทางสังคมด้วยการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เช่นเดียวกับชุมชนศาสนาอื่น และการดำรงชีวิตในหลายๆ ด้านในศูนย์อพยพที่มีลักษณะเช่นนี้ เช่น องค์การภายนอกจะเรียกเขตบริหารจัดการของศูนย์แม่หละ ตามหมายเลขที่กำหนดให้ (เช่น โซน C1A, B5 เป็นต้น) แต่สมาชิกชุมชนเองเรียกแต่ละเขตของศูนย์อพยพตามถิ่นกำเนิดของเขา (ดังนั้น เขตที่คนภายนอกเรียกว่า B5 จึงมีชื่อที่คนในศูนย์เรียกว่า “บอเนาะ (Boh Nob)” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้พักพิงส่วนใหญ่ในเขตนี้อยู่อาศัยก่อนย้ายมาอยู่ในศูนย์แม่หละ)

อคติที่เกิดจากศาสนาที่มีอยู่ระหว่างชนมุสลิม และศาสนาอื่น เป็นปัญหาที่ซับซ้อน โดยกะเหรี่ยงมุสลิมจะเข้ากับชุมชนศาสนาอื่นได้ดีกว่า

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการแบ่งกลุ่มตามศาสนาอยู่โดยทั่วไป (เช่นเดียวกับภาคส่วนอื่นๆ ที่มีความหลากหลาย) แต่ทั้งนี้ไม่ใช่การไม่ยอมรับ หากแต่เกิดจากการยอมรับความแตกต่างของวิถีชีวิต มากกว่าเป็นการต่อต้านอย่างชัดเจนต่อคนกลุ่มนั้นทั้งกลุ่ม

การแยก “เรา และเขา” เช่นนี้มีอยู่ทั่วไปในความคิดของผู้พักพิง แต่โดยทั่วไปเป็นความคิดที่แฝงอยู่ในใจ และบ่อยครั้งจะแสดงออกภายนอก เพราะค่านิยมในการเกะียดทางสังคม และหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ช่วยให้คนเหล่านี้ไม่แสดงความขัดแย้งออกมาให้เห็น

เครื่องแต่งกายที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดดึงดูดความสนใจของผู้อื่น (ศูนย์แม่หละ, 2552)

แต่เห็นได้ชัดว่าชนมุสลิมรับรู้ถึงพลวัตนี้ แม้จะเป็นความรู้สึกระดับบุคคลมากกว่าระดับชุมชน (แม้จะเคยเกิดเหตุการณ์ที่ความขัดแย้งส่วนบุคคลขยายวงจนนำไปสู่สถานการณ์ “เรา และเขา” ในวงกว้าง) ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า ชนมุสลิมไม่ใช่เป้าหมายโดยเฉพาะของ “การเลือกปฏิบัติ” ใดๆ ที่เกิดขึ้น แต่เป็นส่วนหนึ่งของการตอบสนอง “ตามธรรมชาติ” ของชุมชนที่ส่วนใหญ่เป็นคนเผ่าพันธุ์เดียวกันที่หัวอนุรักษ์เหมือนกัน - และมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เด่นชัด - ต่อความแตกต่างทางชาติพันธุ์และศาสนาที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันในสังคมของเขา พลวัตของการต่อสู้ของชุมชนที่มีประวัติศาสตร์อันโดดเด่น และโดดเด่น ในการยอมรับและบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างใหม่ทางสังคม เป็นหัวข้อการศึกษาด้านมนุษยวิทยากระแสหลักซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง และการยอมรับภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนไปนี้ได้อย่างจริงจังต้องใช้เวลานานเท่ากับชีวิตของคนหนึ่งรุ่นทีเดียว

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงว่าความขัดแย้งส่วนบุคคล (ความแตกต่างทางศาสนาทำให้สถานการณ์เลวร้ายมากขึ้น) สามารถขยายวงจนกลายเป็นความรุนแรงในวงกว้าง เหตุการณ์มักมีแบบแผนคล้ายกัน คือ เริ่มต้นจากข้อพิพาทระหว่างสองบุคคลที่ฝ่ายหนึ่งเป็นมุสลิม และอีกฝ่ายหนึ่งไม่ใช่มุสลิม เกี่ยวกับประเด็นที่เรียกว่า “อาชญากรรมทางสังคม” (บ่อยครั้งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ “เพื่อนชาย/เพื่อนสาว” ที่มีสุราเป็นเชื้อเพลิง) บ่อยครั้งที่แต่ละฝ่ายทำให้ข้อพิพาทบานปลายด้วยการระดมเพื่อนฝูงมาแสดงพลัง และทำให้ความขัดแย้งเพิ่มขึ้น ถ้าเจ้าหน้าที่รักษาความสงบไม่สามารถยุติสถานการณ์ได้สำเร็จ เหตุการณ์จะกลายเป็นความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาในที่สุด แม้จะเกิดเหตุการณ์มากมายหลายครั้งที่จะจัดได้ว่าเกิดจากเชื้อชาติ หรือศาสนา แต่ผู้นำมุสลิมเดือนบุคคลภายนอก และผู้สังเกตการณ์ ว่าไม่ควรด่วนสรุป โดยตัดสินจากเหตุการณ์ที่เขาเคยพบเห็นจากที่อื่น

⁴² คัดแปลงจาก *Islamic education in Myanmar: a case study*, Mohammed Mohiyuddin Mohammed Sulaiman, from ‘dictatorship, Disorder and Decline in Myanmar’, Monique Skidmore and Trevor Wilson (editors), The Australian National University, 2008.

- ในศูนย์แม่ลามาหลวง ผู้นำศาสนาอิสลามรายงานว่าเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นสองครั้งระหว่างเยาวชนระหว่างหลายปีที่ผ่านมา (และมองว่าศาสนาเป็นแรงกระตุ้น) เหตุการณ์ร้ายแรงที่สุดเกิดขึ้นระหว่างเทศกาลสงกรานต์ พ.ศ. 2552 เกี่ยวข้องกับเยาวชนกะเหรี่ยงสามคนที่เมาสุรา พวกเขาเข้ามาในเขตบ้านของอดีตเพื่อนนักเรียนที่เป็นมุสลิม และขอเงินไปซื้อสุราเพื่อ “สนุกต่อไป” เมื่อเพื่อนมุสลิมปฏิเสธ และบอกให้พวกเขากลับไป พวกเขาจึงส่งเสียงดัง พร้อมกับพูดดูหมิ่นศาสนาและพูดว่า จะทำร้ายร่างกาย เจ้าหน้าที่รักษาความสงบสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ก่อนที่จะบานปลาย
- “เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2547 ได้เกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างชนกะเหรี่ยงประมาณ 300 คน และชนมุสลิม 200 คน ในศูนย์แม่ละ เหตุการณ์เริ่มต้นจากกลุ่มวัยรุ่นกะเหรี่ยง ที่เห็นได้ชัดว่ากำลังเมาสุรา เข้ามาโจมตีที่พักอาศัยสี่หลังในเขตมุสลิม โดยใช้มีดและไม้เป็นอาวุธ เจ้าหน้าที่ อส. เข้ามาระงับเหตุ โดยได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกหน่วยรักษาความปลอดภัยกะเหรี่ยง และทหารจากค่ายทหารที่ตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งของถนน หัวหน้าศูนย์คนใหม่ ชื่ออักรพันธุ์ พูลศิริ ได้แจ้งเตือนเจ้าหน้าที่อำเภอที่ทำสองข้าง และร้านค้าของชนมุสลิมในศูนย์ก็ “ปิดชั่วคราว”⁴³

นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่รักษาความสงบชาวไทยเกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะคู่วิวาท

- เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2546 ได้เกิดการต่อสู้กับ อส. ที่ศูนย์แม่ละ อส. หลายคนเข้ามาจับข้อพิพาทระหว่างชนมุสลิมบางคน และผู้พักพิงชาวกะเหรี่ยง เกี่ยวกับการต่อท่อน้ำ และได้จับกุมชนมุสลิมคนหนึ่ง เขาถูกมัดติดกับต้นไม้ และถูกตัดเคราด้วยมีด ชนมุสลิมประมาณ 100 คน มารวมตัวกัน และทำร้าย อส. คนนั้นด้วยไม้ไผ่ อส. ยิงปืนใส่ฝูงชน ทำให้หญิงกะเหรี่ยงคนหนึ่ง และชายมุสลิมคนหนึ่งได้รับบาดเจ็บ รายงานฉบับหนึ่งระบุว่า “อส. ที่ได้รับบาดเจ็บนั้นหนัก และศีรษะฟาดก้อนหินจนสลบ แต่รายงานอื่นๆ บอกว่าเขาถูกฝูงชนทุบตีจนสลบ และต้องรักษาตัวในโรงพยาบาลที่แม่ละมา ถึงหนึ่งเดือน”⁴⁴

ผู้นำศาสนาจะพิจารณาถึงของชนมุสลิมเท่านั้น ถ้ามีคนศาสนาอื่นเกี่ยวข้องด้วย เขาจะยื่นคตินั้นให้ผู้นำเขต หรือโซนดำเนินการต่อไป

นอกจากเหตุการณ์เหล่านี้ ยังมีการข่มขู่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ผู้นำศาสนาในศูนย์อู๋มเปี่ยมใหม่ และแม่ละ รายงานว่ามีคนขู่บังคับให้คนในสมัยกลางคืนเสมอ เห็นได้ชัดว่าภาระที่หนักหน่วงจะสร้างความหวาดกลัวในชุมชน และเพิ่มความตึงเครียดระหว่างศาสนาต่างๆ ที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว

ความปลอดภัยส่วนบุคคล

วัยรุ่นหญิง และหญิงสาวมุสลิมจำนวนมากบอกว่ากลัวที่จะเดินในศูนย์อพยพในเวลาค่ำ เพราะกลัวถูกผู้ชายทำร้าย ความเสี่ยงนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับหญิงมุสลิมเท่านั้น และไม่ใช่ภัยคุกคามเฉพาะประชากรศาสนาใด หรือชาติพันธุ์ใดโดยเฉพาะ ดังนั้น แม้จะไม่อยู่ในขอบเขตของงานวิจัยนี้ แต่แนวโน้มของความรุนแรงในชุมชนก็เป็นหัวข้อที่ควรกล่าวถึง หญิงมุสลิมที่สูงวัยบอกว่าไม่รู้สึกว่าคุณมีความเสี่ยงมากเท่าหญิงสาวมุสลิม และอันที่จริง คนเหล่านี้แสดงความมั่นใจในระดับหนึ่งเพราะผู้ที่สูงวัยกว่ายังได้รับความเคารพ

ในระยะหลังนี้ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยนี้เพิ่มมากขึ้น เพราะสามารถพบเห็นแก๊งเยาวชนได้มากขึ้นในทุกศูนย์อพยพ และกลายเป็นพลวัตทางสังคมที่มีอิทธิพล และเยาวชนมุสลิมก็เป็นส่วนหนึ่งของแนวโน้มนี้ ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการแสดงปฏิกิริยาต่อความอึดอัดใจที่ต้องดำรงชีวิตในศูนย์อพยพอย่างขังขี้ แต่ในศูนย์แม่ลามาหลวง ซึ่งเป็นศูนย์ที่ถือว่าค่อนข้างสงบ และมีความผูกพันทางสังคมอย่างเหนียวแน่น หญิงมุสลิมก็ยังแสดงความกังวลในประเด็นนี้อย่างจริงจัง เมื่อมี “แก๊ง (ที่ประกอบด้วยบุคคลที่เขารู้จักดีไม่กี่คนในแต่ละเขต) เดินไปมาในเวลากลางคืน (โดยเฉพาะระหว่างสองสามปีที่ผ่านมานี้) ไม่มีใครเดินตามลำพังในเวลากลางคืนอีกแล้ว”

ในทุกศูนย์อพยพ ชุมชนมุสลิมพบว่าเหตุการณ์ลักโมขโมยเพิ่มขึ้นมาก ทั้งจากร้านค้าและบ้านเรือน (วันที่ผู้เขียนประชุมกับผู้อาวุโสชาวมุสลิมในศูนย์แม่ลามาหลวง หัวหน้าอู๋มเปี่ยมบอกว่าเงินออมทั้งหมดของมัสยิดของเขาเพิ่งถูกขโมยไปเมื่อสองวันก่อน) เพื่อตอบโต้แนวโน้มนี้ เขาเสนอให้บังคับใช้ข้อบังคับของศูนย์อพยพอย่างเคร่งครัดมากขึ้น และให้ลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างหนัก เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยอยู่เกี่ยวกับการขโมยอีก

เยาวชนมุสลิมก็เหมือนกับคนรุ่นเดียวกันอื่นๆ ที่กำลังเผชิญกับภัยคุกคามความปลอดภัยของคนมากขึ้น โดยสาเหตุหลักมาจากการมีแก๊งเยาวชนเพิ่มมากขึ้นในศูนย์อพยพ ซึ่งเกิดจากความรู้สึกอึดอัดใจกับสถานการณ์ของตนเอง

⁴³ Shah Paing, 'Fracas in ML Refugee Camp', The Irrawaddy Online Edition, 27 October 2004, at <http://www.irrawaddy.org/>; 'Refugee Camp Raided', Bangkok Post, 28 October 2004, p. 4; และการสัมภาษณ์ ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2546.

⁴⁴ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2546 และ 3 พฤษภาคม 2546.

สมัครใจกลับประเทศ

ถ้าไม่คำนึงถึงเงื่อนไข และบรรยากาศของกระบวนการเดินทางกลับถิ่นที่อยู่เดิม ชนมุสลิมทั่วไปเชื่อว่าเขาสามารถกลับถิ่นที่อยู่เดิมได้ถ้ามีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ซึ่งมากกว่าที่ชนกะเหรี่ยงเชื่อ ทั้งนี้เพราะชุมชนที่จะรับชนมุสลิมกลับจะมองว่าชนมุสลิมฝึกฝายน้อยกว่ากับกลุ่มที่ไม่ยอมหยุดยิง กลุ่มกะเหรี่ยงมุสลิมที่อยู่ในชุมชนมุสลิมแสดงความห่วงใยมากกว่าภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ เพราะคนกลุ่มนี้มีความผูกพันแนบแน่นมากกว่ากับ KNU และกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า

แม้ชนมุสลิมจะระบุดังเช่นนี้ และมีความมั่นคงปลอดภัยพอสมควรภายใต้โครงการกลับถิ่นที่อยู่เดิม แต่มีชุมชนปลายทางบางชุมชนที่ไม่ต้อนรับชนมุสลิมอย่างที่คนเหล่านี้คาดหวัง Col. Chit Thu ผู้บัญชาการกองพันพิเศษ 999 ของ DKBA ได้ประกาศชัดเจนแล้วว่าไม่ยินดีต้อนรับชนมุสลิมในเมืองของเขา และจะไม่ยอมรับชนมุสลิมใดๆ ภายใต้โครงการกลับถิ่นที่อยู่เดิม⁴⁵ เมื่อถูกบัญชาการของ Chit Thu คือ Shwe Ko Ko เป็นชุมชนใหญ่ที่สุด และสำคัญที่สุดของชนกะเหรี่ยงที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของ SPDC และจะต้องเป็นชุมชนที่รองรับการเดินทางกลับถิ่นที่อยู่เดิมของผู้ลี้ภัยจำนวนมากจากศูนย์แม่หละ จึงต้องมีทางเลือกอื่นๆ เพื่อให้ประชากรมุสลิมเดินทางออกจากศูนย์อพยพกลับถิ่นที่อยู่เดิมได้อย่างปลอดภัย

บูรณาการเข้ากับชุมชนท้องถิ่น

ผู้นำ และครอบครัวมุสลิมส่วนใหญ่ที่สอบถามเพื่อเขียนรายงานนี้ เชื่อว่าการบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท้องถิ่น เป็นวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม และเป็นไปได้มากที่สุดภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน การเดินทางกลับถิ่นที่อยู่เดิมถูกมองว่าเป็นการก้าวถอยหลัง ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจและการเมือง และการไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามก็เหมาะสมสำหรับครอบครัวที่มีเครือญาติอยู่ในประเทศปลายทางเท่านั้น เขาอ้างถึงความเกี่ยวข้องที่มีอยู่ระหว่างชุมชนของเขากับศูนย์ต่างๆ ในเมือง ทั้งในบริเวณชายแดน และในประเทศไทย เพราะจะเป็น “ก้าวเล็กๆ ที่ไม่เจ็บปวด”

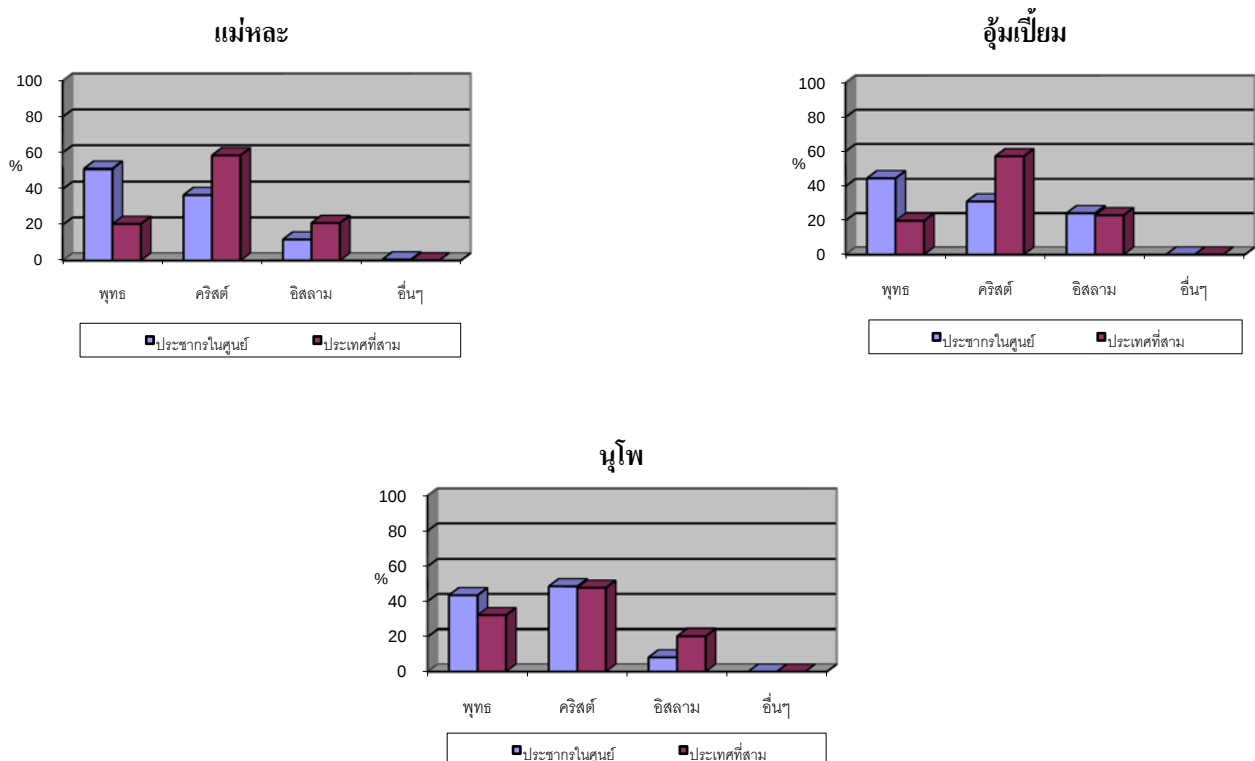
การตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม

เมื่อมีโอกาสให้ผู้ลี้ภัยจำนวนมากจากศูนย์อพยพในจังหวัดตากไปตั้งถิ่นฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา การขาดข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ และสิ่งที่เขาควรคาดหวังในอนาคต ทำให้ชนมุสลิมบางคนคิดว่าการเปลี่ยนไปถือศาสนาคริสต์จะช่วยให้มีโอกาสเดินทางไปประเทศที่สามได้มากขึ้น และตามรายงานของเจ้าหน้าที่ภาคสนามของ UNHCR เมื่อปลาย พ.ศ. 2548 จึงมีชนมุสลิมในศูนย์แม่หละเปลี่ยนศาสนาจริงๆ แต่เมื่อสอบถามเจ้าหน้าที่ของ UNHCR อย่างเป็นทางการเกี่ยวกับประเด็นนี้ เจ้าหน้าที่เหล่านั้นปฏิเสธว่าไม่มีกรณีเช่นนี้

ชนมุสลิมในศูนย์แม่หละมาหลายรายงานว่ามีชนมุสลิมส่วนใหญ่ในจำนวน 13 ครอบครัวในศูนย์นี้ต้องการไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม เพราะหลายคนมีญาติอาศัยอยู่ในประเทศปลายทางแล้ว โดยเฉพาะประเทศแคนาดา แรงผลักดันอื่นๆ คือพวกเขาต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว และขาดโอกาสทางเศรษฐกิจในศูนย์อพยพ

แม้ว่าไม่มีสถิติที่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลของ UNHCR ตั้งแต่ต้นปี 2552 (ดูแผนภูมิข้างใต้) แสดงว่ามีการยอมรับชนมุสลิมไปตั้งถิ่นฐานในสัดส่วนที่สูงกว่าจำนวนชนมุสลิมที่อาศัยอยู่ในศูนย์อพยพ ไม่มีสถิติการตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามจากศูนย์แม่หละมาหลาย ที่จำแนกตามศาสนา ขณะที่เขียนรายงานนี้

จำนวนผู้ลี้ภัยที่ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม เทียบกับประชากรทั้งศูนย์อพยพ จำแนกตามศาสนา (UNHCR, มีนาคม 2552/TBBC TPD, มีนาคม 2553)

ข้อสรุป

ชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพผู้ลี้ภัยตามชายแดนประเทศไทย-พม่า ยังคงรักษาวิถีชีวิตของตน ซึ่งแตกต่างจากประชากรกลุ่มอื่นในศูนย์อพยพ และเห็นได้ชัดเจนในแทบทุกภาคส่วนของชีวิตในศูนย์อพยพ ตั้งแต่ธรรมเนียมปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม และการหาเลี้ยงชีพ ไปจนถึงปัญหาเกี่ยวกับการมีผู้แทน และความคุ้มครอง

ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นได้จากระดับของการรวมกลุ่มกับชุมชนทั่วไป การไม่มีผู้แทนในคณะผู้บริหารศูนย์อพยพ และเครือข่ายศูนย์อพยพ รวมทั้งในการออกแบบ โครงการ และดำเนิน โครงการร่วมกับองค์กรภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือ

เมื่อชุมชนมุสลิมมีธรรมเนียมปฏิบัติ และรสนิยมที่แตกต่างจากชุมชนส่วนใหญ่ และเนื่องจากประชากรมุสลิมทั้งสิ้นมีมากถึง 15,000 คน ในศูนย์ต่าง ๆ ตลอดแนวชายแดน ซึ่งเท่ากับหนึ่งในห้าของประชากรของศูนย์อพยพทั้งหมดในจังหวัดตาก จึงเห็นได้ชัดว่าชุมชนส่วนนี้ต้องการ และสมควรมี “ที่นั่งร่วมโต๊ะ” ไม่ว่าโต๊ะนั้นจะหมายถึงศูนย์การหารื้อของคณะกรรมการศูนย์อพยพ สำหรับองค์กรที่ให้บริการ หรือการร่วมมือกับองค์กรต่างๆ

ปัญหานี้กำลังได้รับการแก้ไขในระดับหนึ่ง โดยให้มีผู้แทนของชนมุสลิมในคณะบุคคลที่มีหน้าที่ตัดสินใจในศูนย์อพยพ โดยเฉพาะในศูนย์แม่หละ และนูโง และการจัดตั้งองค์กรประชาสังคม โดยเฉพาะในศูนย์อู๋มเปียมใหม่ นอกจากนี้ ยังมีการแสดงความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับความหลากหลายด้านศาสนาและชาติพันธุ์ เมื่อองค์กรภายนอกที่ให้บริการความช่วยเหลือทำการวางแผน และดำเนิน โครงการ รวมถึงในการประชุมเพื่อประสานงาน แต่กระนั้น ก็ยังมีความจำเป็นต้องทำอีกมากเพื่อสนับสนุนชุมชนมุสลิมให้บรรลุถึงสิ่งที่เขาตั้งความหวังไว้

ชนมุสลิมมีความปรารถนา พลัง ความคิด และความตั้งใจจริงที่จะสนับสนุนกระบวนการนี้ แต่เนื่องจากได้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากภาวะเอกพันธ์ของชาติพันธุ์และวัฒนธรรมระหว่างระยะหลังนี้ คณะบุคคล และโครงสร้างของศูนย์อพยพปัจจุบันจึงปรับตัวรับมือความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่ทัน การเปลี่ยนผ่านอย่างมีประสิทธิภาพไปสู่สถานะที่มีผู้แทนอย่างเสมอภาคจะต้องได้รับการสนับสนุน การให้กำลังใจ และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และเต็มที่จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ โดยให้บุคคลในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการและริเริ่ม เพื่อเสวนา วางแผนกลยุทธ์ และพัฒนาความช่วยเหลือ – ไม่ว่าจะเป็นผู้รับประโยชน์ คณะผู้บริหาร องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรสหประชาชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้เสนอหัวข้อต่างๆ ที่ควรปรับปรุงเพื่อให้โครงการปัจจุบันของ ทีบีบีซี มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อธรรมเนียมปฏิบัติ และรสนิยมของชนมุสลิม รวมถึงเพิ่มโอกาสให้ชนมุสลิมรวมกลุ่มในชุมชนได้อย่างเสมอภาคมากขึ้น

ทั่วไป

- ดูแลให้เจ้าหน้าที่เข้าใจตามสมควรในปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากธรรมเนียมปฏิบัติ และรสนิยมของชนมุสลิมโดยเฉพาะภายในบริบทของความหลากหลาย และความเสมอภาค รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการ
- ให้ชุมชนมุสลิมมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคในกระบวนการวางแผนโครงการ และดำเนินงานตามโครงการ รวมถึงการวางแผนปฏิบัติงาน และกลยุทธ์ และแจ้งให้ผู้นำชุมชนรับทราบถึงการริเริ่มเหล่านี้เสมอ
- ให้ผู้รับประโยชน์เข้าถึงข้อมูล และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการอย่างเสมอภาค
- สนับสนุนให้ว่าจ้าง และให้ความสำคัญกับการว่าจ้างชนมุสลิมเข้าทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ในศูนย์อพยพอย่างเสมอภาค ทั้งภายในทีบีบีซี และโครงการสนับสนุนการบริหารศูนย์อพยพ (CMSP) และให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการว่าจ้างเจ้าหน้าที่เข้าใจความรู้สึกของชนมุสลิมมากขึ้น
- สนับสนุนให้ว่าจ้าง และให้ความสำคัญกับการว่าจ้างชนมุสลิมเข้าทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ภาคสนาม
- ติดตามสถานการณ์ต่อไปเพื่อให้ชุมชนมุสลิมเข้าถึงผลผลิตจากทุกโครงการ

สังคม และวัฒนธรรม

- เมื่ออยู่ท่ามกลางชนมุสลิม ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตนโดยเคารพต่อขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมอิสลาม

อาหาร และที่พักอาศัย

- ให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามทำงานร่วมกับทีมงานบริหารห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าได้จัดการ และบันทึกการแจกจ่ายปลาสำเร็จ และควบคุมสต็อกที่เหลืออย่างถูกต้อง
- พิจารณาใช้กลไกอื่นในการแจกจ่ายโภชนาภัณฑ์ที่เหมาะสมกว่าแทนที่ปลาสำเร็จ เนื่องจากทีบีบีซี ไม่เคยแจกจ่ายโภชนาภัณฑ์ต่างชนิดให้แก่ประชาชนต่างกลุ่มภายในศูนย์อพยพแห่งเดียวกัน ทีบีบีซี อาจต้องหาทางปรับเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานปัจจุบัน รวมถึงพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะใช้ระบบอุปถัมภ์ประเภทในอนาคต
- จัดการให้มั่นใจได้ว่าโภชนาภัณฑ์ทั้งหมดที่แจกจ่ายให้บริโภคนในศูนย์อพยพมีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานสากล ตามการตีความของนิกายฮานาฟี
- จัดการวิจัยต่อไปเกี่ยวกับการใช้เชื้อเพลิงหุงต้มในครัวเรือนมุสลิม เพื่อให้ทราบว่ามีความแตกต่างสำคัญในธรรมเนียมปฏิบัติของประชากรส่วนอื่นหรือไม่ และถ้ามีความหาวิธีตอบสนองอย่างเหมาะสม
- สนับสนุนให้มีชนมุสลิมทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลคลัง และในทีมแจกจ่ายสิ่งของอย่างเสมอภาค ผ่านทางโครงการสนับสนุนการบริหารศูนย์อพยพ (CMSP)
- ให้มีชนมุสลิมรวมอยู่ในทีมแจกจ่ายสิ่งของ และตรวจควบคุมของทีบีบีซี
- จัดการให้ครอบครัวมุสลิมมีผู้แทนอย่างเสมอภาค ตลอดขั้นตอนตรวจควบคุมภายหลังแจกจ่ายสิ่งของ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
- จัดการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชนมุสลิมในการจัดหา/เตรียมวัสดุก่อสร้าง

สุขภาพ

- ดูแลให้เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขไปเยี่ยมครอบครัวมุสลิม และคัดกรองเพื่อให้เข้าร่วมในโครงการอาหารเสริม/การรักษาโรคด้วยอาหาร
- ให้องค์กรสาธารณสุขพิจารณาว่าจ้างชนมุสลิมทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ประจำคลินิก และทำงานในทีมงานสาธารณสุขอื่นๆ อย่างเสมอภาค และให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการว่าจ้างให้สอดคล้องกัน
- สนับสนุนให้ชุมชนมุสลิมเข้าร่วมในการสาธิตการปรุงอาหารด้วย AsiaMIX โดยประสานงานกับกลุ่มสตรีมุสลิม
- จัดการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้ทราบว่าเด็กมุสลิมมีภาวะขาดอาหารเฉียบพลันในสัดส่วนที่สูงกว่าประชากรส่วนอื่นหรือไม่ และถ้าพบว่ามีส่วนสูงกว่าจริง ให้ค้นหาสาเหตุ และใช้ข้อมูลที่ได้เพื่อหาวิธีแก้ไขและบรรเทาแนวโน้ม

การศึกษา

- ให้องค์กรการศึกษาว่าจ้างชนมุสลิมทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาในศูนย์อพยพอย่างเสมอภาค และให้ปรับ เปลี่ยนกระบวนการว่าจ้างให้สอดคล้องกัน
- ใช้แจ้งผ่าน CCSDPT ให้องค์กรการศึกษาเข้าใจอุปสรรคอื่นๆ ที่ระบุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษา
- หาวิธีสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมในศูนย์อพยพ และสถาบันอิสลามในเมืองต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย ด้วยความช่วยเหลือของ CCSDPT/UNHCR

การหาเลี้ยงชีพ

- ใช้ทักษะด้านธุรกิจภายในชุมชนมุสลิมเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในโครงการพัฒนาธุรกิจ เงินช่วยเหลือ และการออม โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายและงานบริการ และอุตสาหกรรมปศุสัตว์ พึงสังเกตว่ากิจกรรมหาเลี้ยงชีพหลายอย่างของชนมุสลิมมีความเชื่อมโยงกับชุมชนของประเทศไทย ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนนี้จะมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์สนับสนุน และส่งเสริมเป้าหมายเชิงกลยุทธ์
- ใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเพิ่มเติม หาวิธีให้ชุมชนมุสลิมเข้าร่วมในกิจกรรมหาเลี้ยงชีพที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา/การเตรียมวัสดุก่อสร้าง
- กระตุ้นให้ชุมชนมุสลิมเข้าร่วมเสมอในการอบรมของ CAN เมื่อเห็นแล้วว่าในปัจจุบันชุมชนมุสลิมไม่ให้ความสำคัญแก่การปลูกพืชผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน
- จัดการรณรงค์ให้ข้อมูล เพื่อแจ้งให้ครอบครัวมุสลิมทราบเกี่ยวกับการแจกเมล็ดพันธุ์ และถ้าเขาสนใจ ให้เขาได้รับแจกเมล็ดพันธุ์
- จัดการสำรวจเพิ่มเติมว่ามีระบบภาษี “แอบแฝง” หรือไม่ และในระดับใด ในทุกศูนย์อพยพ และวิเคราะห์ผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งในระดับครอบครัว และระดับชุมชน

การมีผู้แทน

- ผ่านทางโครงการสนับสนุนการบริหารศูนย์อพยพ (CMSP) รณรงค์ให้ชนมุสลิมมีส่วนร่วม และเสนอชื่อผู้แทนในการเลือกตั้งในศูนย์อพยพ และพิจารณาบทบาทของกระบวนการเลือกตั้งในศูนย์อพยพตามความเหมาะสม เพื่อให้มีผู้แทนมุสลิมอย่างเสมอภาคในโครงสร้างการบริหารศูนย์อพยพ โดยเฉพาะในระดับคณะกรรมการศูนย์อพยพ
- ระหว่างนี้ อาศัยโครงการสนับสนุนการบริหารศูนย์อพยพ รณรงค์ให้ตั้งคณะกรรมการความร่วมมือระหว่างชาติพันธุ์ในศูนย์อ้อมเปี่ยมใหม่ และนุโพ (เช่นเดียวกับในศูนย์แม่หละ) และสนับสนุนให้มีผู้แทนของชนมุสลิมรวมอยู่ในคณะที่ปรึกษาศูนย์อพยพ
- สนับสนุนให้ชุมชนมุสลิมที่ศูนย์แม่หละ หลว และนุโพ จัดตั้งกลุ่มสตรี และเยาวชนมุสลิม และให้องค์กรฐานชุมชนมุสลิมทุกองค์กรเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ
- สนับสนุนศูนย์ช่วยเหลือชุมชน (CSC) ต่อไปในศูนย์อ้อมเปี่ยมใหม่ ให้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง นอกจากเครื่องมืออื่นๆ เพื่อใช้พัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาสังคมมุสลิม และให้ชนมุสลิมมีผู้แทนในศูนย์อพยพ
- จัดการหารือกับชุมชนมุสลิมอย่างสม่ำเสมอ และให้การหารือนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมช่วยเหลือชุมชน และนำความต้องการของเขามานำมาพิจารณาในการวางแผน และประเมินผลโครงการ
- ด้วยความช่วยเหลือจาก CCSDPT กระตุ้นให้องค์กรพัฒนาเอกชนขยายขอบเขตของการหารือ และกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนมุสลิมมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค
- ด้วยความร่วมมือจาก CCSDPT และคณะทำงานด้านความคุ้มครอง (PWG) รณรงค์สนับสนุนให้ชนมุสลิมมีตัวแทนอย่างเหมาะสมภายในโครงสร้างการบริหารศูนย์อพยพ (มิใช่เป็นเพียงตัวแทนเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น)

ความคุ้มครอง

- ร่วมมือกับ UNHCR และผ่านทาง CCSDPT รณรงค์ต่อไปให้รัฐบาลไทยจัดตั้งกระบวนการขึ้นทะเบียนอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ ตามมาตรฐานที่นานาชาติยอมรับ
- ร่วมมือกับ UNHCR และผ่านทาง CCSDPT จัดการให้ผู้พักพิงในศูนย์อพยพที่ไม่ขึ้นทะเบียน รวมถึงบุคคลในชุมชนมุสลิม สามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน
- ผ่านทาง CCSDPT สนับสนุนโครงการ LAC ของ IRC ให้วิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุที่คนในชุมชนมุสลิมขอคำแนะนำด้านกฎหมายผ่านทางโครงการนี้ และวิจัยว่าการขอคำแนะนำนี้เกี่ยวข้องอย่างไรกับความไม่มั่นใจในการเข้าถึงคณะกรรมการความยุติธรรมของศูนย์อพยพ และบทบาทของการบังคับใช้กฎหมายชาติต่อพลวัตรของกระบวนการยุติธรรม
- ร่วมมือกับ UNHCR และผ่านทาง CCSDPT รณรงค์ต่อไปเพื่อขอให้รัฐบาลไทย หาวิธีการที่ยั่งยืนเพื่อแก้ปัญหาการจัดที่พักพิงให้แก่ผู้ลี้ภัยจากประเทศพม่า โดยยอมรับว่าชุมชนมุสลิมแสดงความปรารถนาที่จะบูรณาการเข้ากับชุมชนท้องถิ่น

ภาคผนวก ก. – คำอธิบายตัวย่อ

ABMU	-	All Burma Monk's Union
ASEAN	-	Association of South-East Asian Nations
BCM	-	Beneficiary Contact Monitoring
CAC	-	Camp Advisory Committee
CAN	-	Community Agriculture and Nutrition
CBO	-	Community-Based Organisations
CC	-	Camp Committee
CCEG	-	Co-ordination Committee for Ethnic Groups
CCSDPT	-	Co-ordinating Committee for Services to Displaced Persons in Thailand
CMP	-	Camp Management Programme
CMSP	-	Camp Management Support Programme
COERR	-	Catholic Office for Emergency Relief and Refugees
CSC	-	Community Support Centre
CSCC	-	Community Support Centre Committee
DAB	-	Democratic Alliance of Burma
DKBA	-	Democratic Karen Buddhist Army
GAM	-	Global Acute Malnutrition
GCM	-	Global Chronic Malnutrition
IEKNG	-	Internal-External Karen Network Group
IRC	-	International Rescue Committee
KHWA	-	Karen Handicapped Welfare Association
KNLA	-	Karen National Liberation Army
KNU	-	Karen National Union
KRC	-	Karen Refugee Committee
KRC-EE	-	Karen Refugee Committee – Education Entity
KSNG	-	Karen Student's Network Group
KWO	-	Karen Women's Organisation
KYO	-	Karen Youth Organisation
LAC	-	Legal Assistance Centre
ML	-	Mae La
MLOB	-	Muslim Liberation Organisation of Burma
MoI	-	Ministry of Interior
MRML	-	Mae Ra Ma Luang
MWA	-	Muslim Women's Association
MWO	-	Muslim Women's Organisation
MYA	-	Muslim Youth Association
NFE	-	Non-Formal Education
NGO	-	Non-Governmental Organisation
NP	-	Nu Po
OCEE	-	Office of Camp Education Entity
PAB	-	Provincial Admissions Board
PE	-	Physical Education
PKLCC	-	Pwo Karen Literacy and Culture Committee
PWG	-	Protection Working Group
RTG	-	Royal Thailand Government
RTP	-	Right To Play
RTT	-	Residential Teacher Trainer
SVA	-	Shanti Volunteer Association
TYG	-	Thirasanda Youth Group
UM	-	Umpiem Mai
UNHCR	-	United Nations High Commissioner for Refugees
VT	-	Vocational Trainer

รายการต่อไปนี้เป็นรายชื่อเอกสารที่ควรอ่านในกรณีที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ ของรายงานนี้

Farouk, Omar, “*The Muslims of Thailand*”, South East Asian Review, 13, 1988: 1-30.

Forbes, Andrew D W., “*History of Panglong, 1875-1900: a “Panthay” (Chinese Muslim) settlement in the Burmese Wa states*”, Muslim World, 78, January 1988.: 38-50.

Forbes, Andrew D.W., “*The Yunnanese (“Ho”) Muslims of North Thailand*”, in Andrew D.W. Forbes (Ed.), “*The Muslims of Thailand. Volume 1. Historical and Cultural Studies*”, Bihar: Centre for South East Asian Studies, 1988: 87-103.

Forbes, Andrew D.W., “*The Haw. Traders of the Golden Triangle*”, Chiang Mai: Teak House,

Human Rights Watch, “*Crackdown on Burmese Muslims*”. New York, Human Rights Watch: 12, 2002.

Karen Human Rights Group, “*Easy Targets. The Persecution of Muslims in Burma*”, Mae Sot: KHRG #2002-02, May 2002.

Knodel, John, Rossarin Soottipong Gray, Porntip Sriwatcharin, and Sara Peracca, 1999. “*Religion and reproduction: Muslims in Buddhist Thailand*”, Population Studies, 53, (2), July 1999: 149-64.

Lambrecht, Curtis W., 2005. “*Burma*”, in Greg Fealy and (Eds.), etc

Lintner, Bertil, “*Muslims in the mountains*”, Far Eastern Economic Review, 9 February 1982: 23.

Liow, Joseph Chinyong, “*The Security Situation in Southern Thailand: Toward and Understanding of Domestic and International Relations*”, Studies in Conflict and Terrorism, 27, (6), November-December 2004: 531-548.

Liulan, Wang, “*Yunnanese Muslims along the Northern Thai Border*”, School of Asian and African Area Studies, Kyoto University.

Mote, F.W., “*The Rural ‘Haw’ (Yunnanese Chinese) of Northern Thailand*”, in Peter Kunstadter (Ed), Southeast Asian Tribes, Minorities, and Nations, Princeton: Princeton University Press 1967, Volume II: 487-524.

Muslim Salvation Organization of Burma (MSOB), “*Muslim Salvation*” newsletter, P.O. Box 70, Chiang Mai 50000.

Scupin, Raymond, “*Muslim Accommodation in Thai Society*”, Journal of Islamic Studies, 9, (2), 1998: 229-58.

Selth, Andrew, “*Burma’s Muslims and the War on Terror*”, Studies on Conflict and Terrorism, 27, (2) March-April, 2004: 107-26.

Selth, Andrew, “*Burma’s Muslims: Terrorists or Terrorised?*”, Canberra: Strategic and Defence Studies Centre, Canberra Papers on Strategy and Defence No.150, Australian National University, August 2003.

Soonthornpasuch Suthep, “*Islamic Identity in Chiangmai City: A Historical and Structural Comparision of Two Communities*”, Unpublished PhD thesis, University of California, Berkeley, 1977.

Suhrke, Astri, “*Loyalists and Separatists: The Muslims in Southern Thailand*”, Asian Survey, 17, (3), March 1977: 237-250.

Sulaiman, M. M. M., “*The History of Muslims and Ulama in Myanmar*”, 2003, unpublished manuscript.

Suria Saniwa bin Wan Mahmood, “*De-radicalization of Minority Dissent, A Case Study of the Malay-Muslim Movement in Southern Thailand 1980-1994*” in Miriam Coronel Ferrer (ed.) “*Sama-Sama: Facets of Ethnic Relations in South East Asia*”, Quezon City: Third World Studies Center, 1999: 115-154.

Yegar, Moshe, “*The Panthay (Chinese Muslims) of Burma and Yunnan*”, Journal of Southeast Asian History, 7, (1), 1966: 73-85.

Yegar, Moshe, “*Between Integration and Secession: The Muslim Communities of the Southern Philippines, Southern Thailand and Western Burma/Myanmar*”, Lanham: Lexington 2002.

Yegar, Moshe, “*The Muslims of Burma: A Study of A Minority Group*”, Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1972.

ระหว่างหลายปีที่ผ่านมา พลวัตทางสังคมของศูนย์อพยพผู้หนีภัยจากการสู้รบตามแนวชายแดนไทย – พม่า
มีความเปลี่ยนแปลงมาก จนปรากฏความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา

และธรรมเนียมปฏิบัติทางวัฒนธรรม ให้เห็นได้อย่างเด่นชัด

เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพลวัตที่เปลี่ยนไปนี้มากขึ้น
ทีบีซี จึงดำเนินการวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น
ในวิถีชีวิตของหนึ่งในกลุ่มชน ที่มีความแตกต่างจากชนกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน กล่าวคือ มุสลิม

รายงานฉบับนี้เป็นผลมาจากการบวนการวิจัยครั้งนี้
และเป็นบทวิเคราะห์ และการกำหนดแนวทางจัดทำโครงการในอนาคต
เพื่อให้มั่นใจได้ว่าโครงการขององค์การจะสอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติ
และความต้องการของชนกลุ่มนี้มากขึ้น